

Kapsäkki Kapsäcken

2015

Museon pronssiovet kunnostettiin
Gamla ingången renoverades

Talkootyötä Triviaalikoulun raunioilla
Talkohjälp i Trivialskolans ruin

Elämää sodassa ja rauhassa
Livet i krig och fred

- 4** Ajankohtaista
Aktuellt
- 14** Mitä kannattaa huomioida museon
tai näyttelyn markkinoinnissa
Viktigt att beakta i marknadsföringen

- 18** Antikbiblioteket vid Österbottens
museum
Pohjanmaan museon antiikkikirjasto
- 20** Setterbergin jalanjäljissä
I Setterbergs fotspår

- 22** Triviaalikoulun raunion
konservointiin saatiin apua
Talkohjälp i konserveringen
av Trivialskolans ruin
- 24** Det blomstrande Österbotten
Kukkiva Pohjanmaa

- 25** Lentorahtia Vaasaan
Flyktfrakt till Vasa
- 26** Elämää sodassa ja rauhassa
Liv i krig och fred
- 30** Jyllinkosken informaatiotekninen
museo

- 32** Vaasa – moottoreiden kaupunki
- 34** Skeppsbyggnadsmuséet i
Kilham i Sideby 20 år
- 36** Livet bland skärgårdens stenar och skär
Elämää saariston kivien ja karien
keskellä

- 40** Vaihtuvat näyttelyt ja tapahtumat
Tillfälliga utställningar och evenemang
- 40** Miljoonatohrtori H. F. Antellin kokoelma
Miljondoktorn H.F. Antells konstsamling

Kapsäkki Pohjanmaan museolehti - Kapsäcken Österbottens museitidning

Toimituskunta/Redaktion:
Kaj Höglund (päätoimittaja) ja Satu Hietala.
Käännökset/Översättningar: Oy Vurm Ab,
Pohjanmaan museo/Österbottens museum
Ulkoasu/Layout: Mainostoimisto
Heikki Järvinen, Vaasa.
Kirjapaino/Tryck: Fram, www.fram.fi
Painos/Upplaga: 500 kpl/st, ISSN 1235-4201
Seuraava numero ilmestyy 2016/
Följande nummer utkommer 2016
Lehti on luettavissa myös museon nettisivuilta/
Tidningen kan läsas också på museets websidor
www.pohjanmaanmuseum.fi
www.osterbottensmuseum.fi
Museoportaalien osoite/Museportalens adress:
www.pohjanmaanmuseum.fi
www.museiportalosterbotten.fi

- 1. Pohjanmaan museo ja
Terranova - Merenkurkun luontokeskus
Österbottens museum och
Terranova - Kvarkens naturcentrum**
Museokatu 3, puh. (06) 325 3800.
Avoimna ti-to 11-18, pe - su 11-16
Museigatan 3, tfn (06) 325 3800.
Öppet ti-to 11-18, fre - sö 11-16
- 2. Vanhan Vaasan museo, Wasastjernan talo
Gamla Vasa museum, Wasastjerna huset**
Kauppiaankatu 10, puh. (06) 356 7087.
Tiedustelut Pohjanmaan museo (06) 325 3800
Köpmansgatan 10, tfn. (06) 356 7087.
Förfrågningar Österbottens museum (06) 325 3800
Avoimna/Öppet: Tarkista museon infosta 06 325 3800
tai <http://pohjanmaanmuseum.fi>
eller <http://osterbottensmuseum.fi>
- 3. Vaasan taidehalli / Vasa konsthall**
Kaupungintalo, Senaatinkatu 1.
Puh. (06) 325 3770. Avoimna ti-to 12-18, pe-su 12-16
Stadshuset, Senatsgatan 1.
Tfn. (06) 325 3770. Öppet ti-to 12-18, fre-sö 12-16
- 4. Nelin-Cronströmin taidekoti /
Nelin-Cronströmins konsthem**
Rantakatu 15 B. Vierailut varataan Pohjanmaan
museosta, puh. (06) 325 3800
Strandgatan 15 B. Besök beställes från Österbottens
museum, tfn (06) 325 3800
- 5. Maaherran talo / Landhövdingens hus**
Koulukatu 2. Tiedustelut Pohjanmaan museosta,
puh. (06) 325 3800
Skolhusgatan 2. Förfrågningar Österbottens
museum, tfn. (06) 325 3800

Markkinointibudjetti: nolla euroa

Yleisön odotukset museota kohtaan ovat voimakkaassa murroksessa. Kun ennen museoissa sai olla hiljaista kuin – niin, hiljaista kuin museossa – odotetaan toiminnaltamme nyt näkyvyyttä ja kuuluvuutta. Museon pitää lunastaa paikkansa mediavirrassa ja olla jatkuvasti esillä, jopa perustella olemassaolonsa vaikuttavuuden kautta. Hiljainen tai näkymätön museo ei tavoita yleisöään. Yleisö siirtyy yhä kiihtyvällä tahdilla uusien ajanviettopapojen pariin. Museon perusarvo, pysyvyys, ei ole kilpailuvaltti kun tavoittelemme näkyvyyttä, kävijöitä ja heidän myötäan vaikuttavuusmittaristojen pisteitä ja euroja. Yleisö odottaa museon palveluilta saavutettavuutta, puhuttelevuutta ja yksilöllisyyttä. Myös rahoittajien odotukset ja toiveet ovat muuttuneet: museon tulee näkyä sekä sijaintipaikkakunnallaan yhteisöllisenä toimijana että mediassa. Museolla tulee olla hyvä maine ja julkisuuskuva, koska rahoittajaa ja yrityskumppania kiinnostaa myös oma näkyvyys ja maine.

Paikallismuseon vuotuiset markkinointimäärärahat ovat tavalisimmin nolla euroa. Yleisön ja rahoittajien muuttuneet odotukset luovat painetta muutua. Muutokselle ei kuitenkaan ole osoitettua resursseja paikallismuseon niukasta taloudesta ja pitkälti talkoopohjaisesta toiminnasta. Markkinointiin on siksi löydettävä muita keinoja. Museohan on olemassa kuitenkin viime kädessä omaa yleisöään varten, ja sen on oltava yleisönsä tavoitettavissa. Lähtökohtaisesti yleisön täytyy tietää museon olemassaolosta ja toiminnasta, jotta museo voisi jatkaa olemassaoloaan.

Sosiaalinen media on oiva foorumi museonkin maksuttomaan markkinointiin. Facebook-profiili, Instagram-tili, Vimeo-kanava tai blogi ovat tapoja tuoda esiin museon toimintaa. Mainosmaineisuus on kuitenkin sosiaalisessa mediassa usein haitta; paremmin toimii osallistava, tasavertainen tiedotus, jossa huumorilla on osansa. Sosiaalisessa mediassa korostuu juuri osallisuus – siksi uutta mediaa kutsutaan juuri sosiaaliseksi. Suomalainen museokenttä on ottanut sosiaalisen median työkalukseensa, ja valtakunnallisia esimerkkejä yleisön osallistumisesta ja museon markkinoinnista sen kautta on paljon. Paikallismuseo voi olla esimerkiksi kuntaliitoksessa olla muistelun paikka, turva muutoksessa ja katoavan paikallidentiteetin vaalimisen foorumi. Pienessä museossa yksilön tarinat, muistot ja esineet nousevat tärkeiksi. On tärkeää, että museolla on rohkeutta kutsua mukaan uudet toimijat uusine toimintatapoineen. Ennen ehkä korjattiin museorakennuksen katto talkoilla – nyt talkoohenki näkyy työssä sosiaalisen median foorumeilla, vaikkapa museon valokuvaarkistoon liittyvällä Facebook-sivulla tai Wikipedian täydentämisellä museon toiminnan kannalta tärkeillä artikkeleilla.

Myös perinteisessä mediassa on tarjolla paljon maksutonta näkyvyyttä. Museon täytyy vain osata muokata toiminnastaan kertovat tiedotteet hieman uudenlaiseen muotoon. Samat keinot, jotka toimivat sosiaalisessa mediassa, toimivat usein myös tiedotusvälineissä. Tärkeimpiä elementtejä ovat sosiaalisuus ja osallisuus, uutisarvo ja kiinnostavuus, ajankohtaisuus ja toiminnan merkitys omalle yleisölle. Lyhyys ja nopeus ovat tärkeitä arvoja. Tiedote, jonka otsikko on 'Tiedote', ei pure. Uusi lähestymistapa auttaa museota saamaan viestinsä läpi uutisvirrassa. Suomen kansallismuseon menestyksekkäs mainoskampanja tarjosi perusnäyttelyn uusimisesta koskevan tiedotteen sijasta medialle jotain muuta: "Uutuudet saapuneet! (Sata vuotta sitten)."

Museo voi nähdä myös koko toimintansa markkinoinnin kautta – tai pikemminkin käyttää markkinoinnissaan hyödyksi omaa perustoimintaansa. Museon toiminnassa on paljonkin tiedotettavaa. Aiheet pitää etsiä ja löytää. Lahjoituksena saatu esine tarinoineen, pienet ja suuret tapahtumat, taustahenkilöt, talkooväki ja työntekijät, koululaiskäynti tai kesän sadas kävijä – kaikki ovat tiedotteen tai semopostauksen arvoisia. Tässä Kapsäkki-lehden numerossa pureudutaan sosiaalisen median käyttöön sekä museoiden uusiin markkinointimethodeihin. Rohkeus viestinnän uusien keinojen käytössä tukee museon perustehtävää. Markkinointibudjetti ei ole merkityksellinen – nolla euroa riittää, kun käyttöön otetaan sähköiset viestintäkanavat, kiinnostavat aiheet ja uutisarvoisten tiedotteiden tuottaminen.

vt. museotoimenjohtaja Selma Green

Marknadsföringsbudget: noll euro

Publikens förväntningar på museerna förändras kraftigt i vår tid. I museerna skulle det förr vara tyst som – ja, tyst som i ett museum – men idag förväntas museiverksamheten vara både syn- och hörbar. Ett museum ska göra sig förtjänt av sin plats i medieflödet och ständigt hålla sig framme, rentav basera hela sin existens på starkt genomslag. Ett lågmält eller osynligt museum når inte sin publik. Publikens söker sig i allt raskare takt till nya fritidssysselsättningar. Museets grundläggande värde, beständighet, är ingen konkurrensfördel då vi eftersträvar större synlighet och fler besökare – och därmed både poäng i framgångsmätare och klirr i kassan. Publikens förväntar sig att museets tjänster ska vara tillgängliga, tilltalande och personliga. Också finansiärernas förväntningar och önskligheter har förändrats: museet ska synas både på sin hemort som en gemenskapsskapande aktör och i medierna. Det ska ha gott rykte och en positiv bild utåt eftersom finansiären och företagspartnern också är intresserade av sin egen synlighet och sitt rykte.

Lokalmuseernas årliga marknadsföringsbudget är för det mesta noll euro. Publikens och finansiärernas nya förväntningar skapar förändringstryck. De lokala museerna med sin knappa hushållning och sin ofta på frivillighet baserade verksamhet har inga ekonomiska resurser för en sådan förändring. Därför måste man finna andra marknadsföringssätt. I sista hand finns ju museet till för sin egen publik, och det är för den publiken det måste vara tillgängligt. För att museet ska kunna fortsätta att finnas till måste publiken vara medveten om dess existens och verksamhet.

Sociala medier är ett förträffligt forum även för museernas gratis marknadsföring. Med en Facebookprofil, ett Instagramkonto, en Vimeo-kanal eller en blogg kan ett museum presentera sin verksamhet. Allt som liknar reklam kan dock vara skadligt i sociala medier; bättre fungerar då engagerande och jämlik information med ett stänk av humor. I de sociala medierna är just delaktighet och engagemang viktiga – det är därför dessa nya medier kallas sociala. Museifältet i Finland har accepterat de sociala medierna som ett verktyg, och det finns många exempel på hur man med deras hjälp lyckats engagera publik och hur man använt dem som en marknadsföringskanal. Till exempel i samband med kommunsammanslagningar kan ett lokalt museum vara ett ställe för minnen, en trygg punkt i en tid av förändringar och ett forum där man värnar om en utdöende lokal identitet. I ett litet museum är den enskilda människans berättelser, minnen och föremål viktiga. Ett museum måste ha mod att bjuda in nya aktörer med nya arbetssätt. Förr kunde kanske museibyggnadens tak repareras med talkoarbete – nu framträder talkoandan i de sociala medierna, exempelvis som en Facebooksida för museets fotoarkiv eller som Wikipedia-artiklar om museets verksamhet.

Också de traditionella medierna erbjuder rikligt med gratis synlighet. Museerna måste bara kunna modernisera sina informationsblad lite grann. Samma metoder som fungerar i de sociala medierna fungerar ofta också i massmedierna. De viktiga elementen är socialitet och delaktighet, nyhetsvärde och intressefaktor, aktualitet och relevans för den egna publiken. Kort och snabbt är viktiga värden. Ett meddelande med rubriken "Meddelande" är tandlöst. Med en ny approach kan museet bättre få fram sitt budskap i nyhetsflödet. I stället för ett meddelande om en förnyad basutställning erbjöd Finlands Nationalmuseum i sin framgångsrika reklamkampanj medier-na någonting annat: "Nyheter har anlänt! (För hundra år sedan)."

Ett museum kan också se hela sin verksamhet via marknadsföringens perspektiv – eller snarare utnyttja sin normala verksamhet i sin marknadsföring. Det finns mycket att informera om i ett museums verksamhet. Man måste bara söka och hitta ämnena. Ett gåvoföremål och dess historia, små och stora evenemang, bakgrundsfigurer, talkoarbetare och anställda, skolbesök eller sommarens hundrade besökare – alla är de värda ett meddelande eller uppdatering på sociala medier. I detta nummer av Kapsäcken biter vi oss fast i användning av sociala medier och i museernas nya marknadsföringsmetoder. Genom djärv användning av nya kommunikationsmetoder kan vi stödja museets grundläggande uppgift. Marknadsföringsbudgeten är inte viktig – noll euro räcker då man utnyttjar digitala kanaler, tar fasta på intressanta ämnen och skriver meddelanden med nyhetsvärde.

tf. museidirektör Selma Green

Hedmanin säätiö palkitsi ansioituneita kotiseutututkijoita

Hedmanin säätiön palkitsi 23.9.2014 ansioituneita kotiseutu- ja museoihmisiä Karl Hedmanin 150-vuotissyntymäpäivän kunniaksi. Juhla järjestettiin Pohjanmaan museon muistohallissa.

Hedmanin Säätiö on vaasalainen yleishyödyllinen säätiö. Säätiön tehtävänä on kartuttaa Pohjanmaan museossa säilytettäviä Hedmanin kokoelmia sekä edistää museotoimintaa Vaasassa. Säätiö jakaa myös apurahoja ja myöntää Hedman-mitalin kotiseutu- ja museotoiminnassa ansioituneille. Säätiön perusti professori, lääkäri Karl Hedman yhdessä vaimonsa Elinin kanssa v. 1931.

Pronssinen Hedman-mitali myönnettiin laihialaiselle Esko Luomalle, mustasaarelaiselle Peter Båskille, vöyriäläiselle Erik Svensille (1928-2015) sekä vaasalaiselle Katarina Anderssonille.

Esko Luoma ja Erik Svens ovat ansioituneesti tutkineet ja vaikuttaneet pohjalaisen muinaishistorian tuntemukseen jo yli kolmen vuosikymmenen ajan edistämällä kotikunnissaan sekä arkeologista että kotiseutututkimusta niin kentällä kuin kirjoituksissa sekä paikallismuseoissa. Heidän työnsä hedelmiä on nähtävissä mm. kirjoissa Laihian esihistoria 1998, Fornminnen i Österbotten 2005, Arkeologen Jacob Tegengren 2010 sekä Luolamiehestä talonpojaksi 2013. Molemmat ovat tukenet työllään maakuntamuseon sekä maakunta-arkeologin tutkimuksia. Muinaisjäännösreittejä on avattu mm. Vöyrin Vitmosenilla ja Botnia-Atlantica projektin yhteydessä Kyrönmaalla.

Peter Båsk palkittiin mm. toiminnastaan ulkoilmamuseo Stundarsin hyväksi sekä rakennuskonservoinnin edistämiseksi useiden vuosikymmenten aikana.

Katarina Andersson on työskennellyt Pohjanmaan museossa vuodesta 1982 lähtien arkistoamanuenssina, rakennustutkijana ja tilapäisenä johtajana. Hänen kiinnostus- ja tutkimusalueensa ovat liittyneet rakennuskulttuuriin ja Vaasan kaupunkiympäristöön. Hän on myös toiminut Pohjanmaan historiallisen museon yhdistyksen pitkäaikaisena sihteerinä.

Hedmanin Säätiö jakoi myös ensimmäisen, 25.000 euron suuruisen Hedmanin juhluvuo-den apurahan FT, dosentti Harri Kalhalle (Helsinki) projektiin Nimettömät - kansanvalokuvauksen maaginen maailma. Lisäksi 5.000 euron tunnustusapurahan jaettiin työryhmälle Maija Ekosaari, Leena Paaskoski, Taru Salmimaa kirjaprojektiin Täytetty susi - Näkökultmia kulttuuriperintötietoon. Projektin tarkoitus on tuottaa käsikirjoitus nykyisille ja tuleville museoammattilaisille suunnattuun samannimiseen kirjaan.

Hedmanin säätiö tukee vuosittain vaasalaisia museota projekti- ja muilla avustuksilla. Säätiön kotisivu löytyy osoitteesta <http://www.hedmanskastiftelsen.fi/>

Kaj Höglund
Pohjanmaan museo

Tiina Holm onnittelee Esko Luomaa, jonka vasemmalla puolella Peter Båsk ja oikealla puolella Erik Svens. Oikeassa reunassa Mikko Könkkölä. Kuva: Erkki Salminen, Pohjanmaan museo.

Tiina Holm gratulerar Esko Luoma. Till vänster om honom Peter Båsk, till höger Erik Svens. Längst till höger Mikko Könkkölä. Foto: Erkki Salminen, Österbottens museum.

Hedmanska Stiftelsen belönade meriterade hembygdsforskare

Hedmanska Stiftelsen belönade den 23 september 2014 meriterade hembygds- och museimänniskor på Karl Hedmans 150-årsdag. Festen hölls i minnessalen i Österbottens museum.

Hedmanska Stiftelsen är en allmännyttig stiftelse i Vasa. Dess uppgift är att bygga ut Hedmans samlingar som förvaras i Österbottens museum samt att främja museiverksamheten i Vasa. Stiftelsen delar också ut stipendier och beviljar Hedman-medaljen åt personer som meriterat sig inom hembygds- och museiverksamhet. Stiftelsen grundades 1931 av professorn och läkaren Karl Hedman och hans fru Elin.

Hedman-medaljen i brons tilldelades Esko Luoma från Laihela, Peter Båsk från Korsholm, Erik Svens från Vörå och Katarina Andersson från Vasa.

Esko Luoma och Erik Svens har redan under mer än tre decennier förtjänstfullt forskat i österbottnisk fornhistoria och gjort den känd. I sina respektive hemkommuner har de främjat arkeologisk forskning och hembygdsforskning både på fältet och i skrift samt även i lokala museer. Deras arbete har resulterat bl.a. i böckerna Laihian esihistoria (1998), Fornminnen i Österbotten (2005), Arkeologen Jacob Tegengren (2010) samt Luolamiehestä talonpojaksi (2013). Båda har med sitt arbete varit ett stöd för landskapsmuseet och landskapsarkeologens arbete. Vandringar med fornlämningar har öppnats bland annat på Vitmossen i Vörå och i Kyroland i

samband med projektet Botnia-Atlantica.

Peter Båsk belönades för sina insatser för Stundars friluftsmuseum och för sitt flera decennier långa arbete för främjande av byggnadskonservering.

Katarina Andersson har arbetat på Österbottens museum allt sedan 1982 som arkivama-nuens, byggnadsforskare och tf. museichef. Hennes intresse- och forskningsområden har gällt byggnadskultur och stadsmiljön i Vasa. Hon har också under en lång tid varit sekreterare för Föreningen för Österbottens historiska museum.

Hedmanska Stiftelsen delade också ut Hedmanska jubileumsårets första stipendium på 25 000 euro till fil.dr, docent Harri Kalha (Helsingfors) för projektet Nimettömät - kansanvalokuvauksen maaginen maailma (De anonyma - den folkliga fotograferingens förtrollande värld). Dessutom tilldelades arbetsgruppen Maija Ekosaari, Leena Paaskoski och Taru Salmimaa ett hederstipendium på 5 000 euro för bokprojektet Täytetty susi - näkökultmia kulttuuriperintötietoon (Den uppstoppade vargen - perspektiv på kunskapen om kulturtradition). Syftet med projektet är att ta fram ett manuskript till en bok riktad till nuvarande och framtida museianställda.

Hedmanska Stiftelsen stöder årligen museer i Vasa med projekt- och andra bidrag. Stiftelsens hemsida: www.hedmanskastiftelsen.fi

Kaj Höglund
Österbottens museum

Pohjanmaan museon haarniskan konservointi

Pohjanmaan museon kokoelmiin kuuluva haarniska konservoitiin keväällä 2014 Helsingissä Konservointi- ja museopalvelut Lasse Mattila Oy:n työhuoneella. Konservoinnin yhteydessä haarniskan osia tutkittiin ja todettiin että haarniska ei ole yhtenäinen kokonaisuus, vaan se on rakenteeltaan ns. kompositio (engl. Composite Armour) eli se koostuu usean eri haarniskan osista. Museon arkistotietojen mukaan haarniska on saksalainen, ostettu Englannista ja Carl Oskar Eugen Wolff (1851-1937) on lahjoittanut haarniskan museon kokoelmiin vuonna 1920.

Haarniskakonservointiin perehtynyt konservaatööri Lasse Mattila selvitti työn edessä että pääsääntöisesti kaikki museon haarniskan osat ovat 1500-luvulta, mutta ne vaikuttavat kootun yhdeksi kokonaisuudeksi tukena olevan mallin mukaan ja puujalustan kanssa vasta 1800-luvun lopulla tai aivan 1900-luvun alussa. Kokoaminen on tehty ilmeisesti Englannissa ja mahdollisesti juuri ennen haarniskan myyntiä Eugen Wolffille.

Vaikuttaa siltä että haarniska on oston jälkeen pakattu koottuna kuljetuslaatikkoon ja kuljetettu Suomeen ilman että sitä on purettu matkaa varten osiin. Haarniskassa ei ole ”tuoreen” näköisiä korjauksia tai käsittelyn jälkiä. Sitä vastoin haarniskan sisällä, rakenteiden alla oli runsaasti olkia. Olkea on todennäköisesti ollut pehmusteina kuljetuslaatikossa haarniskan matkustaessa Englannista Suomeen 1900-luvun alussa.

Haarniskassa on 17 teräksestä tehtyä osaa, jotka on tarkoitettu toisistaan irrotettaviksi aina kun haarniskaa on tarve korjata tai se on puettu päälle ja riisuttu pois päältä. Haarnis-

kan korkeus ilman jalustaa on 1,8 m, ja leveys kyynärpäiden kohdalla 0,8 m. Haarniskan teräsosien yhteispaino ilman tukirakenteita ja jalustaa on 25,591 kg.

Useassa haarniskan osassa on suuria erikäisiä korjauksia, eli osat ovat olleet käytössä ja niitä on korjattu tarpeen mukaan. Toisaalta taas kaikki silmukkahaarniskan osat on mitä ilmeisimmin tehty vasta 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa täydentämään kokonaisuutta.

Haarniska kaikkine osineen välittämättä niiden tarkasta yhteensopivuudesta ja alkuperästä on ilmeisesti Suomen museonäyttelyissä olevista vanhin ja kokonaisin. Konservoinnissa päädyttiinkin pitämään haarniska mahdollisimman lähellä Eugen Wolffin lahjoittamaa haarniskaa ja esittämään se kokonaisuutena 1900-luvun alun asussaan, jossa vanhimmat osat ja rakenteet ovat 500 vuoden takaa ja nuorimmatkin jo lähes sata vuotta vanhoja.

Konservoinnissa keskityttiin lian ja korroosion poispuhdistamiseen, korroosion stabilointiin ja puhdistetun pinnan suojaamiseen uusilta vaurioilta. Teräsrakenteen murtumia päätettiin tukea ja osien välisiä sovituksia parantaa siinä määrin kuin se on mahdollista ottaen huomioon että kaikki osat eivät kuulu alkuperältään yhteen.

Konservoinnin jälkeen haarniska asetettiin esille Pohjanmaan museon rahahuoneeseen mittatilaustyönä tehtyyn vitriiniin, joka suojaa haarniskaa pölyltä ja kosketuksilta.

Teksti: Lasse Mattila, tiivistelmä: Sari Tuomio

Valmis haarniska konservoinnin jälkeen. Kuva: Mikko Lehtimäki

Den färdiga rustningen efter konserveringen. Foto: Mikko Lehtimäki

Haarniska on kuvassa osiin purettuna konservaatöörin työpöydällä ennen konservointia. Kuvasta puuttuvat kaksi kokonaisuuteen kuuluvaa silmukkahaarniskaosaa. Kuva: Lasse Mattila

Rustningen i delar på konservatörens bord före konserveringen. På bilden saknas två ringbrynjedelar. Foto: Lasse Mattila

Konsverving av rustningen på Österbottens museum

Våren 2014 konserverade Konservointi- ja museopalvelut Lasse Mattila Oy i Helsingfors en rustning från Österbottens museums samlingar. Då rustningens olika delar studerades närmare framgick det att rustningen inte är en ursprunglig helhet utan en s.k. komposition (engl. Composite Armour), dvs. den består av delar från flera rustningar. Enligt museets arkivuppgifter är rustningen tysk. Den är köpt i England och donerades av Carl Oskar Eugen Wolff (1851-1937) till museets samlingar 1920.

Konservator Lasse Mattila som är sakkunnig i konservering av rustningar klargjorde under arbetets lopp att största delen av rustningsdelarna är från 1500-talet men att de tycks ha sammanställts till en helhet med hjälp av en modelldocka och en träsockel först i slutet av 1800-talet eller alldeles i början av 1900-talet. Detta gjordes förmodligen i England, eventuellt precis innan rustningen såldes till Wolff.

Det förefaller som om rustningen efter köpet

packades in obruten för frakten till Finland; den togs med andra ord inte isär. Rustningen bär inga ”färska” spår av reparation eller annan behandling. Inuti rustningen, under stödkonstruktionerna hittades rikligt med halm. Sannolikt har halmen skyddat rustningen i transportlådan under färden från England till Finland i början av 1900-talet.

Rustningen har 17 delar av stål som kan tas isär då rustningen ska repareras eller kläs på eller av. Rustningens höjd utan sockel är 1,8 meter och dess bredd vid armbågarna 0,8 meter. Ståldelarna utan stödkonstruktioner och sockel väger 25,6 kg.

Många delar bär spår av stora reparationer vid olika tider; de har med andra ord varit i bruk och reparerats efter behov. Å andra sidan förefaller det uppenbart att alla delar av ringbrynjan är tillverkade först i slutet av 1800- eller början av 1900-talet för att komplettera helheten.

Oavsett varifrån de enskilda delarna härstammar och hur de passar ihop med varan-

dra är rustningen som helhet förmodligen den äldsta och mest helgjutna rustning som visas på ett finländskt museum. Därför beslöt man att restaurera rustningen så att den i så hög grad som möjligt motsvarar den rustning Eugen Wolff en gång donerade till museet och att visa den sådan den såg ut i början av 1900-talet. De äldsta delarna och konstruktionerna är 500 år gamla och även de nyaste över 100 år gamla.

I konserveringen satsade man på att avlägsna smuts och korrosion, stabilisera korrosionen och skydda den rengjorda ytan mot nya skador. Brutna ställen i stålkonstruktionen stöddes och fogar mellan olika delar förbättrades så gott det gick med beaktande av att alla delar inte ursprungligen hörde ihop med varandra.

Efter konserveringen ställdes rustningen ut i museets myntkabinett, där den står skyddad mot damm och beröring i en måttbyggd vitrin.

Text: Lasse Mattila, sammandrag: Sari Tuomio

Pohjanmaan Museoportaali

Uusia museoita mukana:

Vaasan Taidehalli,
Nelin-Cronströmin taidekoti,
Päräksen museokappeli,
GEO-Galleria sekä Puuseppämuseo.

Vuonna 2014 vierailijoita 21 571
Vierailijoita vuonna 2012: 3464
Vierailijoita vuonna 2013: 7645
(Elokuuhun mennessä)

Österbottens Museiportal

Nya museer med i museiportalen:

Vasa konsthall,
Nelin-Cronströms konsthem,
Päräs kapell,
GEO-Galleri och Snickerimuseum.

Under år 2014 besöktes museiportalen
21 571 gånger.
Besökare under år 2012: 3464
Besökare under år 2013: 7645 (- Augusti)

Orisbergin kartano- alueella tulipalo

Isonkyrön Orisbergissa vaurioitui C.L. Engelin piirtämä ulkorakennus tulipalossa 1.3.2015. 500m² iäkäs rakennus oli ilmilie-keissä palokunnan saapuessa paikalle. Henkilövahingoilta vältyttiin raportoi sanoma-lehti Pohjalainen. Ulkorakennuksessa oli lämpökeskus ja tulipalo sai alkunsa sen läheltä. Orisbergin kartanon päärakennus ja muut rakennukset eivät vaurioituneet palossa.

Brand på Orisbergs herrgård

I en brand 1.3.2015 vid Orisberg skades ett uthus, ritad av C.L. Engel. En 500m² uthus-byggnad stod i lågor när brandkåren anlände till platsen. Inga personskador rapporterades enligt tidningen Pohjalainen. I byggnaden fanns en värmecentral och branden fick sin börja där. Själva Orisberg herrgård och de övriga byggnader skadades inte i branden.

Pohjanmaan liitto ja Pohjalainen palkitsivat

Pohjanmaan liitto palkitsi suomenkielisen kulttuurin edustajat. Palkitut ovat vaasalainen rumpali Kai Hahto, laihialainen kotiseutuhistorioitsija Jouko Lehtinen, joka rakensi ekumeenisen kappelin Laihian Tyllijöelle ja Napuen 1714 taistelun muistojuhlan toimi-

kunnan johto, joka sai erityistunnustuksen. Sitä oli vastaanottamassa Katri Kemppainen ja Väinö Pollari. Napue 1714 muistojuhlan toimikunta palkittiin myös Vaasan Jaakkoo-palkinnolla.

Österbottens förbund och Pohjalainen delade ut utmärkelser

Österbottens förbund delade ut priser till de finska kulturrepresentanterna. Pristagare var Vasatrummisen Kai Hahto och hembygdsforskaren, historikern Jouko Lehtinen från Laihela. Lehtinen byggde ett kapell i Tyllijoki Laihela. "Napue 1714" minnesfes-

tkommittén fick en särskild utmärkelse. Det togs emot av Katri Kemppainen och Väinö Pollari. "Napue 1714" minnesfestkommittén tilldelades också "Vaasan Jaakkoo" utmärkelsen.

Läänintaiteilijat valittu

Pohjanmaan taidetoimikunnan läänintaiteilijoiksi valittiin vaasalainen Jimmy Pulli ja kurikkalainen Jenni Latva (valokuvataiteen läänintaiteilijaksi).

Länskonstnärerna valda

Jimmy Pulli från Vasa och Jenni Latva (fotokonst) från Kurikka valdes till länskonstnärer vid Österbottens Konstkommission.

Juhlavuodeksi vanhat luokkakuvat kuntoon Orisbergissa

Orisbergin ruukki- ja kartanoalue (RKY 2009) sijaitsee Pohjanmaalla ja sen ehkä tunnetuimman ruukinpatruunan Edvard Björkenheimin syntymästä tulee ensi vuonna kuluneeksi 160 vuotta. Hän oli yhteiskunnallinen vaikuttaja ja käynnisti mm. ammatilliset Orismalan koulut kartanoalueelle. Entinen Maamieskoulurakennus on saanut kauniin ulkomaalipinnan 2012-13 aikana. Toiveissa on saa-

da kunnostettua myös 1900-luvun alku vuosikymmenten isot luokkakuvataulut tulevan juhluvuoden kunniaksi. Hanke sopisi hyvin opiskelijatyönä tehtäväksi opinnäytetyöksi ja toiveena onkin löytää 1-2 opiskelijaa, jotka tällaisen hankkeen haluaisivat toteuttaa. Tiedustelut orisberg@sana.fi tai puh. 040-5119599/Marja Paukkunen.

Med andledning av jubileumsåret skall gamla klassfoton restaureras i Orisberg

Orisbergs järnbruk och herrgård (RKY 2009) ligger i Österbotten. Näst år är det 160 år sedan patron Edvard Björkenheim föddes. Han var järnbruks mest kända patron. Björkenheim var inflytelserik socialt och lanserade t.ex. Orismala yrkesskola på herrgårdområdet. Tidigare under åren 2012-13 har lantbruksskolan målats på nytt. Förhoppningen är att

Kuva/foto: M. Paukkunen

stora klassfoton från början av 1900-talet skulle restaureras för att hedra det kommande jubileumsåret. Projektet skulle passa väl för några studeranden och förhoppningen är nu att hitta 1-2 studerande som vill genomföra ett sådant projekt. Förfrågningar orisberg@sana.fi eller tel. 040-5119599/Marja Paukkunen.

Vanhan Vaasan kaivauksilla 2015 viikinkiaikaisten häränsilmäsolkien ja rannerenkaan löytöpaikka on Museoviraston kaivauksissa paljastunut hautapaikaksi. Alueelta on löydetty luita, jotka on lähetetty tutkittavaksi. Kuva/Bild: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo/Österbottens museum.

I Museiverkets utforskning av Gamla Vasa år 2015 har man hittat människo ben som har skickats för granskning. Fyndplatsen vara nära platsen där man tidigare har hittat spännen med "oxöga" från vikingatiden och ett armband.

Suomen kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahasto myönsi pohjalaisille ja etelä-pohjalaisille museoille Muuttuva museo ja muissa projekteissa 55.000 € Jalasjärvellä pidetyssä 56. vuosijuhlissa 17.5.2015. Kuva/Bild: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo/Österbottens museum

Museon alkuperäinen sisäänkäynti kunnostettiin

Pohjanmaan museon alkuperäinen sisäänkäynti, kuvanveistäjä Emil Wikströmin pronssiovet vuodelta 1929 sekä niitä ympäröivät kivirakenteet puhdistettiin ja konservoitiin elokuussa 2014. Myös Matti Visannin Karhu-veistos (1920-luku) siirrettiin alkupe-
räiselle paikalleen portaiden oikealle sivulle. Ovien kuva-aiheet, jotka kertovat Pohjanmaan historiasta, on valettu pronssiin ja patinoitu. Ovet puhdistettiin ulkopuolelta,

ja patinoitua korjattiin. Lopuksi ovet sekä oven yläpuolella oleva puhdistettu vaakuna suojavahattiin. Kaikki työt tehtiin veistoksiin erikoistuneen konservattori Lasse Mattilan johdolla. Myös ovia ympäröivä kivetys ja portaat puhdistettiin. Sekä museon isän, Karl Hedmanin (1864-1931), että Emil Wikströmin (1864-1942) syntymän 150-vuotisjuhlavuotta vietetään vuonna 2014. Työhön käytettiin Karl Hedmanin rahaston varoja.

Gamla ingången renoverades

Österbottens museums ursprungliga ingång, skulptör Emil Wikströms bronsdörrar från år 1929 och stenkonstruktionen omkring dörrarna rengjordes och konserverades i august i 2014. Dessutom flyttades Björn-skulpturen (1920-talet) av Matti Visanti till sin ursprungliga plats på högra sidan av trappan. Dörrarnas bildmotiv, som berättar om Österbottens historia, är gjutna i brons och patinerade. Dörrarna rengjordes utvändigt och patineringen lagades. Slutligen skyddsvaxades dörrarna och vapnet ovan-

för dem. Lasse Mattila, som är konservator specialiserad på skulpturer, ledde projektet. Också stenläggningar omkring dörrarna och trapporna rengjordes. År 2014 firades både Karl Hedmans och Emil Wikströms 150-årsjubileum.

Museon vanha sisäänkäynti konservoinnin, puhdistuksen ja Karhu-veistoksen siirron jälkeen elokuussa 2014.

Museets gamla ingång i august år 2015 efter konservering och rengöring.

Leväluhta

– rautakautisten asuinpaikkojen mysteeri ratkaisematta

Leväluhdan rautakautisen kalmiston ympäristön tarkkuusinventoinnin tutkimustulokset valmistuivat viime vuoden lopulla. Päämääränä oli paikallistaa Leväluhdan kalmiston kanssa samanaikaisia asuinpaikkoja. Helsingin yliopisto teki alueella ns. pintapoimintaa ja Leväluhdan pohjoispuolella sijaitsevassa Momminmäellä tehtiin koekuopituksia 14.4.-9.5.2015. Rautakautisia asuinpaikkoja ei löydetty. Rapakkojen kalliolta löytyi mahdollisesti kaksi aiemmin tuntematonta röykkiötä.

Vanhimmat kirjalliset tiedot Leväluhdasta ovat vuodelta 1674, jolloin Isonkyrön kirkkoherra Israel Alftanus lähetti Ruotsin Kuninkaalliselle Antikviteettikollegiille tämän papistolle osoittamaan seurakuntien alueella

Kuva/foto: Satu Hietala, GTK

olevien muinaisjäännösten tiedusteluun vastauksen.

Professori Oskar Rancken suoritti ensimmäiset kaivaukset Orismalan Leväluhdassa v. 1886.

Leväluhta

- järnåldersbosättnings mysterium blev inte löst

Precisionsinventeringar av Leväluhtas järnåldersgravkällans avslutades i slutet av förra året. Syftet var att lokalisera bostadsplatser från järnåldern i närheten av gravkällan. Helsingfors universitet utförde utgrävningar bl.a. på norra sidan av Leväluhta, vid Momminmäki även några provgrävningar, 14.4-9.5.2015. Man hittade inga järnåldersboplatser. På Rapakkojenkallio hittade man två okända rösen.

Den äldsta skriftliga informationen om Leväluhta går tillbaka till år 1674, när kyrkoherden Israel Alftanus vid Storkyro kyrka, skickade till Kungliga Svenska Antikvitetskollegie begärd information över fornlämnningar på församlingsområdet. Professor Oskar Rancken utförde de första utgrävningarna i Leväluhta vid Orismala år 1886.

Jääkäreiden koulutuksen aloittamisen 100-vuotistaivalta juhlittiin

Jääkäreiden koulutuksen aloittamisesta keisarillisen Saksan Lockstedter Lagerissa tuli kuluneeksi 100 vuotta 25.2.2015. Koulutuksen aloittamista juhlittiin ja muisteltiin sekä Saksassa että Suomessa, jossa Mikkelissä sijaitseva jalkaväkimuseossa avautui 21.2.2015 Jääkäriaiheinen näyttely. Yleisradion Elävä arkisto (www.yle.fi/elavaarkisto) julkaisi pysyvänä "nettijulkaisuna" kolmasosan rehtori Tauno Kuusimäen 1960- ja 1970-luvuilla tekemistä 60 jääkärihaastattelusta (Kotimaisten kielten kesuksesta - KOTUS). Hohenlockstedtin kotiseutumuseo jääkäriosastoinen oli avoinna kaikkina päivinä.

Viralliset muistojuhlallisuudet järjestettiin Hohenlockstedtissa Lauantaina 28.2.2015. Paikalle oli kutsuttu Suomesta puolustusvoimien osaston lisäksi jääkäreiden jälkeläisiä, jääkäriperinteiden vaalijoita sekä eri reserviläistoimijoiden edustajia. Tilaisuudessa olivat läsnä myös kenraali Gustav Hägglund sekä puolustusvoimien komentaja kenraali Jarmo Lindberg.

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys on julkaissut 100-vuotispostimerkkisarjan, jota on tilattavissa osoitteesta jaakarikanslia@kolumbus.fi tai puhelinnumerosta 09 135 1009. Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen sivuilla (www.jp27.fi) on tietoa jääkäriperinteistä.

Lähde: www.jp27.fi

Jääkäriparaati Vaasassa 2008.

Kuva: Kaj Höglund.

Jägarparad i Vasa år 2008.

Bild: Kaj Höglund.

Jääkäripatsas Vaasassa. Kaj Höglund/Pohjanaan museo
Jägarstatu i Vasa. Kaj Höglund/Österbottens museum

Jägarutbildningens 100-årsjubileum firades

100-årsdagen av Jägarutbildningen i den imperialistiska tyska Lockstedter Lager inföll 25.2.2015. Utbildningen firades och blev ihågkommen både i Tyskland och Finland. I St Michel vid Infanterimuseet öppnades 21.2.2015 en utställning om Jägarna. Rundradions Levande arkiv (www.yle.fi/elavaarkisto) publicerade en permanent "online-publikation" som bestod av en tredjedel av rektor Tauno Kuusimäkis 60 jägarintervjuar utförda

på 1960- och 1970-talet. (Institutet för de inhemska språken). Hohenlockstedts hembygdsmuseum var öppet alla dagar.

De officiella ceremonierna hölls i Hohenlockstedt 28.2.2015. Representanter för Finlands Försvarsmakt och ättlingar av jägare var inbjudna. I festligheter deltog general Gustav Hägglund, samt Försvarsmaktens kommandör general Jarmo Lindberg.

Traditionsförening för den 27 Jägarbataljonen har publicerat en frimärksserie i anknytning till 100-årsjubileet som kan beställas från jaakarikanslia@kolumbus.fi eller telefon 09 135 1009. På föreningens webbplats (www.jp27.fi) hittar man mera information om Traditionsförening för den 27. Jägarbataljon.

Källa: www.jp27.fi

Malax kulturmiljöprogram har färdigställt

Malax kulturmiljöprogram "Jungfrudanser och snickarglädje" färdigställdes som ett EU finansierat projekt under åren 2012-2015 och beskriver dåtid, nutid och framtid. I programmet uppställs målsättningar och åtgärder hur kulturmiljöerna i Malax kan bevaras även i tider av förändring och hur man skall ta hänsyn till miljövärdena. Nästan 900 bilder och kartor kompletterar programmet och introducerar läsaren till Malax mångsidiga kulturmiljöer. Kulturmiljöprogrammet färdigställdes av landskapsplanerare Riitta Jaakkola.

Kuva/Bild: Outi Orhanen, Pohjanmaan museo/Österbottens museum

Maalahden kulttuuriympäristöohjelma valmis

Maalahden kulttuuriympäristöohjelma "Jungfrudanser och snickarglädje" toteutettiin EU-rahoitteisena hankkeena vuosien 2012-2015 aikana. Se kuvaa mennyttä, nykyhetkeä ja tulevaa ja siinä asetetaan tavoitteet ja toimet, joilla kulttuuriympäristöt Maalahdessa säilyvät myös muutoksissa ja miten ympäristöarvot otetaan huomioon. Ohjelmaa täydentävät lähes 900 kuvaa ja karttaa toivottaen lukijat tervetulleiksi Maalahden monipuolisiin kulttuuriympäristöihin. Maalahden kulttuuriympäristöohjelman teki maisemasuunnittelija Riitta Jaakkola.

Kuva/Bild: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo/Österbottens museum

Kuva/Bild: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo/Österbottens museum

Kurikan kulttuuriympäristöohjelma valmis

Kurikan kulttuuriympäristöohjelma "Rintakylissä ja larvamailla" valmistui EU-rahoitteisena hankkeena vuosien 2010-2014 aikana ja kuvaa mennyttä, nykyhetkeä ja tulevaa. Siinä asetetaan tavoitteet ja toimet,

joilla kulttuuriympäristöt Kurikassa säilyvät myös muutoksissa ja miten ympäristöarvot otetaan huomioon. Ohjelmaa täydentävät yli 1400 kuvaa ja karttaa toivottaen lukijat tervetulleiksi Kurikan monipuoli-

siin Kulttuuriympäristöihin. Kulttuuriympäristöohjelman laati maisemasuunnittelija Riitta Jaakkola.

Kurikkas kulturmiljöprogram färdig

Kurikkas kulturmiljöprogram "Rintakylissä ja larvamailla" färdigställdes som ett EU finansierat projekt under åren 2010-2014 och beskriver dåtid, nutid och framtid. I programmet uppställs målsättningar och åtgärder hur kulturmiljöerna i Kurikka kan bevaras även i tider av förändring och hur man skall ta hänsyn till miljövärdena. Över 1400 bilder och kartor kompletterar publikationen. Kulturmiljöprogrammet färdigställdes av landskapsplanerare Riitta Jaakkola.

(http://www.kurikka.fi/files/Kuvitus/kurikan_kulttuuriymparistoohjelma_kirja.pdf)

Kuva/Bild: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo/Österbottens museum

Museoiden vuoden 2015 harkinnanvaraiset valtionavustukset Pohjanmaan museon toiminta-alueella

Museovirasto myönsi avustuksina 599 350 € (viime vuonna 599 000 ja vuonna 2013 639 000 €) valtionosuuden ulkopuolella olevien museoiden hankkeisiin. Avustusta haki 190 museota (vuonna 2014 188 museota ja vuonna 2013 206), ja se myönnettiin 132:lle museolle (viime vuonna 131:lle ja vuonna 2013 vuonna 155:lle). Ammatilliset museot saivat 590 650 € (viime vuonna 586 000 € ja vuonna 2013 647 000 €) innovatiivisiin hankkeisiin. Myöhemmin jaettaviin kokeiluhankkeisiin myönnettiin 10 000 € (viime vuonna 15 000 €). Yhteensä 1 200 000 € myönnettiin valtionavustuksiin.

57 350 € kohdentui Pohjanmaan museon alueen museoille (viime vuonna 37 000 € ja vuonna 2013 46 000 €), joka oli kolmanneksi eniten koko maassa. Tikanojan taidekoti ja Kuntsin modernin taiteen

museo sai innovatiivista rahaa 7000 € Pop up -museo-hankkeeseen vuonna 2014. Museovirasto jakoi avustusta vuoden 2015 museoiden innovatiivisiin hankkeisiin yli 500 000 €. Pohjanmaan museolle myönnettiin tästä 15 000 € "Maria Pohjolassa" -projektiin.

Pohjanmaan museon alueella keskimääräinen museoavustus oli 4408 € (v. 2014 4 625 € v. 2013 4181 €). Avustuksen koko vaihteli 2000-5500 € välillä (viime vuonna 3000-6000 € ja vuonna 2013 1400 ja 6500 € välillä). Koko Suomessa keskimääräinen avustussumma oli 4541 €. Alueellamme 13 museota sai valtionavustusta ja ilman jäi 5 (viime vuonna luvut olivat 8 ja 4 ja vuonna 2013 luvut olivat 11 ja 3) eli 72% hakijoista sai avustusta (vuonna 2014 67%).

Museiverkets behovsprovade statsunderstöd för museer 2015 inom Österbottens museums verksamhetsområde

I år utdelade museiverket ett understöd på 599 350 € (förra året 599 000 och år 2013 639 000 €) till museerna, varav 57 300 € (förra året 37 000 och år 2013 46 000 €) delades ut i Österbottens Museums verksamhetsområde. Det var tredje mest i hela landet. Professionella skötta museer fick 586 000 € (förra år 647 000 €) för innovativa projekt.

Tikanojas konsthem och Kuntsi museum för modern konst fick år 2014 bidrag för 7000 € för projektet Pop up-museum projekt 7000 €.

Sammanlagt delade Museiverket 1 200 000 € i statsunderstöd av vilka 10 000€ (förra året 15 00€) ännu väntar på utdelning för pilotprojekt.

Den genom snittliga storleken på understöder inom Österbottens

museums område var 4 408 € (förra år 4625 och år 2013 4181 €). I hela Finland var genomsnitt summan 4 541 €. Storleken på understöden varierade mellan 2000 och 5500 € (förra år mellan 3000 och 6000 € och år 2013 1400 € och 6500 €). I Österbottens museums område fick 13 museer statsunderstöd. Fem (5) blev utan (förra året fick 11 och 4 och år 2013 11 museer fick understöd och 3 blev utan). Av de som ansökte fick 72% stöd (år 2014 67%).

Museer fick i år bidrag till innovativa projekt av Museiverket över 500 000 €. Österbottens museum fick 15 000 € till projektet "Maria i Norden".

Tilläggsinformation: Museiverket och Kaj Höglund, Österbottens museum

Vuoden 2014 avustukset / Understöd för året 2014

- Karijoki, Karijoen kunta/Karijoen kotiseutumuseo 6000 euroa museon päärakennuksen julkisivulaudoituksen kunnostamiseen ja pihan tasoittamiseen.
- Kronoby hembygdsförening r.f./Tolvmansegårdens hembygdsmuseum 6000 euroa museon päärakennuksen ulkokaton ja savupiipun kunnostamiseen.
- Teuva-Seura ry/Teuvan Museo 6000 euroa tuulimyllyn korjaukseen ja kokoelmien digitointiin.
- Suomen kirjastomuseoyhdistys ry (Vaasa) - Finlands biblioteksforening rf/Suomen kirjastomuseo. 2000 euroa Murha museossa -hankkeen toteuttamiseen.
- Vaasan Merihistorian Yhdistys ry - Vasa Sjöhistoriska Förening rf/ Vaasan Merimuseo 5000 euroa murto- ja palohälytysjärjestelmän hankintaan sekä lukkojen uusimiseen.
- Vaasan Veteraaniautoseura - Vasa Veteranbilsällskap ry/Vaasan auto- ja moottorimuseo 5500 euroa tallentavan valvontajärjestelmän hankkimiseen.
- Föreningen Brage i Vasa rf/Brages friluftsmuseum 3500 euroa aitan ja hevoskierron kattojen kunnostamiseen Österbottens Förvarsgille rf/Krigveteransmuseet i Vasa. 3000 euroa näyttelyn uusimiseen.
- Korsnäs Hembygdsförening rf/Korsnäs Hembygdsmuseum 3 000 för renovering av museibyggnaden.
- Kristiinankaupungin kaupunki/Carlsro 5 000 museorakennuksen ulko-ovien korjaukseen, kunnostukseen ja maalaukseen.
- Stiftelsen Kilens Hembygdsgård - Säätiö Kiilin Kotiseutumuseo/Kiilin kotiseutumuseo 5 000 tuulimyllyn korjaukseen.
- Kronoby hembygdsförening r.f./Tolvmansegårdens hembygdsmuseum 5500 för renovering av Tolvmansegårdens huvudbyggnads vind för utställnings- och förvaringsverksamhet.
- Laihian kotiseutu- ja museoyhdistys/Nuukuuren museo 4 500 museorakennusten pärekattojen uusimiseen.
- Laihia/Suomen Nuorisoseuramuseo-yhdistys ry/Suomen Nuorisoseuramuseo 5500 museokokoelmien inventointiin, luettelointiin ja perusnäyttelyn uudistamiseen.
- Malax museiförening rf/Båthus 5000 för renovering av två båthus.
- Korsholm/Replot skärgårds hembygdsförening r.f./Granösunds fiskeläge 5 000 för förnyelse och förbättring av basutställningarna.
- Närpes/Pörtom hembygdsförening rf/Pörtom hembygdsmuseum 4 500 för reparation av alarmsystemet, ett nytt pärttak till fähusbyggnaden och belysning till Alholmagården.
- Teuva-Seura ry/Teuvan Museo 2000 tuulimyllyn maalaamiseen.
- Museigården i Nykarleby/Herlers museum 5 000 för renovering av huvudbyggnaden.
- Vasa/Föreningen Brage i Vasa r.f./Brages friluftsmuseum 4500 för renovering av museibyggnaden.
- Vaasan työväen kulttuuriyhdistys ry/Vaasan työväen museo 2 800 Arkisto- ja suojatarvikkeisiin ja esteettömyyden parantamiseen (ei laitehankintoihin).

Lisätietoja: Museovirasto ja Kaj Höglund, Pohjanmaan museo

Museiverkets statsunderstöd för reparationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader 2014

Museiverket delade förra året ut statsunderstöd för reparationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och för vård fornlämningsområden totalt över 1,5 miljoner euro. Understöd åt 212 (år 2013 207) objekt beviljades sammanlagt 1 521 820 (år 2013 1 661 000) euro i understöd.

I Österbottens museum verksamhetsområde delades ut 127 500 € till 21 objekt (år 2013 125 100 € och 21 objekt). Bidragssumman var i medeltal 6017 (år 2013 6000 €) euro. Största bidraget i Österbotten var år 2014 15 000 € (år 2013 20 000 €).

På Österbottens museums område fick bl.a. följande stöd: f.d. Bötom mejeri, Kristinestads segelklubb Pavis paviljong/restaurang, flera gamla trähus i Kristinestads området, Söderfjärdens gamla pumpstation/museum i utkanten av meteoritkratern, Socklothäl-

lans lotsstation, Vasa Hantverks hus - JE och Tulla Moes stadshem samt uthus vid Kaskö gamla finska skola.

På andra håll i Finland fick bl.a. Kättilöntalo i Kurikka, Marjaniemi fyr i Karlö och observatoriet i Helsingfors samt president Kekkonens födelseplats, Lepikkos Torp i Pielavesi bidrag.

Stöd för fasta fornlämningar beviljades till 17 sökande år 2014 (2013: 11). Totalt 20 ansökte om bidrag p. I de flesta fall användes bidraget för fornlämningsområdets landskapsvård och tillgänglighet. Aboa Vetus & Ars Nova museet fick bidrag för restaurering av ruinerna.

I år (2015) fick Österbottens museums verksamhetsområde bidrag för restaurering av kulturhistorisk värdefulla byggnader och fornminnen ca. 194 000 €.

Museoviraston entistämisavustukset kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille 2014

Museovirasto jakoi viime vuonna valtionavustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjauksiin ja muinaisjäännösalueiden hoitoon yli 1,5 miljoonaa euroa. Avustusta myönnettiin 212 (vuonna 2013 207) kohteelle yhteensä 1 521 820 € (viime vuonna 1 661 000 €).

Vuonna 2014 Pohjanmaan museon alueelle myönnettiin avustuksia yhteensä 127 500 € (vuonna 2013 125 100) euroa 21 kohteelle (kohteita 2013 myös 21 kpl). Keskimääräinen summa oli 6017 €. Vuonna 2013 se oli myöskin noin 6000 €. Suurin avustussumma oli 15 000 € ja sen sai kaksi kohdetta (vuonna 2013 suurin avustussumma oli 20 000 €, jonka sai yksi kohde).

Pohjanmaan museon alueella tukea saivat mm. Karijoen entinen mejeri, Kristiinankaupungin purjehdusseuran Pavis-paviljonki/ravintola ja useita kohteita vanhalla puutaloalueella, Söderfjärdensin vanha pumppuasema/museo samannimisen meteoriittikraatterin reunalla, Socklothällanin luotsiasema, Vaasassa Käsityön talon

Lofitet/Konsulinna kahvihuone eli J.E. ja Tulla Moen entisöidyn kaupunkikodin ulkorakennus sekä Kaskisten vanha suomalainen koulu.

Mualla Suomessa tukea saivat mm. Kurikan Kättilön virkatalo vuodelta 1906. Alkuperäiset toimintonsa säilyttäneistä kohteista Marjaniemen majakka Hailuodossa ja Observatorion tähtitorni Helsingissä saivat tukea sekä yhdestä suomalaisesta menestystarinasta muistuttava, presidentti Kekkonen syntymäpaikka Lepikon Torppa Pielavedellä.

Tuen piirissä ovat muinaismuistolain mukaiset kiinteät muinaisjäännökset. Vuoden 2013 määrärahasta tukea myönnettiin koko maassa 17 kohteen hoitoon (vuonna 2013 11 kohdetta). 20 kohteeseen haettiin avustusta. Useimmissa kohteissa avustusta käytetään muinaisjäännösalueen maisemanhoitoon ja saavutettavuuteen. Aboa Vetus & Ars Nova -museo sai avustusta raunion sortumista ehkäiseviin toimenpiteisiin.

- Karijoki, ent. Karijoen mejeri, 6000 €, ikkunoiden ulkop. maalaamiseen Museoviraston korjauskortin mukaisesti
- Kaskinen, Kaskisten Jugend-talo Oy, 4000€, peltikaton korjaamiseen ja maalaamiseen
- Kaskinen, Vanha Suomalainen koulu, Välikangas Kyösti, 10 000 €, päärakennuksen vesikaton pesuun ja maalaamiseen, ikkunoiden ja ovien maalaamiseen sekä pönttöuunien korjaamiseen
- Kristiinankaupunki, Argilandeska gården, 2500 €, för att reparera och måla alla fönster
- Kristiinankaupunki, Itäinen Pitkäkatu 65, 7000 €, ulkorakennuksen katon uusimisesta sekä kivijalan, hirsirakenteiden ja ulkolaudoituksen korjaamisesta aiheutuvien materiaalikulujen kattamiseen
- Kristinestad, Strandgatan 43, 2000 €, tvättning och målning av tak
- Kristinestad, Handelsman Johan Petter Linds hus, 3 000 €, målning och reparation av saltmagasin
- Kristiinankaupunki, Rantakatu 55 toimintakeskus, Kristiinankaupungin suomalainen seurakunta, 5000 €, ikkunakorjauksen pilotointiin Museoviraston korjauskortin mukaisesti
- Kristinestad, Segelpaviljong Pavis, Kristinestad segelförening r.f, 3000 €, för att reparera dörrar och fönster på södra sidan
- Kruunupyy, Biskops, 10 000 €, päärakennuksen ikkunoiden entisöimiseen
- Laihia, Tuulenkanal Rudontie 213, 3000 €, ikkunoiden kunnostamiseen museoviraston korjauskortin mukaisesti
- Korsholm, Söderfjärdens (gamla) pumpstation/museum - Söderfjärdensin (vanha) pumppuasemamuseo, Söderfjärdens Torrläggingsföretag, 7300 €, för yttervägg rappningen reparation och målning samt slipning och målning av fönster
- Närpiö, Garveri/Parkitsimo, V. Zidonis veterinary, 15 000 €, för att reparera fönster och tegelfasaden
- Närpiö, Uljensgård, 4200 €, ikkunapuitteiden, ikkunakarmien ja vuorilautojen kunnostukseen, ulkopuolen maalaukseen sekä näistä aiheutuviin työ- ja välinekustannuksiin
- Pietarsaari, Rosenlundinkatu 4, 4600 €, rakennuksen ulkoseinien maalaamiseen
- Jakobstad, Fastighets AB Storg. 5, 15 000 €, förnyandet av vattentaket samt reparation av de bärande konstruktionen
- Nykarleby, Luotsimökki/lotsstuga (Socklothällan), Hällgrundsstiftelsen, 5700 €, för förnyande av plåttak
- Vaasa, Käsityön talo Lofitet/Konsulinna kahvihuone eli J.E. ja Tulla Moen entisöidyn kaupunkikodin ulkorakennus Österbottens hantverk r.f, 12 000 €, rakennuksen hirsirungon kunnostamiseen
- Vaasa, Villa Furuvik, Kuparisaari, 3000 €, hirsivaurioiden korjaamiseen
- Vöyri, Ria, Rasmusgård (Arvidsgården), Stiftelsen Rasmusgården, 1000 €, för slipning och målning av rostet plåttak.

Tänä vuonna (2015) Pohjanmaan museon alueelle tuli yhteensä n. 194 000 € kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja muinaismuistojen hoitoon.

Kotiseutuliitto jakoi avustuksia seuraintalojen kunnostamiseen

Seurantaloja omistaville yhdistyksille jaetaan tänä vuonna korjausavustuksia 1,7 miljoonaa euroa. Korjausavustusten tarkoitus on parantaa talojen toimivuutta ja kuntoa. Puolet avustusta saavista taloista on luokiteltu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi.

Seurantalojen korjausavustus on valtionavustus, jonka jakamisen opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut Suomen Kotiseutuliiton tehtäväksi. Korjaustoiminnassa keskeistä on talojen kulttuurihistoriallisten ja arkkitehtonisesti arvokkaiden piirteiden

vaaliminen. Avustuksen saamisen ehtona on, että talo on avoin kaikille käyttäjille. (rakennusperinto.fi) Pohjanmaan museon toimialueelle tuli avustusta 156 700 €.

Suomen Kotiseutuliitto (Finlands hembygdsförbund) delade ut bidrag för föreningshusrenoveringar

Finlands hembygdsförbund delade ut reparationsbidrag på 1,7 miljoner euro i år. Reparationsbidragen är avsedda att förbättra funktionen och tillståndet av föreningshusen. Hälften av föreningshus som fick bidrag har klassificerats som kulturhistoriskt och

historiskt värdefulla. Föreningshusreparationsbidrag är statlig bidrag av undervisnings och kulturministeriet och som delas ut av Finlands Hembygdsförening. Reparations fokus ligger på att vårda byggnaderna på kulturhistorisk och arkitektoniskt värde-

fulla sätt. Som villkor för att få bidrag är att huset är öppet för alla användare. (Rakennusperinto.fi) Österbotten Museums verksamhetsområde fick ett bidrag på 156 700 €.

Avustusta saivat: / Bidrag fick:

- Teuvan Nuorisoseura ry, TEUVA 19 000 €
- Dagsmark Ungdomsförening r.f., KRISTIINANKAUPUNKI 1 000 €
- Edsviksöns Allaktivitetsförening r.f., KORSNÄS 5 000 €
- Kimo Ungdomsförening r.f., VÖYRI 3 500 €
- Lappfjärds Ungdomsförening r.f., KRISTIINANKAUPUNKI 3 500 €
- Lappfors Ungdomsförening r.f., PEDERSÖRE 9 700 €
- Lepplax byaförening r.f., PEDERSÖRE 15 000 €
- Merjärv Byahemsförening r.f., KRUUNUPYY 6 000 €
- Nedervetil Ungdomsförening r.f., KRUUNUPYY 13 200 €
- Nyby Byaförening r.f., MAALAHTI 3 500 €
- Pensala Ungdomsförening r.f., UUSIKAARLEPY 18 500 €
- Pietarsaaren Sos.dem. Työväenyhdistys ry, PIETARSAARI 20 000 €
- Pörtom Ungdomsförening r.f., NÄRPIÖ 2 600 €
- Solf Ungdomsförening r.f., MUSTASAARI 10 500 €
- Sundby Ungdomsförening r.f., PEDERSÖRE 3 500 €
- Tjöck & Påskmark Ungdomsförening r.f., KRISTIINANKAUPUNKI 7 100 €
- Vähäkyrö-Seura ry, VAASA 8 000 €
- Västerhankmo Ungdomsförening r.f., MUSTASAARI 3 100 €
- Övermalax Ungdomsförening r.f., MAALAHTI 4 000 €

Museovirasto jakoi avustukset suomalaisen kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen (2015)

Museovirasto on myöntänyt 55 000 euroa suomalaisen kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen vuonna 2015. Avustusta sai 15 hakijaa ja keskimääräinen avustussumma oli 3667 euroa. Avustusta myönnettiin erilaisten historiakirjojen kuluihin sekä aineistojen arkistointiin ja digitointiin. Avustusta sai mm. Vaasa, Isonkyrön Karjalaiset ry: 1 000 euroa Evakkotarinoita -kirjan painokuluihin.

Museiverket delade ut bidrag för dokumentering och forskning av det finska kulturarvet (2015)

Museiverket har beviljat 55 000 euro för att dokumentera och forska i det finska kulturarvet. Bidrag fick 15 sökande. Det genomsnittliga bidragsbeloppet var 3667 €. Bidraget beviljades för olika historieböckers tryckkostnader, samt för arkivering och digitalisering av data. Bidrag fick t.ex. Isonkyrön Karjalaiset ry (1 000 euro) för tryckkostnader för boken om flyktingberättelser.

- Yhteensä Pohjanmaan museon toimialueelle tuli kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan korjaamiseen n. 470 000 €.
- Museoviraston vuoden 2016 avustukset ovat haettavissa lokakuun loppuun 2015 mennessä. www.nba.fi
- Avustusmäärät kasvoivat viime vuodesta Pohjanmaalla. Museoviraston vuoden 2016 avustukset ovat haettavissa lokakuun loppuun 2015 mennessä. www.nba.fi

- Österbottens museums verksamhetsområde fick understöd för restaurering av kulturhistorisk värdefulla byggnader ca. 470 000 €.
- Museiverkets bidrag för år 2016 kan ansökas ända till slutet av Oktober (2015). www.nba.fi
- Stödsummorna ökade i år i Österbotten. Museiverkets bidrag för år 2016 kan ansökas ända till slutet av Oktober (2015). www.nba.fi

ELY-keskusten kautta myönnettävät Ympäristöministeriön avustukset rakennusperinnön hoitoon 2015

ELY:n määräraha rakennusperinnön hoitoon vuodelle 2015 on 850 000 euroa. Määrärahasta 20 % eli 170 000 euroa osoitetaan RKY- ja valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla sijaitsevien kohteiden määrää painottaen. Loppumääräraha (680 000 €) osoitetaan ELY-keskuksille hakemusten lukumäärien mukaisessa suhteessa. Hakemuksia oli yhteensä 793 koko maan alueelta.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus sai 74 200 euroa Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueelle. Hakemuksia alueelta tuli 70 ja yhteensä haettiin 1 286 688 euroa.

Eniten määrärahaa sai Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (150 000€). Toiseksi eniten Varsinais-Suomen ELY-keskus (109 600). Seuraavaksi eniten saivat Uudenmaan ELY-keskus (77 600) ja Lapin ELY-keskus, joka sai saman summan kuin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus rakennusperinnön hoitoon. Lisätietoja: Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. (Lähde: Ympäristöministeriö)

Kaiken kaikkiaan ELY-keskukselta tuli Pohjanmaan museon toimialueelle tuli 55 000 euroa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaamiseen (käännettävä)

Miljöministeriet beviljade bidrag för byggnadsarvet år 2015 via NTM-centralerna

ELYs stöd för restaurering av det Finländska byggnadshistoriska arvet år 2015 är 850 000 euro. Av det reserverades 20 %, eller 170 000 euro för objekt som finns inför RKY- och nationellt värdefulla i landskaps området. Totalt 793 ansökningar i hela landet.

Södra Österbotten NTM-central erhöj 74 200 euro för Österbotten, Södra Österbotten och Mellersta Österbotten. Det inkom totalt 70 ansökningar från området och den ansökte summan var sammanlagt 1 286 688 euro.

Flesta bidrag inom sitt verksamhetsområde fick Norra Österbotten NTM-central (150 000 €). Näst mest fick Egentliga Finlands NTM-central (109 600). Sen följade Nylands NTM- (77 600) och Lapplands NTM-centraler, vilka fick sammanlagt samma belopp, 74 000€, som Södra Österbottens NTM-central för bevarandet av det kulturhistoriskt värdefulla byggnadsarvet. För mer information: Södra Österbottens NTM-central. (Källa: Miljöministeriet)

Det kom 55 000 euro från NTM-centralen för restaurering av kulturhistorisk värdefulla byggnader på Österbottens museum verksamhetsområde.

Kuvassa rakennustutkija Outi Orhanen ja arkkitehti Anders Höglund/På bild byggnadsforskare Outi Orhanen och arkitekt Anders Höglund. Kuvafoto: Kaj Höglund, PM/ÖM.

Mitä kannattaa huomioida museon tai näyttelyn markkinoinnissa

Hyvin usein markkinointi mielletään hyvin kalliiksi mainostamiseksi. Sen ei kuitenkaan tarvitse olla sitä. Suurin osa kotiseutu- ja erikoismuseoista sekä näyttelyistä, yhdistysten, kuntien tai yksityisten omistamista museoista tai näyttelyistä ei kylve rahassa. Hyvät neuvot ovatkin

tarpeen, kun myös talkooväki vähenee. Ohessa joitain huomioita, joita olemme tehneet museomaailmassa sekä mitä olemme kuulleet seminaareissa ja keskusteluissa. On aika palauttaa mieleen vanhat hyvät markkinointikeinot sekä tutkia uusia.

Markkinointi ja mainonta

Parasta mainontaa on lehtiartikkeli. Yhteydet toimittajiin ovat siksi tärkeitä ja kannattaa luoda hyvät yhteydet mediaan. Maksulliset mainokset harvoin toimivat jollei ole kyse kokosivun mainoksesta tai mainoksesta alan erikoislehdessä. Harkitse sopimuksen tekoa lehtien kanssa. Esim. ilmainen mainos lehteen ja vastavuoroisesti lehden väki pääsee ilmaiseksi näyttelyihin tai opastuksiin. Yhtä hyvä mainos on uutinen/ohjelma televisiossa ja radiossa sekä ”viidakkorumpu”, jonka kautta tieto leviää ihmiseltä toiselle vapaamuotoisesti positiivisesta museokäynnistä.

Ajanmukainen, tyylikäs esite on tärkeä. Toimita henkilökohtaisesti esitteitä paikkoihin, joissa liikkuu ihmisiä tai josta ihmiset hakevat tietoa käynti- ja museokohteista. Kerro esitteessä miten museoon pääsee (esim. millä bussilla, yhteistyö linja-auto yrityksen kanssa?). Markkinoi huumorilla.

Omat nettisivut ovat nykyisin erityisen tärkeitä markkinoinnissa. Pyri pitämään niiden tiedot ajan tasalla. Nettisivuja kannattaa päivittää usein uutisilla, uusilla ”jutuilla” ja kuvilla. Pyri pääsemään mukaan esim. alueellisiin museoportaaleihin, yhteisille nettisivuille ja kunnan/kaupungin/kylän nettisivuille. Apua nettisivujen tekoon voi saada mm. kansalaisopistojen kursseilta, mutta sellaiset voi tilata myös alan ammattilaisilta.

Tavoitettavuus on hyvä muistaa. Yhteystietojen on oltava ajan tasalla ja näkyvissä aina museon tai näyttelyn välittömässä läheisyydessä ja nettisivuilla. Aukioloaikojen soveltaminen tilanteen mukaan on hyödyllistä (myös sopimuksen mukaan). Pidennettyjä aukioloaikoja on syytä harkita, jos on alu-

eella muita tapahtumia, joista voi olla synergiaetuja kaikille. Esimerkiksi, jos samalla paikkakunnalla on messut viikonloppuna, voi miettiä voisiko museo olla auki myös ja messuilla jaetaan esite ja tiedotetaan asiasta myös kuuluttamalla. Esimerkiksi vuoden 2014 Outokummun kivimessuilta oli ohjaus Kaivosmuseoon.

Vältä kieltotauluja museossa ja sen alueella – ne luovat negatiivisen vaikutelman ja tunnelman. Pyri esittämään mahdollinen kielto mahdollisimman ystävällisesti, ”kiertäen”. On huomattu, että museoon tai galleriaan, jonka nettisivuilla on yhteystietojen ohessa henkilön kuva, on asiakkaiden mukavampi ja helpompi olla yhteydessä. Hyöty: kävijöitä, asiakkaita voi tulla enemmän.

”Sympvertising” ja ”Sympatiseeraaminen” on monelle uutta. Tapaus 1: Bussipysäkillä oli asennettu infralämmitin syksyn ajaksi. Vieressä luki, että lämmön sponsoroiti ”Sähkötyhti SEJASE”. Yhtiö sai kampanjan avulla runsaasti uusia asiakkaita ja positiivista huomiota. Tapaus 2: Luottokorttiyritys tarjosi sen yrityksen luottokortin käyttäjille festareilla omaa luksusvessaa. Tulos: Kyseisen luottokortin käyttäjät tosi tyytyväisiä ja yritys sai uusia käyttäjiä, jotka haluavat päästä osalliseksi vastaavaan. Pointti: ”Uskalla olla kiltti/ystävällinen”.

Markkinoinnissa ei kannata yrittää tavoittaa niin monta asiakasta kuin mahdollista yhdellä kertaa. Kannattaa siis kiinnittää huomiota priorisointiin. Kaikkea ei voi markkinoida yhtä aikaa. Kannattaa kohdentaa mainokset eri aikaan eri ryhmille, kuten eläkeläiset, koululaiset (koulut, opettajat), nuoret, kotimaiset turistit, ulkomaalaiset turistit, eri harrastusryhmät jne. Markkinointi- ja mai-

nontasuunnitelman teko voi olla hyödyllistä.

”Alfa-ryhmät” ovat monelle varmasti uusi käsite. Siinä tarkoituksena on saada esim. niin sanottu ”alfa-nainen tai alfa-mies”, vaikuttaja, suosittelija museolle/näyttelylle, jonka vaikutus muihin on voimakas ja jota kuunnellaan ja ”matkitaan”. Kyse voi esimerkiksi olla alueella arvostetusta henkilöstä, kotiseutupersonasta, yhdistyksen tai seuran puheenjohtajasta tms. tai ”julkiksesta” jonka sanomisia ja tekemisiä kuunnellaan, luetaan, seurataan mm. mediassa. Toimenpide- ehdotus: Tarjoa esim. jäsenyyttä tai myyntituotetta, ”näytettä” tms. ilmaiseksi tällaiselle ”alfa-henkilölle”. Tuloksena voi olla, että muut ottavat mallia, tulevat käymään tai liittyvät jäseneksi esim. museo- tai kotiseutuyhdistykseen.

Uskalla olla yllätyksellinen mainostaja. Esimerkki 1: Kaikki ovat tottuneet bussien ja taksien mainoksiin, joita kukaan ei enää noteeraa tai huomaa. Mutta miten vaikuttaa mainos polkupyörässä? Esimerkki 2: Lentoyhtiöt ovat lopettaneet matkustajilleen kaikenlaiset ruoka- ja juomatarjoilut. Valio tarjosi jonkin aikaa matkustajille ilmaiseksi jäätelöä. Siitä seurasi positiivinen reaktio, jonka kaikki lentomatkustajat muistivat.

Jalkaudu tilaisuuksiin eli sinne missä on ihmisiä. Messut, markkinat, seminaarit yms. Näissä tilaisuuksissa on oiva mahdollisuus jakaa mainoslehtisiä vaikkapa pienen purtavain tai ”ilmaisyhteiden” kera. Muista, että olet myös itse museosi, näyttelysi (ja mahdollisesti yrityksesi) pr-ihminen ja ”elävä mainos” museossa/näyttelyssä ja kaikkialla missä liikutkin sekä netissä että sosiaalisessa mediassa.

Viktigt att beakta i marknadsföringen

Marknadsföring uppfattas väldigt ofta som dyr reklam. Det behöver den dock inte vara. Största delen av hembygds- och specialmuseerna samt de museer som ägs av föreningar, kommuner eller privata aktörer badar inte i pengar. Goda råd är dyra då också frivilligsatserna är på nedgående. Nedan några iakttagelser vi gjort i museivärlden samt på seminarier och i diskussioner. Det är dags att ta gamla goda marknadsföringsmetoder till heders och att utforska nya.

Marknadsföring och reklam

En tidningsartikel är den bästa formen av reklam. Därför är det viktigt att ha goda kontakter till journalister och medier. Betalda annonser fungerar sällan om det inte är fråga om en helsidesannons eller en annons i en specialtidning. Det lönar sig att överväga ett avtal med tidningar. Det kan då vara fråga om t.ex. en gratisannons i tidningen mot att redaktionen ges gratis inträde till utställningar eller guidningar. Lika effektiv reklam är en nyhet eller ett tv- eller radioprogram. Även "djungeltrumman" är effektiv: ryktet om en positiv museiupplevelse sprids frivilligt från mun till mun.

Det är viktigt att ha en tidsenlig och elegant broschyr. Leverera broschyrer personligen till ställen där folk rör sig eller där de hämtar information om museer och andra besöksmål. Berätta i broschyren hur man tar sig till museet, t.ex. vilken buss man ska ta (samarbete med bussbolaget?). Marknadsför med humor.

Egna webbsidor är idag särskilt viktiga i marknadsföringen. Se till att uppgifterna alltid är uppdaterade med ny information, nya artiklar och nya bilder. Försök komma med i regionala museiportaler, gemensamma webbsidor, t.ex. kommunens eller byns webbsidor. Bland annat på medborgarinstitutens kurser lär man sig göra webbsidor, men arbetet kan också beställas av utomstående.

Det är viktigt att vara tillgänglig. Kontaktuppgifterna ska alltid vara uppdaterade och synliga, både på museet/utställningen och på webbsidorna. Det lönar sig att anpassa öppettiderna efter behov och situation (också enligt överenskommelse). Överväg förlängda öp-

pettider då det ordnas andra evenemang på orten som kan ge synergifördelar åt alla. Om det ordnas t.ex. en mäsä på orten under ett veckoslut, fundera om också museet kan vara öppet. Informera mässpubliken både med en broschyr och genom information via högtalarna. På t.ex. stensemässan i Outokumpu 2014 fanns information om hur man kan besöka gruvmuseet.

Undvik förbudsskyltar i museet och museiområdet – de ger ett negativt intryck. Försök i stället framföra det eventuella förbudet så vänligt som möjligt, "kringgående". Det har visat sig att det är behagligare och lättare för publiken att kontakta ett museum eller ett galleri som har ett personfoto i anslutning till kontaktuppgifterna på webbsidan. Det kan generera större kundtillströmning.

"Sympvertising" och "sympatisering" är nytt för många. Fall 1: En busshållplats hade försetts med en infravärmare till hösten. Bredvid den stod det att värmen sponsrades av "Elbolaget XXX". Kampanjen gav bolaget många nya kunder och positiv uppmärksamhet. Fall 2: Ett kreditkortsbolag erbjöd sina kortinnehavare ett eget lyxdass på festivaler. Resultat: Bolagets kunder var mycket nöjda och bolaget fick nya kortkunder som ville få motsvarande fördelar. Sensmoral: "Våga vara snäll/vänlig."

I marknadsföringen lönar det sig inte att försöka nå så många kunder som möjligt på en gång. Snarare bör man prioritera. Allt kan inte heller marknadsföras på en och samma gång. Det lönar sig att vid olika tidpunkter vända sig till olika grupper, såsom pensionärer, skolelever (skolor, lärare), unga, inhemska turister, utländska turister, olika hobbygrupper osv. Det kan vara nyttigt att göra en sär-

Livfulla och överraskande musei- och utställningsupplevelser:

- väg dig själv på planeten Mars yta
- testa vad en meteorit väger
- upplev en jordbävning
- upplev ett gejsir- och ett vulkanutbrott
- se en gammal dykardräkt
- spela retrospel
- ta en selfie
- klä dig i en kaptensuniform från en gammal u-båt
- lär dig vilka metaller och mineraler som behövs för vad – "utgångspunkt och slutprodukt" (SH)
- marknadsför...

Elämyksellisiä ja yllätyksellisiä museo- ja näyttelykokemuksia:

- punnitse itsesi Mars-planeetan pinnalla
- kokeile kuinka paljon meteoriitti painaa
- koe maanjäristys
- koe geysirin ja tulivuoren purkaus
- näe vanha sukelluspuku
- pelaa retropelejä
- ota selfie itsestäsi
- pue yllesi vanha sukellusveneen kapteenin asu
- opi mitä metalleja ja mineraaleja tarvitaan mihinkin – "alkutuote ja loppu-tuote" (SH)
- markkinoi ...

Museerna på bilderna:

Granösunds fiskeläge, Vasa sjöhistoriska museum, Österbottens museum, Kristinestads sjöfartsmuseum, krigsmuseet på Sveaborg, Vulkancentret (Alajärvi) Geo-Galleria (Lappo), gruvmuseet i Outokumpu, finska museet i Pasadena samt museet Nanoq. (Foto: Kaj Höglund, Satu Hietala och Österbottens museum)

Kuvien museot:

Granösunds fiskeläge museo, Vaasan merimuseo, Pohjanmaan museo, Kristinankaupungin merimuseo, Suomenlinnan sotamuseo, Tulivuorikeskus (Alajärvi), Geo-Galleria (Lapua), Outokummun kaivosmuseo, Pasadenan suomalainen museo sekä Nanoq-museo. (Kuvat: Kaj Höglund, Satu Hietala ja Pohjanmaan museo)

skild marknadsförings- och reklamplan.

"Alfagrupper" är säkert ett nytt begrepp för många. Där är tanken att få en s.k. alfakvinna eller alfaman, dvs. en person med stort inflytande, att besöka museet/utställningen. Om personen rekommenderar det han eller hon sett har det en stark effekt på de andra, eftersom man lyssnar på och "härmar" alfapersoner. Det kan till exempel vara fråga om en uppskattad person i regionen, en hembygdsaktiv, en ordförande för en förening e.d. eller en kändis som många följer och läser om i medierna osv. Åtgärdsförslag: Erbjud en sådan alfaperson t.ex. medlemskap eller en produkt gratis. Det kan leda till att andra följer exemplet, kommer på besök eller blir medlemmar t.ex. i musei- eller hembygdsföreningen.

Positiivisesta kokemuksesta museossa/näyttelyssä kerrotaan usein facebookissa tai muualla sosiaalisessa mediassa (SOME). Facebook-sivujen luonti museolle tai näyttelylle voi kannattaa. Harkitse soveltuuko teidän museolle asiakkaiden mahdollisuus ottaa "selfie" (=kuva itsestä, usein kännykällä otettu) museossa/näyttelyssä mielenkiintoisella taustalla ja/tai jännittävissä asusteissa mielellään niin, että museon nimi näkyisi jotenkin.

Suositteluvaa on myös "museoblogin" tekeminen, mutta sitäkin pitää aika-ajoin päivittää. Näkyvyyttä tuo myös museosta/näyttelystä kertova Wikipedia-sivu, jonka voi tehdä varsin helposti.

Kannattaa myös harkita museo/näyttelyn markkinointivideoita esim. internetissä oleviin You Tubeen (<https://www.youtube.com/?gl=FI&hl=fi>) tai Vimeoon (<https://vimeo.com/>). Videon voi tehdä itse, jos on taitoja tai teettää se jollain, joka osaa videokuvaamiseen ja editoinnin. Käsikirjoitus on hyvä laatia ennen videontekoon ryhtymistä. Videon tekeminen museosta voi olla hedelmällinen yhteistyömuoto eri oppilaitosten kanssa. Parempi on tehdä lyhyt ja ytimekäs video kuin liian pitkä ja sekava. Se ei saisi olla liian "tyhjentävä" vaan sen tulisi houkutella käymään museossa tai näyttelyssä. Videota on hyvä myös muistaa markkinoida mm. nettisivuilla ja esitteissä. Museoiden esittelyvideoista on hyviä esimerkkejä netissä mm. Petäjäveden radio- ja puhelinmuseosta osoitteessa: <http://www.radiomuseo.fi/home.html> ja Lahden Radio- ja tv-museosta: <https://www.youtube.com/watch?v=s4wg2rPppil>.

Lapset ja nuoret on hyvä huomioida museoissa. Nuorille pitää olla tehtäviä. Nuoret ovat kiinnostuneita museo- ja näyttelyesineiden tarinoista. Harkitse kuvauskiellon poistamista (ainakin jos ei ole pelkoa esineiden tai maalausten vahingoittumisesta). Useissa tapauksissa sosiaalisessa mediassa, kuten facebookissa leviävät kuvat ovat erinomaista ilmaista mainosta näyttelylle tai museolle, kun niissä mainitaan missä kuva on otettu.

Näyttelyt

Pidä mielessä näyttelyn tai museon elämyksellisyys, tunnelma ja yllätyksellisyys. Kerro esim. alueen historiasta selkein lyhyin tekstin ja kiinnostavin kuvin. Museossa pitää olla jotain mihin kävijät voivat samaistua, jotain tuttua ja yksinkertaistakin. Myös Superlatiivit ovat sallittuja museoidenkin markkinoinnissa – meillä on museossa jotain eniten tai suurin, kaunein, harvinaisin....

Liikuntarajoitteiset on hyvä huomioida ja heidän huomiointiansa voi myös mainostaa. Esim. "helppokulkuinen liikuntarajoitteisille" on hyvä mainita esimerkiksi nettisivuilla. Ylimitoitettuja ramppeja yms. tulisi välttää ja suosia liikuteltavia, kevyitä ratkaisuja varsinkin, jos kyseessä on rakennushistoriallisesti arvokas museomiljö.

Pidä museo ja näyttely siistinä ja sellaisessa kunnossa, että sitä kannattaa markkinoida ja siitä voi olla ylpeä! Uudista näyttelyä aika-ajoin ja järjestä vaihtuvia näyttelyitä. Käytä apuna tarvittaessa eri alojen ammattilaisia. "Tuote" eli museo ja näyttely pitää olla kunnossa. Näyttelyissä on hyvä olla vaihtuvia teemoja. On hyvä myös hyödyntää vuodenaikoja (joulu ym.). Erityisnäyttelyiden järjestäminen voi liittyä vuodenaikaan, tiettyyn teemaan tai tiettyyn merkkipäivään.

Kannattaa tutustua myös mobiilisovelluksiin, kuten ilmaiseen izi.TRAVEL, jonka kautta voi kehittää markkinoida omaa museota tai näyttelyä. Sivuston osoite on: <http://izi.travel/en/to-museums>. Yhteen toteutuneeseen hankkeeseen (Mining Road – kaivostie) voi tutustua osoitteessa: <http://izi.travel/en/27885-mining-road/en>. Monet ammatilliset museot markkinoivat itseään myös Seinä-tön museo –konseptin avulla mm. Vaasassa ja Seinäjoella.

Yhteistyö ja verkostoituminen

Kannattaa pitää esim. Suomen Museoliiton, Suomen kotiseutuliiton ja alueesi maakuntamuseo(t) yms. ajan tasalla museosi näyttelyistä ja aukioloajoista. Liity jäseneksi edellämäinittuihin liittoihin, jos koet siitä olevan hyötyä ja saat näkyvyyttä museollesi/näyttelyllesi. Tutustu myös Suomen museoliiton Museokortti-järjestelmään, joka otetaan käyttöön vuonna 2015.

Pidä myös ajan tasalla paikalliset ja lähistön matkailualan ihmiset. Ole henkilökohtaisesti yhteydessä matkailun ammattilaisiin. Mm.

Östermyra-päivät 2013. Östermyradagarna 2013. Kuva/foto: Kaj Höglund

- www.visitvaasa.fi
- www.matkailupohjanmaa.fi
- www.epmatkailu.fi
- www.travel.fi

Kontaktien luominen muihin matkailu- ja majoitusyrittäjiin sekä (lähiseudun) museoihin on tärkeää. Kehitä yhteislippuja, tutustumispaketteja yms. Hanki ainakin yksi yritys-yhteistyökumppani. Markkinoi museota/näyttelyä yrityksille (TYKY yms. päivät). Museot/näyttelyt tulisivat olla mukana kaupungin/reitin matkailuesitteissä esim. Sininen tie. Verkostoidu ja erotu muista!

Kerää myös palautetta. Sitä kautta voit saada kehittämisideoita, joita voi palkita. Parhaan kehittämisidean keksijä saa valita tuotteen museokaupasta. Esimerkiksi kilpailu kouluryhmälle voi olla hyvä idea.

Markkinointi ei ole vaan mainontaa, vaan huomattavasti paljon laajempaa. Markkinointia on kaikki mitä teemme oikein joka päivä.

Kaj Höglund, Pohjanmaan museo
Satu Hietala, GTK

Lähteitä ja lisää luettavaa:

- <http://www.mariaosteraker.fi>
- OPM (1999), Kulttuuriteollisuuden kehittäminen Suomessa –Kulttuuriteollisuus-työryhmän loppuraportti. Opetusministeriö: kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 1/1999. Helsinki: Opetusministeriö
- OPM (2006), Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47
- Porvoon museo: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42490/Sjoblom_Taija.pdf?sequence=1
- Tutustu Matkailunedistämiskeskuksen työkaluihin osoitteessa: <http://www.visitfinland.fi/tuotetee-mat-ja-tyokalut/tuoteteemat/kulttuurimatkailu-culture-finland/tyokalut/>
- Visit Finlandin laatutesteri on hyvä tulostaa ja täyttää. <http://www.visitfinland.fi/tuotetee-mat-ja-tyokalut/tuoteteemat/kulttuurimatkailu-culture-finland/tyokalut/>

Våga vara en överraskande annonsör. Exempel 1: Alla är vana vid buss- och taxireklam och noterar den knappt längre. Men vilken effekt har reklam på en cykel? Exempel 2: Flygbolagen serverar inte längre mat och drycker åt passagerarna. Valio bjöd under en kort tid gratis glass åt flygpassagerarna. Det gav en positiv reaktion som alla flygpassagerare minns.

Rör dig på evenemang där det finns mycket folk: mässor, marknader, seminarier osv. Där kan du dela ut reklamblad t.ex. tillsammans med något smått ätbart eller "gratisprover". Kom ihåg att du också är en pr-person för museet/utställningen och eventuellt bolaget du representerar: en levande reklampelare överallt där du rör dig, även på webben och i sociala medier.

Positiva erfarenheter av museer/utställningar refereras ofta på Facebook och andra sociala medier. Det kan löna sig att skapa en egen Facebook-sida åt museet/utställningen. Överväg om det är lämpligt för ert museum att ge kunderna en möjlighet att ta en "selfie" (självporträtt taget med mobilens kamera) i museet/på utställningen. Där kan då finnas en intressant bakgrund och/eller spännande kläder, gärna så att museets namn är synligt.

Också en museiblogg rekommenderas, men då måste den tidvis uppdateras. Likaså ger en artikel om museet/utställningen i Wikipedia synlighet, och en sådan är lätt att göra.

Det lönar sig också att överväga att göra en marknadsföringsvideo och lägga ut den på t.ex. YouTube (www.youtube.com) eller Vimeo (www.vimeo.com). Den kan man göra själv eller överlåta uppgiften åt någon kunnigare som kan spela in och editera videon. Det är då klokt att göra ett manus innan man sätter i gång. En museivideo kan också vara en givande form av samarbete mellan museet och läroanstalter. Det är bättre att göra en kort och koncis än en överlång och vimsig video. Den ska inte vara för uttömmande utan i stället locka tittaren att besöka museet/utställningen. Kom också ihåg att marknadsföra videon t.ex. på webbsidan och i broschyrer. Det finns bra exempel på museers presentationsvideor på webben, exempelvis radio- och telefonomuseerna i Petäjävesi (www.radiomuseo.fi/home.html) och Lahtis (www.youtube.com/watch?v=s4wg2rPppil).

Det är viktigt att också tänka på barn och unga. För dem ska det finnas uppgifter. Ungarna är ofta intresserade av berättelserna bakom de utställda föremålen. Överväg att slopa fotograferingsförbudet, åtminstone om det inte finns risk för att föremål eller målningar tar skada. I många fall är bilder som sprids i sociala medier, t.ex. Facebook, utmärkt gratis reklam för museet/utställningen om det framgår var bilden är tagen.

Utställningar

Tänk på att utställningen eller museet ska erbjuda en upplevelse, den ska vara stämningsfull och där ska finnas någonting överraskande. Berätta t.ex. om regionens historia med korta och klara texter och intressanta bilder. I museet ska det finnas någonting som besökarna kan identifiera sig med, någonting bekant och även enkelt. Också superlativer får användas i marknadsföringen – någonting i museet är kanske störst, vackrast, sällsyntast, mest...

Ta hänsyn till rörelsehindrade och berätta också att ni gör det. T.ex. på webbsidorna lönar det sig att lägga till meddelandet "Full tillgänglighet". Undvik överstora ramper o.d., välj snarare flyttbara och lättare lösningar, i synnerhet om det är fråga om en byggnadshistoriskt värdefull museimiljö.

Håll museet snyggt och i sådant skick att det är värt att marknadsföras och en källa till stolthet. Förnya utställningarna med jämna mellanrum och ordna tillfälliga utställningar. Anlita vid behov proffs från olika områden. "Produkten", dvs. museet/utställningen, ska vara i gott skick. Det lönar sig att ordna utställningar med växlande teman, likaså att ta fasta på olika säsonger (t.ex. jul). Specialutställningar kring en viss årstid, ett visst tema eller en viss märkesdag kan ordnas.

Det lönar sig också att bekanta sig med mobilapplikationer, såsom gratisappen izi.TRAVEL med vars hjälp museet/utställningen kan marknadsföras. Adress: <http://izi.travel/en/to-museums>. Ett projekt som förverkligades (Mining Road – gruvvägen) presenteras här: <http://izi.travel/en/27885-mining-road/en>. Många professionella museer, bl.a. i Vasa och Seinäjoki, marknadsför sig också med hjälp av konceptet Vägglöst museum.

Samarbete och nätverk

Det lönar sig att hålla till exempel Finlands Museiförbund, Finlands Hembygdsförbund och landskapsmuseerna i den egna regionen à jour med museets utställningar och öppettider. Anslut dig till dessa förbund om du tror att det kan vara till nytta och att det ger museet/utställningen större synlighet. Bekanta dig också med Finlands Museiförbunds museikort som tas i bruk 2015.

Håll också turistmänniskor på hemorten med omnejd informerade om museets program. Ta personligen kontakt exempelvis med

- www.visitvaasa.fi
- www.matkailupohjanmaa.fi
- www.epmatkailu.fi
- www.travel.fi

Det är viktigt att skapa kontakter också till andra turist- och hotellföretagare och till andra museer i regionen. Skapa gemensamma biljetter, introduktionspaket m.m., skaffa minst en företagssamarbetspartner. Marknadsför museet/utställningen för företag (t.ex. på friskvårdsdagar). Museerna/utställningarna bör finnas med i stadens/ruttens turistbrochyrer, t.ex. Blå vägen. Gå med i nätverk och framhäv er särprägel!

Samla också feedback. Den kan ge dig nya idéer som det kan löna sig att belöna. Den som föreslog den vinnande idén kan till exempel få välja en produkt från museibutiken. Exempelvis en tävling för skolgrupper kan vara en bra idé.

Marknadsföring är inte bara reklam, utan någonting mycket mer omfattande. Marknadsföring är allt det vi gör rätt varje dag.

*Kaj Höglund, Österbottens museum
Satu Hietala, Geologiska forskningscentralen*

Källor och lästips:

- www.mariaosteraker.fi
- Kulttuuriteollisuuden kehittäminen Suomessa –Kulttuuriteollisuustyöryhmän loppuraportti. (Utveckling av kulturindustrin i Finland. Kulturindustriarbetsgruppens slutrapport. Opetusministeriö: kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 1/1999. Undervisningsministeriet. Helsingfors.
- Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. (Utveckling av företagsverksamhet inom de kreativa branscherna.) Opetusministeriön julkaisuja 2006: 47. Undervisningsministeriet. Helsingfors.
- Borgå museum: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42490/Sjoblom_Taija.pdf?sequence=1
- Bekanta dig med Visit Finlands verktyg: www.visitfinland.fi/tuoteteemat-ja-tyokalut/tuoteteemat/kulttuurimatkailu-culture-finland/tyokalut/
- Visit Finlands kvalitetstest (på finska) lönar sig att printa ut fylla i:
- <http://www.visitfinland.fi/sv/>

Antikbiblioteket vid Österbottens museum

Österbottens museum har förutom alla sina fantastiska föremåls- och konstsamlingar också en hel del gamla böcker i det som kallas antikbiblioteket. Samlingen är placerad i museets arkivutrymme i f.d. landshövdingshuset, där också en del av museets personal har sina arbetsutrymmen.

Biblioteket innehåller ca. 5.400 band. Förutom böcker finns seriepublikationer, tidskrifter och småtryck. Biblioteket består av tre samlingar, det ursprungliga antikbiblioteket, en samling s.k. "vasatryck" och Karl Hedmans privata bibliotek. "Vasatrycken" är böcker och småskrifter tryckta av boktryckare i Vasa under 1700- och 1800-talet. Samlingen består av 180 titlar, av vilka över hälften är tryckta av Vasas första boktryckare Georg Wilhelm Londicer. Han var verksam under åren 1776-1804. Efter hans död skötte änkan Anna Maria Londicer tryckeriet åren 1804-1807, varefter tryckeriet ännu fortsatte under sonen Carl Anton Londicers ledning 1807-1838. Londicers småtryck är ofta anonymt utgivna s.k. skillingtryck bestående av några få sidor med psalmer, predikningar och uppbyggelsestexter, många faktiskt på finska,

med titlar som: Kaxi hengellistä wirttä, Hyödyllinen huutus..., Lyhy mutta tarpellinen neuwo... och Maan-miehen huone- ja koti-aphteekki. Det äldsta Londicer-trycket är dock på svenska, Tal hållit vid Nerpes prosteris sammankomst, av Johan Laihiander, tryckt 1776, tryckeriets första verksamhetsår. Bland "vasatrycken" finns böcker från andra på 1800-talet verkamma tryckerier, Carl Gustav Wollfs, P.M.F. Lundbergs (som tog över Londicers tryckeri) samt Renqvist och Saukkos. I Hedmans privata samling finns främst medicinsk och historisk litteratur samt äldre biblar från 1600- och 1700-talet. Den äldsta boken i Hedmans samling är Henric Bütings *Itinerarum sacrae scripturae* tryckt i Stockholm av Andrea Gutterwitz 1588 och handlar om Bibelns geografi. Den skönlitteratur som finns har främst tillhört hustrun Elin (f. Hasselblatt).

I antikbiblioteket finns 59 titlar, inbundna av något av de otaliga bokbinderier som fanns i Vasa under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet bl.a. C.A. Heinzen, Gösta Lindströms, A. Storms, Lennart Holmbergs och C. Nyqvists bokbinderi. Böckerna har samlats av Clas-Eric Vester

Pohjanmaan museon antiikkikirjasto

Pohjanmaan museolla on fantastisten esine- ja taidekokoelmien lisäksi paljon vanhoja kirjoja nk. antiikkikirjastossa, joka on sijoitettu museon arkistoon entisessä maaherrantalos- sa, jossa myös museon henkilökunnalla on työhuoneensa.

Kirjasto käsittää n. 5400 nidettä. Kirjojen lisäksi siellä on julkaisusarjoja, tidskrifter ja pienpainatteita. Kirjasto koostuu kolmesta kokoelmasta, alkuaperäisestä antiikkikirjastosta, nk. "vaasapainatteista" ja Karl Hedmanin yksityiskirjastosta.

"Vaasapainatteet" ovat kirjoja ja pienpainatteita, jotka on painettu vaasalaisissa kirjapainoissa 1700- ja 1800-luvulla. Kokoelma koostuu 180 kirjasta, joista yli puolet on painanut Vaasan ensimmäinen kirjanpainaja Georg Wilhelm Londicer, joka toimi vuosina 1776-1804. Hänen kuolemansa jälkeen painoa hoiti hänen leskensä Anna Maria Londicer vuosina 1804-07, jonka jälkeen kirjpaino vielä jatkoi heidän poikansa Carl Anton Londicerin johdolla vuodet 1807-1838. Londicerin pienpainatteet ovat usein julkaistu anonymisti, nk. eripainoksista, jotka koostuvat

muutamasta sivusta psalmeja, saarnoja ja luomiskertomustekstejä, monet jopa suomeksi otsikoilla: Kaxi hengellistä wirttä, Hyödyllinen huutus..., Lyhy mutta tarpellinen neuwo... ja Maan-miehen huone- ja koti-aphteekki.

Vanhin Londicer-painate on kuitenkin ruotsiksi, Johan Laihianderin *Tal hållit vid Nerpes prosteris sammankomst*, joka on painettu 1776 painon ensimmäisenä toimintavuotena. "Vaasanpainatteiden" joukossa on myös kirjoja muista 1800-luvulla toimineista kirjapainoista, Carl Gustav Wollfin, P.M.F. Lundbergin (joka osti Londicerin painon) sekä Renqvistin ja Saukon kirjapainot. Hedmanin yksityiskokoelmassa on ennen kaikkea lääketieteellistä ja historiallista kirjallisuutta sekä vanhoja Raamatuja 1600- ja 1700-luvulta. Hedmanin kokoelman vanhin kirja on Henric Bütingin *Itinerarum sacrae scripturae*, joka on painettu Tukholmassa vuonna 1588 Andrea Gutterwitzin kirjapainossa. Kirja käsittelee Raamatun maantiedettä. Kokoelman kaunokirjallisuus on kuulunut lähinnä Hedmanin vaimolle Elinille (os. Hasselblatt).

Antiikkikirjastossa on 59 nimikettä, jotka ovat peräisin niistä lukemattomista vaasalaisista kirjasitomoista 1800-luvulla ja 1900-lu-

vun alussa. Sellaisia olivat mm. C.A. Heinzen, Gösta Lindströmin, A. Stormin, Lennart Holmbergin ja C. Nyqvistin kirjasitomot. Kirjat on kerännyt Clas-Eric Vester ja ne on lahjoittanut museolle hänen perheensä.

Kokoelmassa on myös 12 käsinkirjoitettua, ns. Pohjanmaan mystikoiden kirjoittamia kirjoja. Voidakseen lukea ja levittää uskonnollista oppia he käänsivät suomeksi ja ruotsiksi uskonnollista kirjallisuutta kuten Jakob Böhmén (mm. 40 kysymystä sielusta) ja Johan Arndtin teoksia. Käännökset puhtaaksikirjoitettiin ja sidottiin kirjan muotoon. Kaiken kaikkiaan on säilynyt n. 250 kirjaa ja useimpia säilytetään Helsingin yliopistossa.

Antiikkikirjaston kautta avautuu paljon mielenkiintoista tietoa kirjpainoista ja kirjasitomoista Vaasassa sekä tietoja kirjanomistajista ja lukutottumuksista Vaasan seudulla menneinä vuosisatoina. Yli kolmasosa kirjastosta koostuu uskonnollisesta kirjallisuudesta, Raamatuista, psalmikirjoista ja hartauskirjoista. Koska suurin osa kirjoista on yksityishenkilöiden museolle lahjoittamia kuvastaa kokoelma hyvin yksityisten kirjakokoelmia. Suurin osa kirjoista on ruotsinkielisiä, mutta joukossa on kuitenkin monta suomen-

och donerats till museet av hans familj. Det finns också 12 handskrivna böcker av de s.k. mystikerna i Österbotten, som för att kunna läsa och sprida sin religiösa tro översatte, till finska och svenska, andlig litteratur av bl.a. Jakob Böhme och Johan Arndt. Man renskrev översättningarna och band in dem i bokform. Totalt finns ca. 250 böcker bevarade de flesta vid Helsingfors universitet.

Antikbiblioteket ger en hel del intressant information om boktryckare och bokbindare i Vasa och om bokäggande och läsvanor i Vasatrakten under gångna århundraden. Över en tredjedel av biblioteket består av religiös litteratur, biblar, psalmböcker och andaktsböcker. Eftersom de flesta böckerna är donerade till museet av privatpersoner speglar samlingen

väl det privata bokäggandet. Största delen av böckerna är svenskspråkiga men också en hel del böcker på finska, latin, tyska och engelska finns. De engelska böckerna är närmast litteratur som funnits i f.d. Navigationsskolans i Vasa elevbibliotek. Det är frågan om navigationsböcker, Sailing directions, för världens alla hav, kuster och kanaler, böcker om fyrrar och tidvatten och nautiska almanackor. Bibliotekets äldsta bok är en hebreisk bibel, Hebraica Biblia, tryckt i Basel 1546. Andra rariteter är: Benedictus Olais Een nyttigh läkare book, tryckt 1578 av Anders Torstensson i Stockholm, Natale Contis Mythologiae tryckt i Padua 1616, en fint illustrerad bok om klassisk mytologi, Olof Arenius Passional postilla tryckt i Åbo av Petrus Hansson 1660. Arenius var född i Sverige men studerade till präst i

Åbo. Han verkade som kyrkoherde i Malax från 1649 där han dog 1682. Ericus Erici Sorolainens Catechismus eli christillisen opin pääcappalet, tryckt i Stockholm 1614 och Johannes Gezelius lärobok Lasten paras tawara, på svenska Ett rätt barnaklenodium är också rariteter. Gezelius bok trycktes i många upplagor. Museets exemplar är tryckta 1723 på svenska samt 1778, 1780 och 1831 på finska.

De äldsta och bokhistoriskt mest intressanta böckerna, närmare 1.800 titlar, har katalogiserats i museets biblioteksdatabas och kan alltså sökas elektroniskt i museets datorer. Böckerna får inte lånas ut men kan enligt överenskommelse studeras på plats.

Berit Öhman

Reprokuvat: Kaj Höglund, Pohjanmaan museo / Reprobilderna: Kaj Höglund, Österbottens museum

latinan-, saksan- ja englanninkielistä teosta. Englanninkieliset teokset ovat kuuluneet lähinnä entisen Navigaatiokoulun (merenkulkukoulun) oppilaskirjastoon. Kyse on navigointikirjoista, Sailing directions, kaikille maailman merille, rannikoille ja kanaville sekä majakkakirjoista, vuorovesiopusista sekä meriaiheisista almanakoista.

Kirjaston vanhin kirja on hepreankielinen Raamattu, Hebraica Biblia, joka on painettu Baselissa 1546. Muita harvinaisuuksia ovat: Benedictus Olain Een nyttigh läkare book, pai-

nettu 1578 Tukholmassa Anders Torstenssonin kirjapainossa, Natale Contin Mythologiae, joka on painettu Paduassa 1616, Olof Areniuksen hieno kuvitettu kirja klassisesta mytologiasta Passional postilla, joka on painettu Turussa Petrus Hansson kirjapainossa 1660. Arenius oli syntynyt Ruotsissa, mutta opiskeli papiksi Rutussa. Hän toimi kirkkoherrana Maalahdessa vuodesta 1649 aina kuolemaansa saakka 1682. Ericus Erici Sorolaisen Catechismus eli christillisen opin pääcappalet, joka on painettu Tukholmassa 1614 ja Johannes Gezeliuksen oppikirja Lasten paras

tawara, ruotsiksi Ett rätt barnaklenodium ovat myöskin harvinaisuuksia. Gezeliuksen kirjoja tehtiin monta painosta. Museon kappaleet ovat painettu 1723 ruotsiksi, samoin 1778 ja 1780. Vuoden 1831 painos on suomeksi.

Vanhimmat ja kirjahistoriallisesti kiintoisimmat, lähes 1800 nimikettä, on luetteloitu museon kirjastotietokantaan ja niistä voi tehdä hakuja sähköisesti museon tietokoneilta. Kirjoja ei lainata ulos, mutta niitä voi tutkia paikan päällä sopimuksen mukaan.

Berit Öhman

Setterbergin jalanjäljissä

Kovinkaan moni vaasalaislapsi ei varmasti tiedä, kuinka monta tiiltä Vaasan hovioikeuden rakentamiseen on käytetty. Tai millä rakennus on sivelty, jotta se kestäisi mahdollisimman hyvin rankkojakin säävaihteluita. Entä kuka

asui nykyisen Satamapuiston päiväkodin rakennuksessa?
Tämän kaiken lapsille kertoi onneksi itse arvoisa herra Setterberg syksyllä 2012 järjestetyillä draamakierroksilla "Setterbergin jalanjäljissä".*

Pohjanmaan museo ja Vaasan kaavoitus järjestivät yhdessä näyttelyn "C.A. Setterberg ja Uusi Vaasa" Vaasan Taidehallissa 19.10.2012 -20.1.2013. Näyttelyn yhteydessä järjestettiin monipuolisesti pedagogista ohjelmaa, mm. opastuskierroksia, pienoismallityöpajoja, arkkitehtuurivalokuvausta ja nuorten valokuvanäyttely Galleria Ibiksessä. Huiman suosion keräsivät erityisesti draamalliset kävelykierrokset kaupungilla näyttelijä Lasse Hjeltin alias herra Setterbergin johdolla. Lasse Hjelt on tunnettu vaasalaisnäyttelijä- ja ohjaaja, joka on tehnyt pääasiallisen uransa Vaasan kaupunginteatterissa, mutta hän on näytellyt myös lukuisissa muissa teattereissa ja produktioissa.

Vaasan kaupungin arkkitehtuuriin tutustuttava kaupunkikierros lähti liikkeelle Hovioikeuden edestä, jossa opas kertoi hieman Vaasan historiasta ja palosta sekä uuden Vaasan suunnittelusta. Yhdessä pohdittiin myös, mitä arkkitehdit tekevät ja mitä arkkitehtuuri oikeastaan on. Setterbergille tyypillisiä kulmatorneja tarkkailtiin niskat vinossa ja Hovioikeuden rakennusta kierrettäessä laskettiin kilpaa tornien lukumäärää, kunnes yllättäen rakennuksen toisella puolella tiiliä tarkasteli suurennuslasin kanssa silinteripäinen herra! Saattaisikohan se todella olla Carl Axel Setterberg?

Hänen perässään lähdettiin kohti seuraavaa keskeistä merkittävää vaasalaista rakennusta eli kirkkoa. Kirkossa pohdittiin mm. akustiikan merkitystä ja tarkasteltiin kaunista Setterbergin piirtämää Vaasan asema-kaavaa, jonka julisteversion koulu- tai päiväkotiryhmä sai myös mukaansa, jotta siihen pystyisi tutustumaan yksityiskohtaisemmin. Herra Setterbergin yllätti kuitenkin taas kerran kiire ja tämän lisäksi ikävä vatsan korvennus, joten hänen täytyi taas kiireesti joutua kohti apteekkari Lindebäckin taloa, eli nykyistä hallintotaloa. Kierros päätettiin nykyiseen Loftetin rakennukseen, jonne onneksi sisäänkäynti löytyi sisäpihan puolelta, eikä kadun puolelta, jonne Setterberg sisäänkäynnin oli todellisuudessa suunnitellut. Lopuksi vielä nautittiin Setterbergin ässät eli makoisat kanelikeksit.

Draamakierrosten tavoitteena oli kiinnittää lasten huomio rakennettuun ympäristöön ja erilaisiin yksityiskohtiin. Myös vanhan rakennuskannan arvostaminen sekä kaupungin erilaisten aikakausien ja kerroksien ymmärtäminen oli keskeinen ajatus tässä pedagogisessa kokonaisuudessa. Suuren kysynnän vuoksi kierroksesta sovellettiin oma versionsa myös aikuisille, jolloin oli mahdollista myös vierailla sisällä Hovioikeuden toisessa kerroksessa.

**Vastaukset: yli miljoona tiiltä, hylkeenrasvalla ja C.A. Setterberg perheineen*

*Teksti: Jenni Niemi
Kuvat: Kaj Höglund*

I Setterbergs fotspår

Det är säkert inte många vasabarn som vet hur många tegelstenar man behövt för att bygga Vasa hovrätt. Det är säkert inte heller många som vet vad man bestrukt byggnaden med för att den skulle stå emot väder och

vind. Och vem bodde egentligen i Hamnparkens daghem när huset var nytt? Svaren på dessa frågor fick barnen av självaste herr Setterberg, som under hösten 2012 tog dem med på dramatiserade rundturer i sin gamla hemstad.

Österbottens museum och Vasa stads planläggning arrangerade jubileumsutställningen "C.A. Setterberg och Nya Vasa" i Vasa konsthall den 19.10.2012 – 20.1.2013. I anslutning till utställningen ordnades ett mångsidigt pedagogiskt program, bl.a. guidningar, workshops kring miniatyrmodellbygge, arkitekturfotografering och fotoutställning av och för unga i Galleri Ibis. Särskilt populära blev de dramatiserade rundvandringarna i staden under ledning av skådespelare Lasse Hjelt alias herr Setterberg. Lasse Hjelt är en känd skådespelare och regissör i Vasa. Under största delen av sin karriär har han verkat vid Vasa stadsteater, men han har varit engagerad också vid många andra teatrar och i otaliga produktioner.

Arkitekturrundvandringen startade vid hovrätten, där guiden berättade i korthet om Vasa stads historia och om branden som utgjorde "startskottet" för det nya Vasa. Till sammans funderade alla på vad en arkitekt arbetar med och vad arkitektur egentligen

är för något. Både små och stora fick böja på nackarna ordentligt för att titta upp på hörntornen, typiska för Setterbergs arkitektur, och för att ha en chans att snabbast hinna räkna alla tornen i hovrättsbyggnaden. Döm om barnens förvåning när en cylinderprydd herre studerade tegelväggen på strandsidan av hovrätten – tänk om det kunde vara självaste Carl Axel Setterberg?

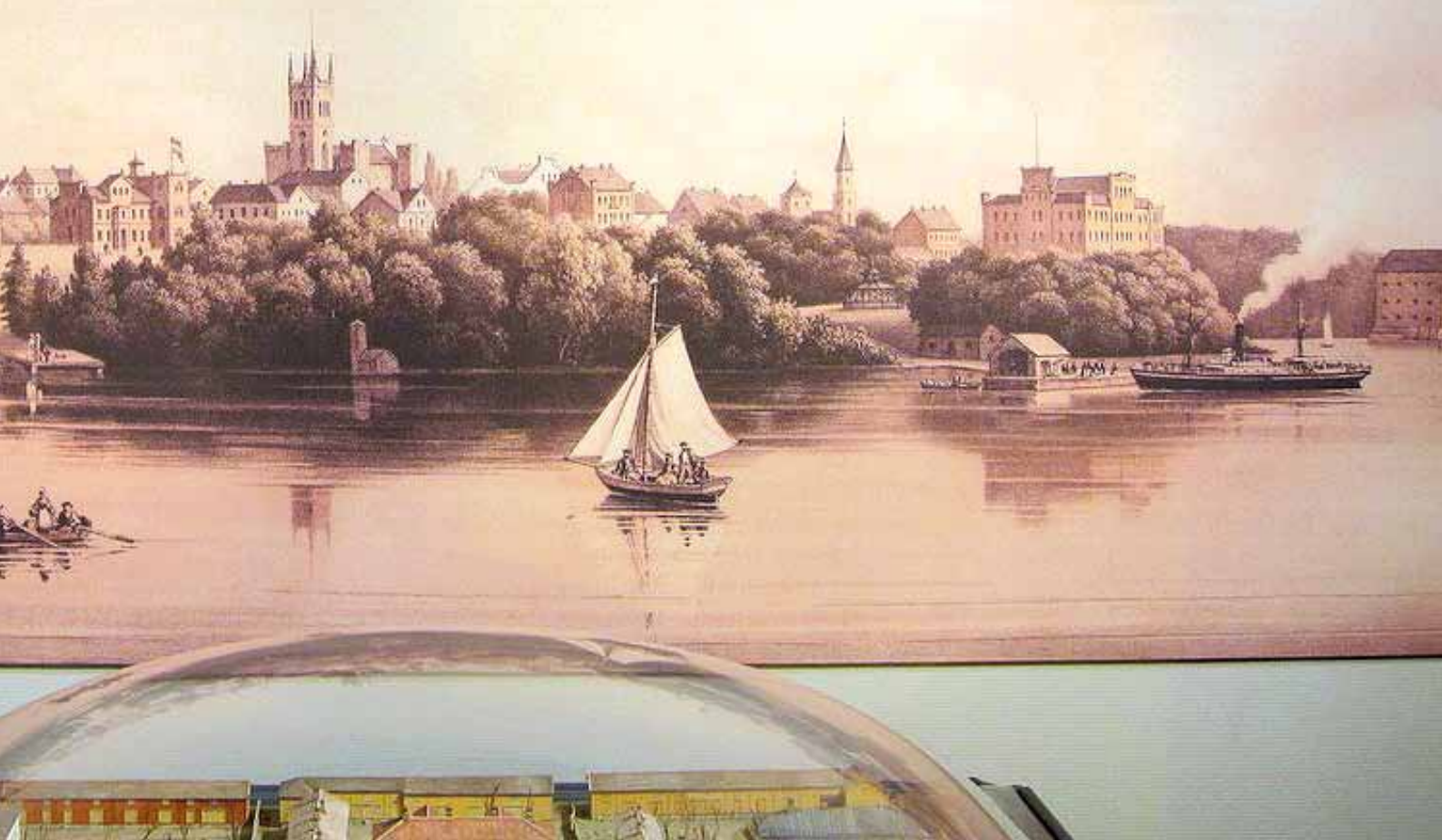
I Setterbergs fotspår vandrade gruppen så iväg för att studera följande betydelsefulla byggnad, nämligen kyrkan. I kyrkan funderade man på akustikens betydelse och beundrade den vackra stadsplanen som Setterberg ritat. Alla skol- och daghemsgrupper fick med sig en stadsplaneaffisch så att de efter rundvandringen kunde studera planen närmare. Herr Setterberg fick emellertid bråttom och kände tyvärr också av magbränna, varför han måste skynda iväg till apotekare Lindebäcks gård, nuvarande styrelsegården. Arkitekturpromenaden avrundades vid Lof tet, där Setterberg först hade svårt att ta sig in:

Han hade ju planerat en ingång på gatsidan, inte bara på gårdssidan! Som avslutning fick alla deltagare varsitt Setterberg-S, dvs. goda kanelkex.

Syftet med dramarundvandringarna var att fästa barnens uppmärksamhet vid den byggda miljön och dess detaljer. Vi ville också betona att det gamla byggnadsbeståndet är värdefullt, men ville också lyfta fram hur varje historisk epok skapar olika skikt i bebyggelsen, alla värdefulla på sitt sätt. Dramarundvandringarna blev mycket efterfrågade, varför vi erbjöd en version också för vuxna. I den rundvandringen ingick också besök i själva hovrättsbyggnaden.

**Svar: över en miljon tegelstenar, med salfett och C. A. Setterberg med familj*

*Text: Jenni Niemi
Bilderna: Kaj Höglund*

Triviaalikoulun kivijalan konservointiin tarvi-
taan suunnitelmallisuutta, voimaa, yhteistyötä,
palapelin kokoamistaitoja sekä yksi minimittai-
nen kaivinkone. Konservointityömaan käyn-
nistämiseen tarvittiin aktiivinen ja alueensa
turvallisuudesta huolehtiva asukasyhdistys.

Triviaalikoulun raunio sijaitsee Vanhan
Vaasan raunioalueella vanhan torin kaak-
koiskulmalla, hieman erillään kirkosta, luu-
huoneesta ja kellotapulista. Vuonna 1691 val-
mistuneen rakennuksen puuosat tuhoutuivat
kaupungin palossa vuonna 1852, jäljelle jäi
ainoastaan ristinmuotoinen luonnonkivistä
tehty kivijalka. Rauniot ovat osa valtakun-
nallisesti merkittävää kulttuuriympäristök-
si arvoitettua Vanhan Vaasan ja Mustasaaren
kirkon aluetta.

Pyhän Marian kirkonrauniota on konser-
voitu kesäisin vuodesta 2007 lähtien. Vuo-
si 2013 toi epäonnea raunioille, sillä töitä ei
taloudellisen tilanteen vuoksi päästy jatka-
maan suunnitelmien mukaisesti. Sama syy
esti vuotta myöhemmin laajemman työmaan
käynnistämisen, mutta Pohjanmaan mu-
seon ja Vanhan Vaasan asukasyhdistyksen
aloitteellisuuden ja aktiivisuuden ansiosta
voitiin aloittaa triviaalikoulun kivijalan kun-
nostaminen. Säärasituksen ja perustusten
kantavuuden heikentymisen vaurioittama
kivijalka oli paikoin täysin romahtanut, ja
siitä irrotettuja kiviä oli vieritetty mm. lasten
pulkkamäkenä käyttämään rinteeseen. Yh-
distys oli myös valmis tarjoamaan apuaan.
Niinpä kesällä 2014 kivijalkaa kunnostettiin
parin kuukauden ajan kahden konservaatto-
rin sekä alueen asukkaista koostuvan talkoo-
porukan voimin. Pohjanmaan museo vastasi
konservaattoreiden palkkaamisesta ja Vaa-
san kaupungin talotoimelta tilattiin työmaa-
järjestelyt rakennusmestari Olavi Laitalan
toimissa talkootoiminnan yhteyshenkilönä.

Talkoolaisten työpanos osoittautui kulan-
arvoiseksi jo esivalmisteluvaiheessa. Ennen
varsinaisen konservointityön aloittamista he
poistivat kivijalan päällä olleen kasvillisuu-
den sekä kaivoivat maata pois kivijalan vie-
restä, jolloin muurin rakenne ja vaurioiden
todellinen laajuus paljastuivat. Myös muu-
rista irrotetut ja rinnettä alas vieritetty kivet
koottiin yhteen. Konservaattoreiden työsarka
alkoi kivijalan dokumentoinnilla ja konser-
vointisuunnitelman laatimisella. Korjaustyöt
aloitettiin kivijalan näkyvimmästä osuudesta,
itäpuolella kulkevan kävelytien viereisistä
osista, josta edettiin myötäpäivään aina etelä-
ja länsisakaran liittymäkohtaan asti.

Kivijalassa on suurista lohkotuista kivistä
tehdyt kuorimuurit, joiden väli on täytetty
erikokoisilla kivillä. Kivien kiinnittämiseen
ei ole käytetty laastia, vaan ne on tarvittaessa
tuettu paikoilleen pienten kiilakivien avulla.
Suunnitelmallisia korjaustöitä ei ole ilmeisesti
aiemmin tehty, vaan pudonneita kiviä on
nosteltu takaisin välittämättä limityksestä
ja kivien oikeasta asennosta. Työn edetessä
löytyi mm. erästä oviaukon kivistä sarana-
tappi, joka osoitti muurin sisään. Kunnoltaan
kivijalka osoittautui hyvin vaihtelevaksi, pai-

Triviaalikoulun raunion konservointiin saatiin apua

Olavi Laitala poistamassa multaa ja täyttökiviä
itäsakaran itäseinästä. Kuorikiviä on tuettu
siirron aikana väliaikaisilla puukiiloilla. Kuva:
Minna Turunen.

Olavi Laitala avlägsnar mull och fyllnadsste-
nar från östra korsarmens östra vägg. Skalmu-
rens stenar stöttades med tillfälliga träkiolar då
de flyttades. Bild: Minna Turunen.

Eteläsakaran eteläseinä ennen ja jälkeen. / Södra korsarmens södra vägg före och efter...

Kuvat/Bilderna: Minna Turunen

koin muurissa oli vain yksittäisiä kallistu-
neita tai tippuneita kuorikiviä, paikoin koko
rakenne oli romahtanut. Haastetta konser-
vointityöhön toi se, että maahan pudonneita
tai pudotettuja kiviä oli siirretty hyvinkin
kauas alkuperäiseltä paikaltaan, jolloin oi-
kean kiven löytämiseen meni aikaa. Vanhoja
valokuvia käytettiin mahdollisuuksien mu-
kaan apuna.

Korjaustyö oli hyvin fyysistä mutta vaih-
televaa. Konservaattorien apuna työskenteli
tarvittaessa 1-3 talkoolaista auttamassa mm.
kivien nostoissa sekä rinteeseen vieritetty-
jen kivien kuljettamisessa takaisin kivijalan
sisäpuolelle. Kaikki kivien siirrot ja nostot
suunniteltiin huolellisesti etukäteen, puut-
tuvien kivien etsimiseen käytettiin runsaasti
aikaa, jotta kuhunkin kohtaan löydettiin sekä
ulkonäköllisesti että rakenteellisesti paras
mahdollinen ratkaisu. Korjattavista kohdis-
ta poistettiin sankokaupalla multaa, joka sii-
vilöitiin puhtaaksi ja käytettiin myöhemmin
kattamisvaiheessa. Usein myös täyttökivet
oli poistettava että kuorikivet saatiin mah-
tumaan takaisin oikeille paikoilleen. Yksit-

täisten kivien oikaisu onnistui hyvin käsivoi-
min rautakankien ja sorkkarautojen avulla,
suuriakin kiviä pystyttiin liikuttamaan kun
vain väkeä oli tarpeeksi. Kaikkein suurimpi-
en kivien paikoilleen nostamisessa tarvittiin
konevoimaa, erityisen hyödylliseksi osoittau-
tui taitavan kuljettajan ohjaama pieni kaivin-
kone, jolla pääsi ajamaan raunion sisäpuolel-
le. Kuorikivien ollessa tukevasti paikoillaan
täytettiin keskusta pienemmillä kivillä. Muu-
rin päälle palautettiin siinä ollut kasvillisuus,
joka suojaa rakennetta paitsi sateelta myös
estää täytön kiviä liikkumasta kun muurilla
kiipeillään - kielloista huolimatta. Juurtumi-
nen vie aikaa, eikä kuuma kesäkuu ollut otol-
lisin aika istutusten tekemiselle. Talkoolaiset
pääsivät siis myös puutarhurin töihin kastele-
maan istutuksia.

Konservointityö voi olla talkootoiminnan
kannalta haasteellista, sillä suunnitelmia on
usein muutettava kesken työtä rakennetta
purkaessa ilmenevien seikkojen vuoksi. Tuu-
maustaukoja tarvittiin aina välillä, turvalli-
suuden vuoksi kivijalkaa ei voinut myöskään
avata liian suurilta alueilta kerralla. Suurta

Talkohjälp i konserveringen av Trivialskolans ruin

Konservering av trivialskolans stenfot fordrar planmässighet, kraft, samarbete, pussel-läggning och en minigrävmaskin. För att få i gång arbetet krävs en aktiv invånarförening som känner ansvar för områdets framtid.

Trivialskolans ruin ligger i ruinområdet i Gamla Vasa, vid det gamla torgets sydöstra hörn, strax intill kyrkan, benhuset och klockstapeln. Byggnaden blev färdig 1691 men dess trädelar förstördes i Vasa brand 1852 så att endast den korsformade stenfoten av natursten återstår. Ruinerna är en del av Gamla Vasas och Korsholms kyrkas område som klassificerats som en nationellt betydelsefull kulturmiljö.

Ruinen av Heliga Marias kyrka har konserverats om somrarna allt sedan 2007. Året 2013 var olyckligt, eftersom arbetet på grund av det ekonomiska läget då inte kunde fortsätta enligt planerna. Samma orsak hindrade året därpå öppnandet av ett större arbetsfält, men tack vare Österbottens museums och Gamla Vasas invånarförenings aktivitet och initiativ kunde restaureringen av trivialskolans stenfot inledas. Till följd av väderpåfrestning och den försvagade grunden hade stenfoten skadats och ställvis helt rasat. Stenar från stenfoten hade rullats bort, bland annat nedför backen där barnen åker pulka. Föreningen erbjöd sig också att hjälpa till. Således iståndsattes stenfoten under två månaders tid sommarens 2014. I arbetet deltog två konservatorer och en talkogrupp från invånarföreningen. Österbottens museum betalade konservatorernas lön, för arbetsplatsarrangemangen svarade Vasa stads hussektor och kontaktperson för talkoarbetet var byggmästare Olavi Laitala.

Talkoarbetarnas insats visade sig vara guld värd redan på förberedelsestadiet. Innan det egentliga konserveringsarbetet kom i gång avlägsnade de växtligheten från stenfoten och grävde bort jord så att murens konstruktion och skadornas faktiska omfattning blev synliga. Också de stenar som hade tagits loss och rullats nedför backen samlades ihop. Konservatorerna inledde sitt arbete med att dokumentera stenfoten och göra en konserveringsplan. Reparationen påbörjades på

stenfotens synligaste del vid gångvägen på östra sidan, varifrån man avancerade med sols ända till det ställe där den södra och västra korsarmen möts.

Stenfoten hade skalmurar gjorda av stora kluvna stenar, medan mellanrummet, murkärnan, var fyllt med stenar av varierande storlek. Murstenarna var inte fästa med murbruk utan stöddes ställvis av små kilformade stenar. Några systematiska reparationer har synbarligen inte gjorts tidigare, utan stenar som fallit bort har lyfts tillbaka utan hänsyn till förband och korrekt position. Exempelvis en sten i en dörröppning visade sig i ett senare skede ha en gångjärnstapp som var vänd in mot muren. Stenfoten var i mycket varierande skick. Ställvis var bara några enstaka stenar i skalmuren sneda eller borttagna, på andra ställen hade hela konstruktionen kollapsat. Det som gjorde konserveringen krävande var att de stenar som hade fallit ner eller tagits bort ofta låg mycket långt borta från sin ursprungliga plats; att hitta rätt sten till rätt plats tog därför tid. I mån av möjlighet användes gamla fotografier som stöd.

Reparationsarbetet var mycket fysiskt men också varierande. Konservatorerna assisterades vid behov av 1-3 talkoarbetare bland annat då stenar skulle lyftas eller då stenar som rullat ner för slutningen skulle forslas tillbaka innanför stenfoten. Varje lyft och förflyttning av stenar planerades omsorgsfullt i förväg. Mycket tid lades ner på att hitta skadade stenar så att varje skadat ställe kunde repareras på bästa möjliga sätt ur både estetisk och konstruktionsmässig synvinkel. Från de reparerade ställena avlägsnades hinkvis med mull som silades ren för att senare återanvändas till att täcka spåren av arbetet. Ofta måste också fyllnadsstenarna avlägsnas för att murstenarna skulle kunna baxas på plats. Enskilda murstenar kunde bra rätas med spett och kofötter; också stora stenar rörde på sig bara det var tillräckligt många som högg i. För de

allra största stenarna krävdes dock maskinkraft. En minigrävmaskin manövrerad av en skicklig förare visade sig vara särskilt nyttigt eftersom den också kunde ta sig innanför ruinen. Då skalmurens stenar vilade stadigt fylldes murkärnan med mindre stenar och växtligheten ovanpå muren återställdes. Den skyddad konstruktionen mot regn och hindrar dessutom fyllnadsstenarna från att röra på sig då barn och unga – trots förbud – klättrar på muren. Det tar sin tid innan växterna slagit rot, och den heta junimånaden var inte optimal för plantering. Talkoarbetarna fick därför också agera trädgårdsmästare genom att bevattna planteringarna.

Konserveringsarbete kan vara krävande som talko eftersom planerna ofta måste läggas om då nya omständigheter upptäcks under arbetets lopp. Flera gånger blev talkogrupper tvungna att ta sig en funderare, och av säkerhetsskäl kunde inte stora delar av stenfoten öppnas på en gång. Således kunde gruppen vara stor endast i inledningsskedet, men även två eller tre extra handpar vid behov innebar en märkbar effektivisering av arbetet. Utan talkoinsats skulle konserveringen av trivialskolan inte ha kommit så här långt och mången sten skulle fortfarande stå på sned. Den aktivitet som Gamla Vasas invånarförening visat prov på kommer säkert ännu att behövas innan konserveringen är slutförd. Det har många gånger konstaterats att skadegörelse sällan förekommer i reparerade och välskötta områden. Då murarna är hela är det varken enkelt eller ens lockande att lösgöra stenar och rulla dem nedför backen.

Det är viktigt att områdets invånare själva engagerar sig i att förbättra tryggheten och skydda kulturarvet i sin näromgivning och att de meddelar om stora förändringar i områdets konstruktioner och om eventuell skadegörelse. Även den som kanske inte är intresserad av ruinområdets historiska värden inser lätt hur mångsidigt ruinparken kan användas i fritids- och rekreationssyfte. Under arbetets lopp kunde vi följa barngrupper som lekte, vuxna som hade friskvårdsdagar, motionerande mödrar med barnvagnar och människor i alla åldrar på dagliga promenader. Mången lokal förbipasserande sade sig vara glad över att stenfoten blivit vackrare och berättade egna minnen kring ruinerna och Gamla Vasa. Långväga förbipasserande ville veta mer om områdets historia.

Minna Turunen, konservator

talkoolaisryhmää ei siis päästy hyödyntämään kuin työn alkuvaiheessa, mutta pari kolme käsiparia lisää aina tarvittaessa toi merkittävästi lisätehoa työskentelyyn. Ilman talkoolaisten työpanosta triviaalikoulun konservoinnissa ei olisi päästy näin pitkälle, ja moni kivi olisi ilman heitä jäänyt kallelleen. Vanhan Vaasan asukasyhdistyksen aktiivisuutta tarvitaan varmasti vielä konservointityön loppuun saattamisessa. Useiden vuosien aikana on todettu, ettei ilkeävalta juurikaan

tapahdu korjatuilla ja hyvin hoidetuilla alueilla. Kun muurit ovat ehjät, ei kivien irrottaminen ja alas vierittäminen ole niin helppoa eikä houkuttelevaakaan.

On tärkeää, että alueen asukkaat osallistuvat oman lähiympäristönsä turvallisuuden parantamiseen ja kulttuuriperinnön suojeeluun, ja ilmoittavat rakenteissa tapahtuvista suurista muutoksista ja mahdollisesta ilkeivallasta alueella. Vaikka ei olisikaan kiinnostunut raunioalueen historiallisista arvoista,

ymmärtää helposti rauniopuiston monet käyttömahdollisuuden ajanviettopaikkana ja virkistysalueena. Töiden ohessa saimme seurata lapsiryhmien leikkejä, TYKY-päivien viettoa, lastenvaunujen kera kuntoilevia äitejä sekä päivittäisiä kävelyretkiä. Moni paikallinen ohikulkija ilmaisi ilonsa kivijalan parantuneesta ulkonäöstä ja kertoi omia muistojaan raunioihin ja Vanhaan Vaasaan liittyen, kauempaa tulevat halusivat tietää lisää alueen historiasta.

Minna Turunen, konservoattori

Det blomstrande Österbotten

Vårutställningen med verk ur Österbottens museums omfattande samlingar studerar blommotivet ur ett naturvetenskapligt, kulturhistoriskt och konstnärligt perspektiv. Blommor är vanliga och populära dekorationsmotiv som finns på många föremål och konstverk. Som vilda växter har blommorna en naturlig plats i museets samlingar.

Det österbottniska dekorationsmåleriet har traditionellt varit mycket rikt. På utställningen får vi stifta bekantskap med bl.a. skåp, kistor, åkdon och redskap med blomdekorationer. Kringresande mästare och deras lärningar spred glädje i vardagen genom att försköna föremål med målade rosor och liljor. Blommor

har också broderats på täcken och vävts i ryor.

Utställningens naturvetenskapliga del berättar hur växter använts medicinalt och i skolundervisningen. Växtsamlade är välbekant för många skolelev och ett utmärkt sätt att lära sig känna olika arter. Herbarier fungerar också som hjälpmedel vid klassificering och vetenskaplig undersökning av växter.

I utställningen ingår en jugendinteriör som presenterar den epokens möbler och textilier. Typiskt för jugendstilen var stiliserade naturmotiv i form av ornamentik och dekorationer.

Blommor är ofta förknippade med viktiga händelser i familjen, såsom dop, bröllop, bemarkelsedagar och begravningar. Med stora

fotografier och festdukningar visar utställningen hur blommor under tidernas lopp har använts vid olika festligheter.

Vi har valt konstverk som demonstrerar de österbottniska konstnärernas sätt att använda blommor och krukväxter i heminredning. Merparten av verken har kopplingar till Österbotten antingen via konstnärens livsfaser eller via motivet.

I utställningen ingår guidade rundturer och pedagogiskt program. I vår läshörna kan du dessutom sätta dig ner och blada i publikationer och tidningar med blommotiv.

Text: Minna Vihla, Österbottens museum

Ruth Björkenheim, ylioppilas 1901

Kuvat/Bilderna: Pohjanmaan museon arkisto/Österbottens museums arkiv

Kukkiva Pohjanmaa

Pohjanmaan museon runsaista kokoelmista koottu kevännäyttely tarkastelee kukka-aihetta luonnontieteellisestä, kulttuurihistoriallisesta ja taiteellisesta näkökulmasta. Kukat ovat yleisiä ja suosittuja koristeaiheita, joita voi löytää monesta esineestä ja taideteoksesta. Luonnonkasvien osana kukat kuuluvat oleellisesti museon kokoelmiin.

Koristemaalaus on ollut erityisen rikasta Pohjanmaalla. Näyttelyssä voi tutustua mm. kukkakuvioisiin kaappeihin, arkkuihin, ajokaluihin ja käsityövälineisiin. Kiertelevät mestarit ja heidän oppipoikansa ovat maallaneet ruusuja ja liljoja ihmisten iloksi esineitä kaunistamaan. Kukkia on kirjailtu

myös peittoihin ja kudottu ryijyihin.

Näyttelyn luonnontieteellinen osuus kertoo, miten kasveja on käytetty lääkkeinä ja koulupetutuksessa. Kasvien keruu on monelle koululaiselle tuttua ja sen avulla voidaankin opetella lajituntemusta. Kasvistot toimivat myös kasvien luokittelun ja tieteellisen tutkimuksen apuvälineinä.

Näyttelyyn on sisustettu jugend-interiööri, jossa voi tutustua aikakauden huonekaluihin ja tekstileihin. Jugendin aikana tyylitelty luonnonaiheet toistuivat ornamenttikassa ja koristelussa.

Kukat liittyvät usein kodin tärkeisiin tapahtumiin kuten ristiäisiin, häihin ja hautajaisiin

tai vuotuisjuhliin. Näyttelyssä kukkien käyttöä erilaisissa juhlissa esitellään valokuvasuurennoston ja juhlaattauksen avulla.

Taideteokset on valittu niin, että ne ilmentävät pohjalaistaiteilijoiden näkemyksiä kukkien ja huonekasvien käytöstä pohjalaisissa kodeissa ja sisustuksessa. Pääosa taideteoksista liittyy Pohjanmaahan joko tekijänsä elämänvaiheiden tai aiheen puolesta.

Näyttelyyn liittyy opastuksia ja pedagogista ohjelmaa. Lisäksi lukunurkkauksessa voi istahtaa ja tutustua kukka-aiheisiin julkaisuihin ja lehtiin.

Teksti: Minna Vihla, Pohjanmaan museo

Flygfrakt till Vasa

Lentorahtia Vaasaan

Kesällä 2006 sain Pohjanmaan museosta Vaasasta pyynnön lainata Bjurbölen meteoriitin pääkappaleen kipsikopiota, joka oli vähän aiemmin palannut lainasta Pariisista, missä oli ollut kertomassa Pariisin suuresta maailmannäyttelystä vuonna 1900 (Muistonäyttely). Vaasassa kipsikopio tulisi juhlistamaan Terranova-museon uusitun näyttelyn avajaisia, jotka liittyivät kaupungin 400-vuotisjuhlisiin ja Ruotsin kuninkaan vierailuun.

Veimme meteoriittikopion 13.9.2006 kiireesti ennen puoltapäivää erään kuljetusliikkeen pakettiautolla Helsinki-Vantaan lentoasemalle rahtitavaraan. Finnairin nuori naisvirkailija suhtautui muoviseen kuljetuslaatikkoomme kuitenkin hyvin nuivasti. Hän ilmoitti heti, kun olimme nostaneet laatikon vastaanottopöydälle: "Minä en kirjoita tuollaiselle paketille minkäänlaisia rahtikirjoja." (Näytteen alkuperäinen kuljetuslaatikko oli kadonnut Pariisin matkalla.) Koetin selittää ystävällisesti, että tässä laatikossa ja tällä lailla pakattuna se tuli kyllä lentorahtina Pariisista kesällä Helsinkiin, ja että näytteellä olisi nyt vähän kiire Vaasaan. Mutta virkailija vain

jatkoj samaa tylä linjaansa: "Noin pakatulle näytteelle minä en kirjoita rahtikirjoja." Silloin pohjalainen luonteeni taisi vähän kuohtahtaa: en sentään huutanut, mutta vähän asiaa liioittelin ja samalla selkeytin ääntäni: "Tämä näyte tulee keskipisteeksi näyttelyyn, joka avataan Vaasassa huomenna. Näyttelyn avaa Ruotsin kuningas. Johan on kumma, jos tätä ei saada tänään Vaasaan."

Silloin tiskin takaa tuli viereeni kaksi Finnairin miesvirkailijaa – luulin jo, että he tarttuvat minuun kiinni ja heittävät miehen ulos koko rakennuksesta, mutta ei – päinvastoin, he olivat hyvin ystävällisiä ja selittivät, että eiköhän tämä saada tänään lähtemään. Siirryimme laatikon kanssa toiseen huoneeseen ja laitoimme laatikon päälle kappaleen aaltopahvia ja teippiä, ja, katso, se kelpasi virkailijalle! Rahtikirjat kirjoitettiin, ja laatikko oli jo parin tunnin kuluessa intendenti Sonja Österholm-Granqvistilla Pohjanmaan museossa Vaasassa, ja juhlanäyttely saatiin kuntoon.

*"Kivitohtori", Emeritus Professori
Martti Lehtinen
Lähde: LUOMUS*

Kuvat/Bilderna: Bjurbölen meteoriitti/
Bjurböle meteorit. Kaj Höglund

Sommaren 2006 fick jag från Österbottens museum i Vasa en begäran om att få låna en gipskopia av huvudstycket av Bjurbölemeteoriten. Den hade strax innan returnerats från Paris där den hade deltagit i en utställning till minne av den stora världsutställningen 1900. I Vasa skulle gipskopian vara med på vernissagen för museet Terranova förnyade utställning i anslutning till stadens 400-årsjubileum och svenska kungens besök.

På förmiddagen den 13 september skyndade vi iväg med transportfirmans paketbil för att föra meteoritkopian till godsmottagningen vid Helsingfors-Vanda flygplats. Den unga kvinnliga funktionären vid Finnairs disk förhöll sig emellertid kallt avvisande till vår transportlåda i plast. Då vi lyft upp den på disken sade hon tvärt: "Jag skriver inte någon fraktsedel för ett sådant där paket." (Den ursprungliga transportlådan hade kommit bort på Parisresan.) Jag försökte vänligt förklara att den nog hade kommit packad på samma sätt i samma låda från Paris till Helsingfors som flygfrakt och att det nu var bråttom med att få meteoritkopian till Vasa. Men hon bara fortsatte: "För ett prov som är inpackat så där skriver jag ingen fraktsedel." Då misstänker jag att mitt österbottniska sinne eventuellt brusade upp lite grann. Jag skrek inte, men dramatiserade kanske något och sade med väldigt tydlig röst: "Det här provet är medelpunkten för en utställning som slår upp dörrarna i Vasa i morgon. Utställningen öppnas av kungen av Sverige. Det är ju märkligt om provet inte ska kunna fås iväg till Vasa idag."

Då dök det upp två manliga funktionärer, och jag trodde redan att de skulle gripa tag i mig och slänga ut mig ur hela byggnaden. Men nej, tvärtom: de var mycket vänliga och menade att saken ordnar sig så att paketet kommer iväg idag. Vi tog lådan till ett annat rum där vi virade in den i wellpapp som vi tejpad fast – och se: nu dög paketet! Fraktsedeln skrevs ut och ett par timmar senare var paketet hos intendent Sonja Österholm-Granqvist på Österbottens museum i Vasa. Festutställningen var räddad.

*"Stendoktor", Professor Emeritus
Martti Lehtinen
Källa: Naturhistoriska Centralmuseet*

Elämää sodassa ja rauhassa

– Napuen taistelun ennallistaminen 9.8.2014

Isonkyrön kotiseutuyhdistys ry ja sen alajaosto Isonkyrön 1700-luvun markkinat järjestivät elokuussa 2014 Isossakyrössä vietetyn Napuen taistelun 300v Muistovuoden suurimman tapahtumakoko-

naisuuden, ”Elämää sodassa ja rauhassa”. Viikonlopun ohjelmaan sisältyi Napuen taistelun ennallistamisnäytös.

300 vuotta sitten käyty Napuen taistelu, Suomen Pohjan sodan viimeinen maamme kammaralla käyty kenttätaistelu, kokosi 7-10.8. 2014 liki 300 historiaharrastajaa ja -elävöittäjää Isonkyröön.

Sotilasleiri 1700-luvun malliin nousi Vanhan kirkon viereen Kyrönjoen rantamaisemiin. Toinen toistaan komeampiin univormuihin pukeutuneet sotilaat ja kauniisiin, värikkäisiin asuihin sonnustautuneet mamsellit värjittivät muutaman päivän ajan Isonkyrön kyläkuvaa ja tarjosivat ainutlaatuista silmänruokaa kyläläisille. Leirissä asusti paitsi suomalaisia, myös ruotsalaisia, norjalaisia, latvialaisia, venäläisiä ja ukrainalaisia historiaharrastajia ja joukkoa vahvisti vielä kaksi amerikkalaista ja yksi slovakki.

Leirissä elettiin miellyttävissä tunnelmissa, laulettiin illan hämärissä nuotion katveessa, vaihdettiin kuulumisia ja tutustuttiin uusiin ystäviin. Näin siitä huolimatta, että lauantai-

iltana 9.8.2014 nämä harrastajat asettautuvat Pappilannainion vastakkaisiin päihin ennallistaakseen Napuen lyhyen ja verisen taistelun. Näytöksessä oli historiaharrastajien lisäksi mukana kuusi ratsukkoa Niinisaalon Ratsastajista sekä yli sata vapaaehtoista naista, lasta ja miestä. Miesten tehtävänä oli esittää alueen ja paikkakunnan miehistä koottuja joukkoja, Viisikkäitä. Taistelunäytöksen käsikirjoituksen laati Göran Backman Oravaisista. Yleisölle taistelun edeltävää aikaa, kulkua ja jälkeisiä tapahtumia kertoivat kaksi kertojaa, ruotsiksi Martin Hårdsted ja suomeksi Mikko Jylhä.

Näytöksen alussa ruotsalaiset joukot elivät leirissä odotellen lähestyviä venäläisiä. Leirissä oli ajan tavan mukaan myös naisia ja lapsia. Suoritettiin päivän askareita ja vietettiin viimeiseksi jääviä hetkiä läheisten kanssa. Venäläisten joukkojen ilmaannuttua näköpiiriin ylipäällikkö C.G. Armfelt puhuteli ja kirkkoherra Aemaeus siunasi joukot.

Ruhtinas Mihail Galitsinin johtamat venäläiset aloittivat hyökkäyksen... savu peitti näytöskentän tykkien jylhistessä ja muskettien paukkuessa. Kasakat karauttivat paikalle. Viisikkäät alkeellisten aseittensa kera hyökkäsivät puolustamaan kotiseutuaan.

Napuen taistelu oli lyhyt ja verinen. Vajaan kahden tunnin aikana silloiselle taistelutuntereelle jäi lähes 5 000 kaatunutta tai haavoitettunutta.

Yhteistyössä historiaharrastajien kanssa laaditun suunnitelman mukaisesti näytöksestä pyrittiin tekemään täysin erilainen kuin aiemmat ennallistamisnäytökset niin meillä kuin maailmallakin. Näytöksestä haluttiin muutakin kuin tykkien ja muskettien jyske ja taistelu. Kyrönjoen mieslaulajien kuoro saateli ”Jumala ompe linnamme” virren jälkeen sotilaat taisteluun, jonka ratkettua kirkon kel-

Jatkuu sivulla 28

Kuva/Bild: Kaj Höglund

Liv i krig och fred

– rekonstruktionen av slaget vid Napo 9.8.2014

Kuva/Bild: Kaj Höglund

Storkyro hembygdsförening och dess underavdelning för Storkyro 1700-talsmarknad svarade i augusti 2014 för det största programhelheten i samband med 300-årsminnet av

slaget vid Napo: "Liv i krig och fred". I veckoslutets program ingick en rekonstruktion av slaget vid Napo.

Årsdagen för slaget vid Napo för 300 år sedan, det sista fältslaget på finländsk mark i Stora nordiska kriget, samlade 7-10.8.2014 närmare 300 historievänner och historieåterupplivare till Storkyro.

Ett militärläger i 1700-talsstil restes invid Gamla kyrkan på Kyro älvs strandmarker. Soldater i ståtliga uniformer och mamseller i vackra, prunkande dräkter gav under några dagar färg åt Storkyro bylandskap och unik ögonfröjd åt byborna. I lägret bodde förutom finländska också svenska, norska, lettiska, ryska och ukrainska historievänner, förstärkta av ytterligare två amerikaner och en slovak.

Stämningen i lägret var sympatisk: sång vid lägerelden i kvällningen, meningsfulla samtal och nya vänskapsband. Detta trots att samma människor på lördag kväll den 9 augusti intog var sida av prästgårdsfältet för att rekonstruera det korta och blodiga slaget vid Napo. I uppvisningen deltog förutom historievännerna även ryttare från ridklubben Niinisalon Ratsastajat samt över hundra frivilliga kvinnor, barn och män. Männens roll var att spela Femmänningar, dvs. den truppstyrka som bestod av ordsbor. Manuskriftet för stridsuppvisningen var skrivet av Göran Backman från Oravais. Tiden före slaget, själva slagets förlopp och händelserna efteråt refererades för publiken av två berättare, Martin Hårdstedt på svenska och Mikko Jylhä på finska.

I början var de svenska trupperna förlagda till lägret i väntan på de annalkande ryssarna. Som brukligt var fanns det också kvinnor och barn i lägret. Man utförde sina dagliga sysslor och tillbringade de sista stunderna med sina närmaste. Då de ryska trupperna sågs närma sig talade överbefälhavaren C. G. Armfelt till sin här som därefter välsignades av kyrkoherde Aemaeus. De ryska trupperna under furst Michail Golitsyn gick till anfall... fältet täcktes av rök alltmedan kanoner dundrade och musköter smäll. In red kosackerna. Femmänningarna gick till angrepp med sina primitiva vapen för att försvara sin bygd.

Slaget vid Napo var kort och blodigt. Efter en knappt två timmar lång strid hade inemot 5 000 personer stupat eller sårats.

Enligt planerna som också historievännerna hade varit med om att uppgöra skulle uppvisningen bli mycket olik tidigare rekonstruktioner både hos oss och i andra länder. Det skulle bli mer än bara kanondunder, muskötsmattor och strid. Efter psalmen "Vår Gud är oss en väldig borg" följde Kyro älvs manssångare soldaterna ut i strid. Då striden var avgjord klämtade kyrkklockorna medan alla uppträdande på fältet stod still i tystnad. Kosackerna slet spädbarn från mödrarnas armar, förde med våld med sig kvinnor och barn som slavar. Tiotals kvinnor med barn kom till slagfältet, sökte förtvivlat sina nära

Kuva/Bild: Kaj Höglund

Fortsätter på sidan 29

lon kumahdellessa koko näytöksentällinen esiintyjä hiljeni paikolleen. Kasakat raastoi-
vat sylivauvat äitien käsivarsilta, veivät vä-
kivalloin orjiksi naiset ja lapset. Kymmenet
naiset lapsineen saapuivat taistelukentälle,
etsivät epätoivoisesti omaisiaan ja rakkaansa
löydettyään lyyhistyivät itkien heidän
ääreensä taistelun voittajien liikuttuneena
seistessä vieressä. Kuoro veisasi "Sun kätes,
Herra, voimakkaan..."

Koskaan aiemmin ei ennallistamisessa ole
ollut mukana niin tunteisiin vetoavalla taval-
la naisten ja lasten rooli kuin Isonakyrössä.
Historia, ja toisaalta nykypäiväkin, tuli todel-
la lähelle kaikkia katsojia ja osallistujia. Näy-
töstä seurasi 10 000 katsojaa.

Näytöksen lopuksi kaikki esiintyjät ryhmit-
täytyivät uljaaksi riviksi yleisön eteen ja am-
puivat yhteislaukauksena kunnialaukauksen
kaikille Napuen taistelun uhreille. Pääteeksi
kertojat esittelivät näytökseen osallistuneet
historiajoukot, Viisikkäät, naiset ja ratsukot.

Napuen taistelun ennallistamisnäytös
9.8.2014 on toistaiseksi suurin maassamme
järjestetty ennallistamistapahtuma niin osal-
listuja- kuin katsojamäärin mitattuna. Suo-
men kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan
maakuntarahaston ja A.Kordelinin säätiön
myöntämät apurahat, Kehittämisyhdistys
YHYRES ry:n hankerahoitus sekä valtava
määrä vapaaehtoisia talkoolaisia mahdollisti-
vat tapahtuman järjestämisen kunniakkaasti.

Tapahtuman valmistelu oli melkoinen matka,
matka uuteen harrastukseen ja yhteistyöhön,

ja sitä mukaa saavutukseen, joka hämmäs-
tytti kaikki. Pienen paikkakunnanväkimää-
rää moninkertaistui tapahtumaviikonlopun
aikana. Lukuisat vapaaehtoiset niin toimijat
kuin esiintyjät olivat korvaamaton apu, töitä
tehtiin kellon ympäri pyyteettä. Kokonai-
suus, minkä viikonlopun ohjelman eri osat
muodostivat, oli jotakin, mitä tällä paikka-
kunnalla ei oltu ennen koettu. Kaari Utrion
esitelmää "Naiset ja lapset historiamme so-
dissa" kuunteli Vanhan kirkon penkeillä lä-
hes 650 henkilöä. Saariston värikkäisiin teks-
tiileihin tutustui Vanhan kirkon Vaivaisten
makasiinissa parituhatta henkeä, samoin kel-
loseppä Glasbergin elämäntyöstä kertovaan
näyttelyyn. 1700-luvun markkinoilla kävi 20
000 vierailijaa. Kotiseutumuseon vieraskir-
jaan kirjoitti viikonlopun aikana nimensä
useampi kuin koko kesänä yhteensä. Tapahtu-
maa suunniteltaessa asetetut tavoitteet,
kertoa 1700-luvun elämästä, tavoista ja kult-
tuurista monin eri tavoin eri-ikäisille tapah-
tumaan osallistujille ja saada yleisö elävällä
ja helposti tajuttavalla tavalla kiinnostumaan
historiasta, onnistui hienosti.

Isonakyrön kotiseutuyhdistys ry onkin suu-
ren haasteen edessä. Miten hyödyntää koet-
tu ja miten vastata yleisön toiveisiin jatkossa.
Nyt työtä vasta riittääkin!

Johanna Talso
Projektivastaava Napuen taistelun
ennallistamisnäytös

Kuva/Bild: Isonakyrön
kotiseutuyhdistys

Kuva/Bild: Kaj Höglund

och kära och bröt samman i gråt då de fann dem döda medan segrarna stod bredvid, rörda av situationen. Kören sjöng "Bevara, Gud, vårt fosterland".

Aldrig tidigare har kvinnor och barn varit närvarande i en stridsrekonstruktion på ett så emotionellt gripande sätt som i Storkyro. Historien – och förvisso också samtiden – blev högst påtaglig för samtliga åskådare och deltagare. Rekonstruktionen följdes av ca 10 000 åskådare.

Som avslutning grupperade sig samtliga uppträdande i en ståtlig rad framför publiken och avfyra en salva för att hedra samtliga offer i slaget vid Napo. Till sist presenterade berättarna alla deltagare för publiken: Femmänningsarna, kvinnorna och ryttarna.

Rekonstruktionen den 9 augusti 2014 av slaget vid Napo är den hittills största i sitt slag i vårt land, mätt med såväl deltagar- som åskådarmängd. Projektet kunde ros i hamn med heder tack vare stipendier från Finska kulturfondens landskapsfond i Södra Österbotten och A. Kordelins stiftelse samt projektfinansiering från utvecklingsföreningen YHYRES rf och en enorm mängd frivilligarbete.

Förberedelserna för evenemanget var en storartad resa, en resa in i en ny hobby och nya slag av samarbete och vidare till en prestation som skulle slå alla med häpnad. Folkmängden på den lilla orten mångdubblades under veckoslutets evenemang. De talrika frivilliga – såväl uppträdande som funktionärer – gjorde en ovärderlig insats, arbetet pågick dygnet runt. Veckoslutets program med alla dess varierande inslag var någonting som aldrig tidigare hade upplevts på orten. I Gamla kyrkan lyssnade närmare 650 personer på Kaari Utrios föredrag "Kvinnor och barn i våra historiska krig". Ett par tusen människor bekantade sig med skärgårdens färggranna textiler i Gamla kyrkans magasin och med en utställning som skildrade urmakaren Glasbergs livsverk. 1700-talsmarknaden besöktes av 20 000 gäster, hembygdsmuseets gästbok fick under veckoslutet fler namnteckningar än under hela resten av sommaren sammanlagt. Målen för evenemanget, att på olika sätt berätta om livet, seder och bruk på 1700-talet för människor i olika åldrar och att på ett livfullt och lättillgängligt sätt väcka publikens intresse för historia, uppnåddes mer än väl.

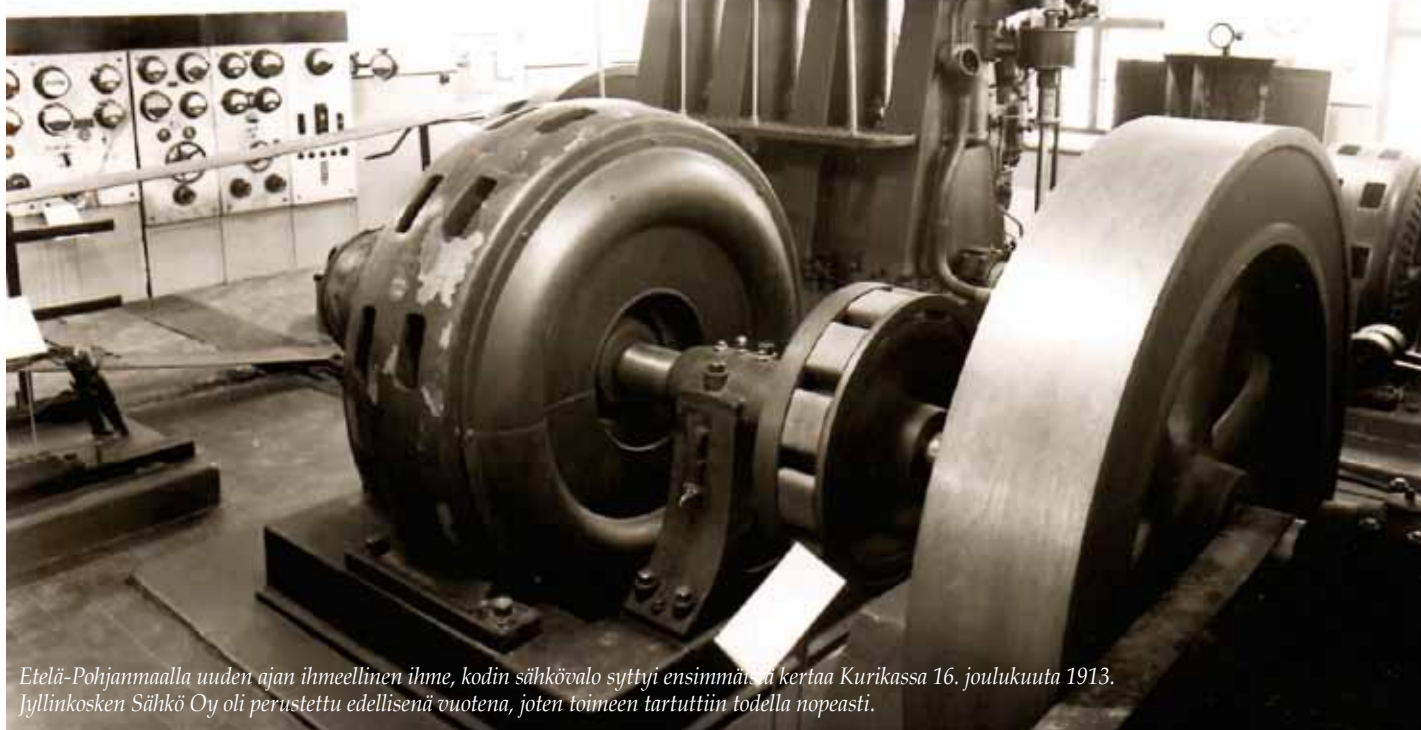
Därför står nu hembygdsföreningen i Storkyro inför en stor utmaning: Hur ska denna upplevelse tas tillvara och hur ska publikens önskingar kunna tillmötesgå i framtiden? Ingen risk för sysslolöshet, således!

*Johanna Talso
Projektansvarig för rekonstruktionen
av slaget vid Napo*

Kuva/Bild: Kaj Höglund

Generaattori vuodelta 1913.
Kuva: Veli Pienimäki

Etelä-Pohjanmaalla uuden ajan ihmeellinen ihme, kodin sähkövalo syttyi ensimmäistä kertaa Kurikassa 16. joulukuuta 1913. Jyllinkosken Sähkö Oy oli perustettu edellisenä vuotena, joten toimeen tartuttiin todella nopeasti.

Jyllinkosken Informaatioteknisessä museossa havainnollistetaan sähkön käytön historiaa

Kyrönjoen Jyllinkoskeen rakennettu vesivoimala tuotti aluksi sähköä Strömbergin 250 kW generaattorilla ja vesiturbiini oli Tampereen Pellava ja Rautateollisuus Oy:n (Tampella) tekemä. Voimalavanhus on yhä paikoillaan 1970 tapahtuneesta sähköntuotannon loppumisesta huolimatta. Nyt led-lampuilla valaistulle, luonnonkauniille alueelle on tulossa sähkölaitostoinnin ja informaatiotekniikan museoyhdistelmä.

Informaatiotekniikan Museoyhdistys on perustettu viitisentoista vuotta sitten keräämään, säilyttämään ja esille tuomaan IT-laitteita ensimmäisistä puhelimista ja radioista alkaen.

Sähkölaitosmuseon omistus siirtyi Fortumilta viisi vuotta sitten yrittäjä Marko Kinnusen kautta lahjoituksena Informaatiotekniikan Museoyhdistykselle. Yhdistys on alueen rakennuksia korjannut voimiansa mukaan säi-

lymään tuleville polville. Vesivoimalaitoksen vierestä sai yhdistys myös entisen sähköasemarakennuksen, josta rakentuu parhaillaan IT-museo.

IT-Museolla on näyttelyesineistä runsauden pulaa

IT-tavaraa on tarjolla tavattoman paljon, yksi museon puuhamiehistä, puheenjohtaja Harri Lounatvuori kertoo. Yhdistykselle tarjotaan radioita, televisioita, levysoittimia, nauhereita, puhelimia, tietotekniikkaa ja vanhaa konttoritekniikkaa. Kaiken lisäksi saatiin Pohjanmaan museolta säilytettäväksi satojen vanhojen radioiden kokoelma.

Varastoissa on valittua tavaraa jo valtava määrä, mutta joudumme varmaan osan karsimaan tuumii yhdistyksessä toimiva monitoimimies ja yhdistyksen tiedottaja Jukka Mäkinen. Yhdistyksen sihteerinä ja rahastonhoitajana toimii Jussi Seppi.

Vanha teknologia lumoo

Voimalassa on nähtävänä kaksi vesivoiman käyttämää generaattoria vuosilta 1913 ja 1924.

Vuonna 1920 varavoimakoneeksi hankittu dieselmoottori, ruotsalainen Atlas Polar, tehoiltaan 200 hv on museon upein kone ja se on pantu käyntikuntoon 2014 keväällä ja käynnistetään isommille ryhmille tarvittaessa. Dieselin "rassasivat" käyntiin 45-vuoden seison jälkeen kauhajokelaiset masinistit Ossi Mannila, Ossi Puska ja Seppo Peltonen. Dieselin käyntiään nostaa hiuskarvat pystyyn, jos niitä on!

Kaikki mittari- ja kytkintaulut on marmoria ja vanhin niistä on ollut mukana Strömbergin tuotteiden näyttelyssä, joka tehtiin ensimmäisellä Strömbergin kuorma-autolla ympäri Helsinkiä vuonna 1913.

Jyllinkoski tuotti aikanaan kahdella vesiturbiinilla sähköä 400 kW teholla ja vuosituotanto oli keskimäärin 2400 MWh. Se riitti Kurikan, Ilmajoen, Kauhajoen, Jalasjärven ja Seinäjoen sähköntarpeeseen 1926 seutuville.

Voimalaitoksen erikoisin laite on turbiinisäättäjä, Amerikassa tehty Lombard Governor

Kuva:Aila Pienimäki

2079, joka on patentoitu jo vuonna 1893. Tämä laite yritti pitää jaksoluvun kohdallaan kuorituksen vaihdella.

Talkoovoimin tulee hyvää jälkeä

Sähkölaitosmuseo ja sen viereen tulevaa IT-museota rakentaa 25-henkinen Informaatiotekniikan Museoyhdistys, jonka aktiivijäsenet ovat Seinäjoelta, Ilmajoelta, Jalasjärveltä, Kurikasta ja Kauhajoelta. Suurin osa jäsenistä on sähkö-, puhelin-, kone- ja IT-alan ammattilaisia. Työtä on tehty talkoilla mahdollisimman paljon, mutta on paljon teetetty urakoitsijoillakin kilpailuttamalla niin kuin ELY-keskus vaatii. Jatkossa tulee rakennusten ylläpito olemaan yhdistykselle mittava haaste, koska näin isojen tilojen vuotuinen ylläpito maksaa paljon.

Luonnonkaunis ympäristö

Museorakennukset sijaitsevat Jyllinkosken kanjonissa, josta korkeusero ympäröivään peltolakeuteen on noin 25-metriä. Kosken rannoille on vuosisatojen kuluessa muodostunut erikoinen luonnonpuisto, josta löytyy harvinainen kasvillisuus ja linnusto. Keväällä ensimmäisenä kukkii Kevätlinnunsilmä ja sen jälkeen lukematon määrä harvinaisia kukkia ja heinäkasveja. Alueen linnusto kesällä on tavattoman runsas ja alueen sijaintiin nähden poikkeava. Viime kesänä oli museon pihassa kesävieraana pesimässä Puukiipijä, joka on alueella erittäin harvinainen. Satakielikin on soittanut huiluaan alueelle vuosikymmenet. Luontokuvaajatkin ovat löytäneet alueen ja kamerat ovat kuluneet käytössä. Viime kesänä oli museolla Petri Kapasen valokuvanäyttely, jonka hän oli valikoinut alueelta ottamistaan 7000 kuvasta!

Museo on saanut taloudellista tukea sekä Kurikan kaupungilta että ELY-keskukselta rakennusten remontteihin.

Museo on auki tilauksen mukaan ryhmille ja tiistai- ja torstai-iltaisin on yleensä paikalla talkoolaisia, jolloin museoon pääsee tutustumaan. Pääsymaksu on vapaaehtoinen.

Osoite: Jyllinkoskentie 120, Kurikka

Veli Pienimäki

Kuva:Veli Pienimäki

Kuvassa IT-museoyhdistyksen perustajajäsen, tiedottaja ja monitoimimies Jukka Mäkinen oikealla. Kuva/Bild: Erkki Salminen, Pohjanmaan museo

Kuva/Bild: Kaj Höglund

Vaasa

– moottoritehtaiden kaupunki

Kesällä 2014 oli vaasalaisilla mahdollisuus tutustua paikallisen moottorinvalmistuksen historiaan Vaasan työväenmuseon, Vaasan Auto- ja Moottorimuseon sekä Vaasan Merimuseon yhteisenä näyttelytemana. Kolmen erikoismuseon yhteisprojekti oli ensimmäinen laatuaan Vaasassa, ja siitä saadut kokemukset saattavat olla hyödyksi museoiden mahdollisten tulevien vastaavien yhteistyökuvioiden suunnittelussa.

Näyttelyn teema oli ajankohtainen, sillä samana keväänä ilmestyi Vaasan veteraani-autoseuran kustantama, Rauno Grönbackan kirjoittama (ja allekirjoittaneen toimittama) historiikki *Marakatteja ja Kissanpäitä – vaasalaisten moottoritehtaiden tarina* (Markattor och Katthuvuden – historien om motorfabrikerna i Vasa), ja tiedossa oli jo tuolloin myös Vaasan kaupunginteatteriin tekeillä oleva, Antti Tuurilta tilattu moottoritehtailija John Wickströmistä kertova näytelmä (ensi-ilta syksyllä 2015).

Teema soveltui luontevasti kaikille kolmelle museolle, ja ne käsittelivät aihetta kukin omasta näkökulmastaan, omien resurssiensa puitteissa. Vaasan työväenmuseossa teemanäyttely oli samalla museon päänäyttely, ja aihetta esiteltiin lähinnä moottoritehdastyön

näkökulmasta, kuitenkin tarjoten kävijöille laaja katsaus myös alan paikalliseen teollisuushistoriaan aina 1800-luvun konepajateollisuudesta alkaen. Työväenmuseon näyttely toteutettiin lähinnä valokuvin, mutta myös erilaista moottorinvalmistukseen liittyvää esineistöä oli esillä runsaasti. Vaasan Auto- ja Moottorimuseolle sekä Vaasan Merimuseolle oli puolestaan luontevaa hyödyntää runsaita moottorikokoelmiaan näyttelyidensä perusrunkona.

Hankkeelle myönnettiin E-P:n kulttuurirahaston ”Muuttuva museo” -apurahaa yhteensä 15 000 €, josta summasta kolmannes käytettiin yhteismarkkinointiin ja loput museoiden näyttelykuluihin. Projektin käytännön koordinaatio hoidettiin Vaasan työväenmuseolta (yhteisesti sovittujen askelmerkkien mukaan

Vaasan merimuseo.
Kuva: Kaj Höglund

luonnollisesti), mutta jokainen museo vastasi itsenäisesti omien näyttelyidensä sisällöstä ja esillepanosta.

Yhteisteamaa varten suunniteltiin juliste sekä yhteinen, kaikki kolme museota esittelevä 6-sivuinen esite, joka toimi samalla näyttelyn pääsylippuna. Idea oli, että maksamalla ensimmäiseen museoon normaalin pääsymaksun asiakas pääsi leimatulla lipulla muihin kahteen museoon puoleen hintaan. Tällä pyrittiin saamaan asiakkaat tutustumaan kaikkiin kolmeen museoon, ja kohtuullisessa määrin myös onnistuttiin. Julisteen ja yhteisesitteen teemaa hyödynnettiin sellaisenaan Internetissä Pohjanmaan tapahtumakalenterissa sekä Vaasan työväenmuseon osalta myös museon kotisivuilla ja Facebookissa.

Vaasan työväenmuseo. Kuva: Martti Lemmilä

Markkinoinnissa käytettiin myös kolmea ilmaisjakelulehteä ja paikallisradiota. Luonnollisesti myös lehdistötilaisuus ja avajaiset pidettiin, ja entiset moottoritehdastyöläiset kiersivät vuorollaan kaikissa kolmessa museossa kertomassa työstään moottoritehtaila. Näitä työntekijävierailuja myös mainostettiin erikseen niin ilmaisjakelulehdissä kuin paikallisradiossakin, mutta ikävä kyllä laimeahkolla menestyksellä. Eri medioissa toteutettujen kampanjoiden tehoa on vaikea tarkemmin arvioida, sillä mitään asiakastutkimusta ei hankkeelle ehditty suunnitella saati toteuttaa. Yleistumaksi kuitenkin jäi, että maksetuista mainoksista ei ollut kovinkaan merkittävää välitöntä hyötyä. Mahdollista pidemmän tähtäimen imagohyötyä esilläolosta museoille saattoi toki olla, mutta tällaista on erittäin vaikea mitata.

Näin taantuman aikana on vaikea arvioida tuottiko yhteinen teema mainittavaa välitöntä taloudellista hyötyä, mutta aivan varmasti se toi kaikille mukana olleille museoille jonkun verran uusia kävijöitä. Ja kampanjan suhteellisen laaja näkyvyys jätti toivon mukaan kiinnostuksen kipinän monille sellaisillekin potentiaalisille tulevaisuuden museokävijöille, jotka eivät juuri tällä kertaa saaneet aikaiseksi lähteä museoon.

Kokeilun opetukset

Mahdollisilla muilla tämän tyyppistä yhteistyötä joskus kokeilevilla museoilla on varmasti aivan omat haasteensa, mutta on muutamia seikkoja, joihin kannattaa yleisemminkin kiinnittää huomiota.

Hankkeella on hyvä olla realistinen aikataulu. (Ei voi liiaksi korostaa, että aikaa ei tällaisissa projekteissa koskaan ole liikaa, eli mitä aikaisemmin päästään suunnitelmista käytännön toteutukseen, sen parempi.) Myös re-

sursointiin kannattaa kiinnittää jo projektin suunnitteluvaiheessa huomiota, eli kaikille hankkeessa tarvittaville toimille tulisi löytyä myös toteuttajansa.

Tärkeää on hankkeen tehokas koordinointi. Yhteistyöprojekteissa on luonnollisesti otettava kaikkien osapuolten näkemykset huomioon, mutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa olisi hyvä löytää sellainen yhteinen linja, mistä ei enää tarvitse neuvotella. Projektin käytännön hallinnointi voidaan tehdä ryhmätyönä tai jättää yksin käsiin, mutta tärkeää olisi voida huolehtia, että kaikki projektin vaatimat toimet myös toteutuvat suunnitelmien mukaisesti ja ajallaan kaikissa projektiin osallistuvissa museoissa. (Kuulostaa itsestäänselvyydeltä, mutta ei sitä välttämättä kuitenkaan käytännössä aina ole, sillä erilaisilla museoilla saattaa olla yhteisprojektille kovin erilaiset resurssit ja tavoitteet, ja pelkästään hankkeeseen liittyvä tiedonkulku eri laitosten sisällä saattaa olla varsin heterogeenista.)

Markkinoinnin suhteen on hankalaa mennä antamaan mitään kaikissa olosuhteissa pätevää neuvoa, mutta tämän projektin tiimoilta tuntui kyllä jäävän valitettavan laimeaksi niin ilmaisjakelulehtien kuin paikallisradionkin konkreettinen teho. Vaikea sanoa, olisiko pari isompaa ilmoitusta päivälehdissä tuonut paremman tuloksen kuin sarja pikkuilmoituksia pienissä. Ainakin päivälehtien aiheesta kirjoittamia artikkeleita oli selvästi jonkin verran nähty ja luettu, joten artikkelijulkisuuteen museoiden nyt ainakin kannattaa projekteissaan pyrkiä. Sosiaalinen mediakin on hyvä pitää ajan tasalla, mutta ei senkään varaan kannata kovin suuria laskea, sillä pelkät peukutukset eivät paljon lipputuloloja tuo, ellei väkeä saada myös oikeasti liikkeelle.

Martti Lemmilä
Vaasan työväenmuseo

Skeppsbyggnadsmuséet i Kilhamn i Sideby 20 år

Initiativet att åstadkomma en permanent utställning över skeppsbyggnadsepoken i Sideby tog vi i december 1994, därtill inspirerade av Erik Appels bok "Kom Blankus, kom Skarpus" (Scriptum 1994). Bakgrunden var händelserna under Krimkriget 1853-1856, och dess förgrening till Östersjön och Finlands kuster 1854-1855. De förenade brittiska och franska flottorna bombarderade inte bara Sveaborg och Bomarsund, utan förstörde också hamnarna och handelsflottan av segelfartyg vid kusterna i Österbotten. Efter krigsslutet var behovet av nya handelssegelfartyg stort, och en verklig "boom" av skeppsbyggnad uppstod. Så skedde också i den sydösterbottniska kommunen Sideby, och skeppsbyggnadsepoken kan med fog betraktas som en blomstringstid för bygden.

Bild: Henrik Teir

Vi började samla material och uppgifter om de segelskepp som byggts i Sideby efter denna tid. En stor del av skeppen byggdes på beställning till åländska redare, och uppgifter om dessa segelskepp har bl.a. Ålands landskapsarkiv och Sjöfartsmuseum välviligt ställt oss till förfogande. Det första skedet av utställningen öppnades sommaren 1995 i Fisksalteriet vid Kilhamn, med plancher av olika segelfartyg byggda i Sideby samt en samling av olika verktyg.

Året därpå kunde utställningen bli permanent då den tidigare polis Artur Hermans villa vid Kilhamn renoverades till ett skeppsbyggnadsmuseum. Byggnaden var i dåligt skick, men med talkokrafter och bidrag från Svenska Kulturfonden i slutet av 1990-talet för byggnadsmaterial kunde renoveringen genomföras till belåtenhet. Syftet var att skapa ett levande skeppsbyggnadsmuseum, för att informera om skeppsbyggnadsepoken, vilka segelskepp som byggdes, skeppsbyggarna och hur skeppen byggdes på traditionellt sätt. Olika arbetsmetoder skulle också åskådliggöras. Under åren har olika föremål och verktyg donerats till utställningen och skeppsbyggnadsmuséet, vilket vi är tacksamma för.

I Sideby byggdes allmogesegelskepp främst för verksamhet på Östersjön. Vi har katagoliserat uppgifter om ett 80-tal segelskepp, med fakta om skeppsbyggmästare, riggtyp, tonnage, mått, redare, befälhavare, hemort och också om fartygets vidare öde. Uppgifterna har sammanfattats kronologiskt (1836-1918) i en åskådlig planch. De aktivaste skepps-

byggmästarna i Sideby var Josef Janson och Viktor Högström, men totalt verkade under senare hälften av 1800-talet i Sideby omkring ett dussin skeppsbyggmästare. Man byggde på "allmänlig mark". Det största skeppsvarvet var dubbelvarvet i Kilen, men det byggdes också bl.a. i Fladan, Skaftung, Skoängen, Småskärgrund och Appelö. Majoriteten av fartygen var skonertskepp, skonserter, barker och galeaser, med en längd av 25-35 m. Grafikern Claes Hänel har ritat plancher av de flesta fartygen, som kompletterats med faktarutor.

Vid byggen av segelskepp användes olika lika arbetsmetoder såsom basning av virke, bordläggning och drevning. Ett segelskepp hade totalt flera tusen meter springor som skulle tätas genom drevning. Dessa moment åskådliggörs med ett antal ritningar med förklaringar i plancher. Besökare kan också själv få prova på drevningens svåra konst. Fartygen levererades "bil- och bolfärdiga" med skrov, kajuta, master och rundhult, vilket utgjorde cirka hälften av fartygets värde. Beställare skaffade vanligen rigg, segel, ankare och annan utrustning, och riggade fartyget på byggnadsplatsen. Sjösättningen blev sedan ett stort folknöje. Claes Hänel har konstruerat en serie miniatyrer av segelskepp i olika byggnadsfaser åskådliggör skeppsbyggnadsprocessen.

I olika vitriner finns samlade verktyg för skeppsbyggnad, såsom kransåg, bilor och borrar. I en vitrin finns navigationsinstrument från denna tid, av vilka en kuriositet är

N 62° 02,3'
E 21° 18,7'

”pinckompassen”, en donation som inte är en kompass, utan ett enkelt verktyg för bestämning av seglad sträcka. Till arbetsgruppen för Skeppsbyggnadsmuseet anslöt sig 1996 polis Holger Grönlund, som var känd för sin händighet och hjälpsvilighet. Museet fick därmed en avdelning för gamla båtmotorer, som Holger omsorgsfullt hade restaurerat.

Ett eget ”Australien-rum” är ägnat barkskeppet Fides från Kristinestad och sjökapten Fredrik Asplund, en anfader till oss. Kapt. Asplund var bördig från Kristinestad, f. 1822. Denna hans första långa resa som sjökapt. blev också hans sista, då han den stormiga natten den 22 maj 1860 med sitt barkskepp Fides förläste vid Kangaaroo Island utanför Adelaide i Australien och med 9 besättningsmän blev havets rov.

Landskapsrådet Kurt Gullberg har länge varit intresserad av skeppsbyggnadsperioden, och knöts till arbetsgruppen 2012. Genom ” arkeologisk forskning” på vindar i Sideby lyckades han finna några gamla ritningar av segelskepp. Det var ett fynd, då hittills inga ritningar hittats, utan förstörts eller förstörats av efterkommande som inte insett dess värde. Dessa ritningar finns att beskåda på väggen i Skeppsbyggnadsmuseet. I följ. utgav Kurt Gullberg ett mäktigt storverk ” Skeppsbyggarland. Skeppsbyggeri och sjöfart i Sydösterbotten under 1800-talet” (Scriptum 2014)

Ett segelskeppsbygge, som författarinnan Ulla-Lena Lundberg gjort bekant med sin roman med samma namn var skonertskeppet ”Leo”, som byggdes på Kilens varv 1870 av skeppsbyggmästare Josef Janson. Leo beställdes av redaren Erik Petter Eriksson i Granboda Lemland, och fick segla lyckosamt och ”förtjänande” i 18 år, tills fartyget slopades år 1898, och ligger vrak i Lumparsund. Det sista segelskeppet som byggdes i Sideby var Neptun III av Karl Sorell på varvet på Utterberget nära Kilen. Småningån började dock ångfartygen konkurrera ut segelskeppen och ta över sjöfarten. Därmed var skeppsbyggnadsepoken för segelskepp förbi.

Under dessa 20 år har det vid olika tillfällen, bl.a. Marina Dagar ordnats olika demonstrationer och uppvisningar av basning, drevning, repslagning mm. Senast i augusti ordnades en temakväll ” Med svällande segel” på Kilens Hembygdsgård.

Bakom Skeppsbyggnadsmuseet restes sommaren 1996 av 17 kraftiga karlar en ny ”Stormsignalmast”, vars konstruktör var Sigurd Nordlund. Med olika figurer som hissades upp i masten kunde man ända till 1920-talet signalera åt sjöfarare på havet om aktuella väderleksförhållanden.

På klippan under stormmasten finns en inskription med påminnelse om havets väsen: ”Havet ger föda – tar liv”.

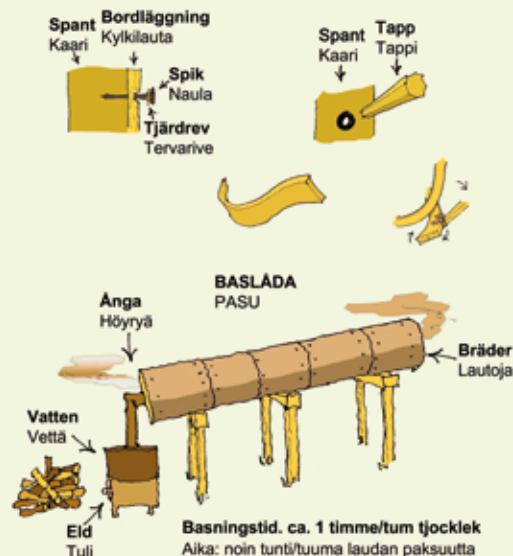
Av Henrik Teir och Claes Hänel

Efter julhelgen började man med bordläggningen. Man hade ett lag på vardera sidan av skrovet och började upifrån och nerifrån och arbetade mot mitten. Den sista plankan passades in och kallas instick. Man värmdde upp bräderna i en baslåda, så att de blev mjuka och kunde formas och tvingade in bräderna mot spanterna. När de torkade behöll de sin form.

Joulupyhien jälkeen alkoi kylkilaudointi. Laudointi aloitettiin ylhäältä ja alhaalta. Laudat pehmenettiin pasulaatikossa, jonka jälkeen ne pakoitettiin kaaria vastaan. Lautia piti muotonsa kun se kuivui.

Man fogade ihop trävirket antingen med spik eller tappar. Alla fogar tjärades nog.

Puutavara liitettiin toisiinsa joko naulaamalla tai tappittamalla. Jokaiseen saumaan laitettiin huolellisesti tervaa.

Kuva/Bild: Kaj Höglund,
Pohjanmaan museo/
Österbottens museum

Livet bland skärgårdens stenar och skär

Replot skärgårds hembygdssförening

Korsholm är en tvåspråkig landsbygdskommun med en mycket vidsträckt skärgård. Närheten till havet har satt sin prägel på skärgårdsborna och har lämnat efter sig tydliga spår både i kultur- och näringslivet i kommunen. Kulturarvet är centralt för Korsholm och levandegörs genom ett organiserat, och för landet unikt, hembygdsarbete. I kommunen finns åtta aktiva hembygdsföreningar varav sju av föreningarna har ett eget hembygds- eller friluftsmuseum. Tre av föreningarna, Björkö fornminnesförening, Replot skärgårds hembygdssförening och Replot museiförening har sina museer mitt i Kvarkens skärgård, som infördes sommaren 2006 på UNESCOs världsarvslista. Tillsammans med Höga Kusten i Sverige bildar Kvarkens skärgård en enastående geologisk helhet och ett gränsöverskridande världsarv. Höga Kustens branta kust och Kvarkens flacka och låga strandlinje är varandras topografiska motsatser. De är unika exempel på pågående geologiska och biologiska processer där landhöjningsfenomenet präglar landskapet.

Vanligtvis presenteras världsarvet utifrån de geologiska och biologiska värdena, men för både skärgårdsbefolkningen och de finländska och internationella världsarvsbesökarna är det viktigt att också lyfta fram människans liv och leverne bland alla stenar och skär – och hur människan hela tiden varit tvungen att anpassa sig till föränderliga förhållanden. Livet i skärgården är en växelverkan mellan hav och land och vad de har att ge. Skärgårdsborna stod på flera ben, de kunde inte bara vara jordbrukare eller fiskare utan de var mångsysslare.

Skärgårdslivet i Replot-Björköskärgård på 1800-talet

Korsholm hette Mustasaari, vilket uttalades Mussor på svenska, ända fram till år 1927. Sin nuvarande storlek fick kommunen 1973 då fem mindre kommuner: Korsholm, Kvevlax, Replot, Björköby och Solf slogs ihop till det vi idag känner som Korsholm. Trots en snabb och kraftig samhällsutveckling de senaste decennierna så är spåren av den österbottniska allmogekulturen och det agrara byasamhället tydliga i Korsholm. Mussor (Korsholm) har ända sedan 1500-talet beskrivits som ett utpräglat bondesamhälle, vilket fortfarande syns i den stora mängden av gamla bondgårdar, stugor, bodar och som värdefulla kulturmiljöer- och landskap i kommunen. Ett iögonenfallande tydligt exempel på detta är miljön kring Svedjehamn i Björkö. Vid den gamla hamnen, Bodback, vittnar 1800-tals strandbodarna om att därifrån har posttrafiken över till Holmön på svenska sidan gått i tvåhundraårs tid.

Allmogens vardag i skärgården sägs ha varit ännu mera krävande och slitande än livet i inlandet eftersom männens tid upptogs, förutom av skogsarbete, av säljakt och fiske. Eftersom fiske och säljakten upptog största delen av männens tid, tvingades kvinnorna att sköta jordbruket (plöjning, slå äng, dikning)

vid sidan av ladugårdsarbete, barnavård, matlagning, renhållning och fiske. Enligt myndighetsdokument utgjorde fiske också en mycket väsentlig del av de sysslor kvinnorna bosatta ute i skärgården gjorde. Att livet var hårt ute bland stenarna och skären syns bland annat i statistiken för barndödligheten. En detaljundersökning för Sundom visar att spädbarnsdödligheten var hela 49 procent under 1700-talet. Detta antas bero på att mödrarna inte hade tid eller möjligheter att amma sina barn vid sidan av allt annat arbete, utan började för tidigt ge dem komjolk.

De som färdats antingen till fots eller i båt i Replot-Björköskärgård har knappast kunnat undgå det riktiga antalet stenar som finns där. Stenarna och fornminneslämningar har resulterat i en uppsjö av intressanta sägner om hur alla dessa stenar har kunnat hamna just i skärgården. I en välkänd sägen berättas att jätten Finn, eller Finngubben som han också kallades av de andra jättarna, blivit utdriven ur Sverige och istället styrt kosan mot Finland. Då han lämnade Sverige tog han en stor skinsäck och fyllde den med större och mindre stenar eller klippstycken och begav sig över till Österbotten. Då han var halvvägs över Kvarken, gick det håll på säcken och stenarna föll ut. Därav bildades Valsörarna och de många skär och holmar som idag finns i dessa trakter. Då Finngubben kom till Panike, brast hela botten på säcken och alla stenarna föll ur. I förargelsen häröver slängde jätten stenarna omkring åt alla sidor. Av dessa stenar uppstod Replot, Björkö och Vallgrund med deras otaliga holmar, klippor och skär.

De som vi dag känner som fornminnesplatser betraktades av ortens allmoge som vidskepliga minnen från en långt försvunnen tid, gömställen som befolkningen använt sig av under den stora ofreden och som ryssugnar där ryssarna bakat sitt bröd eller där de sov.

Elämää saariston kivien ja karien keskellä

Mustasaaren kaksikieliseen maa-seutukuntaan kuuluu erittäin laaja saaristo. Meri on jättänyt jälkensä niin saaristolaisiin kuin kunnan kulttuuri- ja elinkeinoelämäänkin. Kulttuuriperintö on keskeinen osa Mustasaaren identiteettiä, ja sitä vaalitaan järjestelmällisellä kotiseututyöllä, joka on valtakunnallisesti-kin ainutlaatuisista. Kunnassa toimii aktiivisesti kahdeksan kotiseutuyhdistystä, joista seitsemällä on oma kotiseutu- tai ulkomuseo. Kolme näistä museoista sijaitsee Merenkurkun saaristossa, joka hyödynsi kesällä 2006 Unescon maailmanperintöluetteloon. Merenkurkun saaristo muodostaa yhdessä Ruotsin Korkean rannikon kanssa ainutlaatuisen geologisen kokonaisuuden ja kahden valtion yhteisen maailmanperintökohteen. Jyrkkärantainen Korkea rannikko on topografialtaan matalapiirteisen Merenkurkun vastakohta. Yhdessä alueet ovat ainutlaatuisia esimerkkejä meneillään olevista geologisista ja biologisista prosesseista ja antavat kuvan maankohoamisilmästä.

Yleensä maailmanperintökohteita esitellään niiden geologisten ja biologisten arvojen vuoksi. Saaristolaisille samoin kuin kotimaisille ja ulkomaisille kävijöille on kuitenkin tärkeää kertoa myös elämästä kivien ja karien keskellä – siitä, miten ihminen on jatkuvasti joutunut sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin. Elämä saaristossa perustuu maan ja meren vuorovaikutukselle ja siihen, mitä ne voivat tarjota. Saaristolaiset eivät voineet olla pelkästään maanviljelijöitä tai kalastajia, vaan heidän oli pärjätäkseen osattava monenlaista.

Entisajan elämää Raippaluodon-Björkön saaristossa

Nykyinen Mustasaari muodostui vuonna 1973, kun viisi lähikuntaa Mustasaari, Koivulahti, Raippaluoto, Björköby ja Sulva yhdistyivät. Vaikka yhdyskuntakehitys on viime vuosikymmeninä ollut ripeää, pohjalaisen talonpoikauskulttuurin ja agraarisen kyläyhteisön jäljet näkyvät Mustasaareissa edelleen selvästi. Kuntaa on jo 1500-luvulta alkaen kuvattu tyypilliseksi talonpoikaisyhteisöksi, mikä näkyy yhä vanhojen maalaistalojen, mökkien ja aittojen runsautena sekä kunnan arvokkaina kulttuuriympäristöinä ja kulttuurimaisemina. Näistä hyvänä esimerkkinä on Svedjehamnin ympäristö Björkössä. Vanhassa Bodbackin satamassa 1800-luvulta olevat ranta-aitat todistavat postiliikenteestä, joka kahdensadan vuoden ajan kulki täältä Ruotsin puolelle Holmöhön.

Arki saaristossa oli vaativampaa ja raskaampaa kuin mantereen puolella. Miesten aika kului metsätöiden lisäksi hylkeenpyynnin ja kalastuksen parissa, jolloin naisten osaksi jäi navettatöiden, lastenhoidon, ruoanlaiton,

siivouksen ja pyykinpesun lisäksi huolehtia maataloustöistä kuten kyntämisestä, niittämisestä ja ojittamisesta. Viranomaisasiakirjojen mukaan saaristossa asuvien naisten töihin kuului olennaisesti myös kalastus. Elämän ankaruus kivien ja karien keskellä näkyy muun muassa lapsikuolleisuustilastoissa. Esimerkiksi Sundomissa imeväiskuolleisuus oli 1700-luvulla 49 prosenttia. Tämän oletetaan johtuneen siitä, että äideillä ei ollut aikaa tai mahdollisuuksia imettää kaikkien töidensä ohella, joten lapsille alettiin antaa lehmänmaitoa liian varhain.

Raippaluodon-Björkön saaristossa jalkaisin tai veneellä matkaansa taittaneet ovat tuskin voineet välttää huomaamasta, miten kivistä saaristo on. Kivet ja muinaisjäänneket ovat toimineet inspiraationa lukuisille tarinoille siitä, miten kaikki kivet ovat päätyneet saaristoon. Eräs tunnettu tarina kertoo Finnnimisestä jättiläisestä, jota muut jättiläiset kutsuivat myös nimellä Finngubben. Tarinan mukaan Finn karkotettiin Ruotsista, jolloin hän täytti suuren nahkasäkin kivillä ja lähti sitten kohti Suomea ja Pohjanmaata. Puolimatassa Merenkurkun yli säkkiin tuli kuitenkin reikä ja kiviä alkoi vieriä ulos säkistä. Näistä kivistä muodostuivat Valassaaret ja alueen lukuisat luodot ja saaret. Kun Finn saapui nykyisen Paniken kohdalle, säkin pohja repesi kokonaan ja loputkin kivet vierivät ulos. Tästäkö jättiläinen vihastui ja alkoi viskellä kiviä ympäriinsä. Näistä kivistä muodostuivat Raippaluoto, Björkö ja Vallgrund lukemattomine saarineen, luotoineen ja karineen.

Nykyiset muinaismuistomme liittyivät saaristolaisilla entisajan elämän uskomuksiin, isovihan aikaisiin piilopaikkoihin ja rys-

Jatkuu sivulla 39

Museerna i Replot-Björköskärgård samarbetar kring en gemensam Skärgårdsdag

De olika byarna har länge levt sina egna liv och museisamarbetet mellan byarna Vallgrund, Replot och Björkö har varit så gott som obefintligt. Trots att byarna har mycket gemensamt har de givetvis haft sin egen prägel. Björkö kännetecknas av fårskötsel medan fiske och säljakt har haft en särställning i Södra- och Norra Vallgrund. Av dessa byar har Replot kyrkby haft den mest brukbara odlingsmarken. Det har naturligtvis förekommit fårskötsel även i Replot och Vallgrund och fiske och säljakt i Björkö men den just nämnda indelningen är något som de respektive hembygds museerna har profilerat sin verksamhet på och byggt sina permanenta utställningar kring.

För att slå ett slag i saken beslöts att ordna ett sommarevenemang där de by- och museispecifika dragen kommer att betonas. Till arbetsgruppen valdes en till två representanter från vardera museum samt kommunens kultursekreterare. Kultursekreteraren fungerar som koordinator, sammankallare och som bollplank under projektets planeringsfas. Evenemanget kräver regelbundna träffar och aktiv växelverkan mellan museirepresentanterna, vilket ökar kunskap om varandras verksamhet, mål och framtidsvisioner. Under planeringsträffarna får föreningarna utbyta erfarenheter och idéer, samtidigt som skärgårdsdagen växer fram. Träffarna förväntas i sin tur generera fler konkreta samarbetsmöjligheter, som gemensamma utbildnings-

Kuva/Bild: A-B Pada

dagar, marknadsföring, artiklar och årliga sammankomster mellan museerna och deras föreningsmedlemmar. Planerna är att även skärgårdsdagen skulle bli ett årligt återkommande gemensamt evenemang.

Marknadsföring

Att tillsammans kunna lyfta fram och presentera skärgårdskulturen i Kvarken ger en rikare och tydligare bild av livet bland stenarna – i Finlands enda världs naturarv – och blir därför betydelsefullt både lokalt, nationellt och internationellt. Genom samarbetet kan

marknadsföringen göras mera omfattande och effektivare för att locka en större publik till evenemanget. Det är lättare att få pressen att skriva om evenemanget då det kanaliseras till en dag och görs tillsammans. Dessutom blir de övriga marknadsföringsåtgärderna tydligare och mera centraliserade. Då även kommunen är representerad i sammanhanget kommer föreningarna att kunna utnyttja kommunens marknadsföringskanaler utan extra kostnader.

Programmet vid museerna koordineras så att även andra föreningar och näringsidkare ska ha möjlighet att komma med i evenemanget och bidra med sina produkter och tjänster. På detta sätt aktiveras flera aktörer vilket leder till att evenemanget ger synergieffekter på sin omgivning och blir större och mera känt bland lokalbefolkningen, övriga kommuninvånare och andra besökare. Tillsammans växer möjligheterna att lyckas med marknadsföringen och nå ut till alla tänkbara, potentiella besökare.

Den första skärgårdsdagen hålls den 8 augusti 2015 kl. 10–16, med följande program:

Replot hembygds museum

(Replot museiförening),
Alexandersgatan 50, 65800, Replot
Tema: Jordbruk och Replot kyrkbys historia
Program: Tipsrundor med start från museet.
Kaffeservering vid museet. Försäljning av färskt rågbröd och kärnat smör.

Granösunds fiskeläge

(Replot skärgårds hembygdsförening)
Bulleråsvägen 320, 65930 Södra Vallgrund
Tema: Fiske
Program: Nätbinding, handarbete, guidning om fiske och säljakt.
Försäljning av halstrad strömming, bröd och inläggningar.

Mårtes hembygds museum

(Björkö fornminnesförening),
Svedjehamn, Björköby
Tema: Fårskötsel
Programmet ordnas på Bodback om vädret tillåter, annat fall ordnas programmet vid Mårtes hembygds museum (Björkövägen 673, 65870 Björköby).
Program: Handarbeten, verkstäder, guidning om björköskåp.
Försäljning av fårkött och blodkorv.

Källor

- Jern, Kurt (2000): "Bönder, torpare, backstugusittare 1790–1870" i Korsholm 650 år. Red. Svenolof Karlsson. Korsholm: Korsholms kommun.
- Lygdbäck, Vivan (1999): "Korsholm" i Österbotten, Österbotten. Red. Åsa Stolpe. Helsingfors: Scriptum.
- Sjöberg, H. R. A. (1925): Livet bland kvarkens sönder och döttrar 1–11. Korsholm: Replot skärgårds hembygdsförening r.f.

Internet

Kvarkens kundtjänst – Världsarvet i kvarken:
<http://www.kvarken.fi>. Läst 2.2.2015.

sänuuneihin, joissa oli leivottu leipää tai pidetty yösiijaa.

Saaristopäivä on Raippaluodon–Björkönsaariston museoiden yhteisponnistus

Saariston kylät ovat pitkään eläneet omaa elämäänsä, ja museoyhteistyö Vallgrundin, Raippaluodon ja Björkönsaariston kylien välillä on ollut käytännössä olematonta. Monista yhtäläisyyksistään huolimatta kylät ovat omaleimaisia. Björkö yhdistetään lampaanhoitoon, kun taas kalastuksella ja hylkeenpyynnillä on ollut erityisasema Södra Vallgrundissa ja Norra Vallgrundissa. Raippaluodon kirkonkylässä on ollut parhaiten viljelyyn soveltuvaa maata. Tietysti myös Raippaluodossa ja Vallgrundissa on pidetty lampaita ja Björkössä kalastettu ja pyydetty hylkeitä, mutta kylien kotiseutumuseot ovat tietoisesti profiloituneet esittelemään omalle kylälle tyypillistä toimintaa ja rakentaneet pysyvät näyttelynsä näiden elinkeinojen ympärille.

Saariston museot ovat nyt päättäneet yhdistää voimansa ja järjestää kesätaapahtuman, jossa korostetaan kylä- ja museokohtaisia erityispiirteitä. Työryhmään on valittu yhdestä kahteen edustajaa kustakin museosta sekä kunnan kulttuurisihteeri. Kulttuurisihteeri toimii suunnitteluvaiheessa koordinaattorina ja koollekutsujana sekä ideoiden palloiseina. Taapahtuman valmistelu edellyttää säännöllisiä tapaamisia ja tiivistä vuorovaikutusta museoedustajien kesken, jolloin kaikki oppivat enemmän toistensa toiminnasta, tavoitteista ja tulevaisuuden visioista. Suunnittelutapaamisissa yhdistykset voivat vaihtaa kokemuksia ja ideoita samalla kun saaristopäivän valmistelut etenevät. Tapaamisten odotetaan puolestaan synnyttävän lisää konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia, kuten yhteisiä koulutuspäiviä, markkinointipanosuoksia, artikkeleita ja museoiden ja niiden yhdistysjäsenten välisiä vuotuisia kokoontumisia. Saaristopäivästä on tarkoitus

Replot skärgårds hembygdsförening

tehdä jokavuotinen yhteinen tapahtuma.

Markkinointi

Yhteisesti toteutettava Merenkurkun saaristokulttuurin esiinnotto ja esittely monipuolistaa ja selkeyttää kuvaa siitä, millaista on elämä kivien keskellä Suomen ainoassa luonnonperintökohteessa. Tapahtumalla on sen vuoksi sekä paikallista, valtakunnallista että kansainvälistä merkitystä. Yhteistyöllä markkinointi voidaan toteuttaa kattavammin ja tehokkaammin, jolloin tapahtuma tulee houkuttelemaan kävijöitä laajalti. Lehdistö on helpompi saada kirjoittamaan tapahtumasta, kun ohjelma tiivistetään yhteen päivään ja toteutetaan yhteisvoimin. Yhteiset järjestelyt auttavat myös selkeyttämään ja keskittämään muita markkinointitoimenpiteitä. Koska myös kunta on mukana tapahtumassa, yhdistykset voivat hyödyntää kun-

nan markkinointikanavia ilman ylimääräisiä kustannuksia.

Museoiden ohjelma koordinoidaan niin, että myös muilla yhdistyksillä ja elinkeinonharjoittajilla on mahdollisuus osallistua tapahtumaan omilla tuotteillaan ja palveluillaan. Kun mukaan saadaan useampia toimijoita, tapahtuma kasvaa, luo synergia vaikutuksia ympäristöönsä ja lisää tunnettua paikkallisyhteisön, muiden kuntalaisten ja ulkopuolisten kävijöiden keskuudessa. Yhdessä toimiminen lisää mahdollisuuksia onnistua markkinoinnissa ja saavuttaa potentiaaliset kävijät.

Ensimmäinen saaristopäivä pidetään 8.8.2015 klo 10–16

Raippaluodon kotiseutumuseo,

Aleksanterinkatu 50, 65800 Raippaluoto

Teema: Maatalous ja Raippaluodon kirkonkylän historia.

Ohjelma: Rastiratoja, lähtö museolta.

Kahvitarjoilu museolla. Myytävänä tuoretta ruisleipää ja kirnuvoita.

Granösundin saaristolaismuseo,

Bulleråsvägen 320, 65930 Södra Vallgrund

Teema: Kalastus.

Ohjelma: Verkonkudontaa, käsitöitä, kalastuksen ja hylkeenpyynnin esittelyä.

Myytävänä halstrattua silakkaa sekä leipää ja säilykkeitä.

Mårtes kotiseutumuseo,

Björköntie 673, 65870 Björköby

Teema: Lampaanhoito.

Ohjelma: Käsitöitä, työpajoja, björköläiskaappien esittelyä. Myytävänä lampaanlihaa ja verimakkaraa. Ohjelma järjestetään sään salliessa Bodbackissa, muutoin kotiseutumuseolla.

Lähteet

- Jern, Kurt (2000). "Talonpoikia, torppareita ja mäkitupalaisia (1790–1870)". Mustasaaren kunta 650 vuotta. Toim. Svenolof Karlsson. Mustasaari: Mustasaaren kunta.
- Lygdbäck, Vivan (1999). "Korsholm". Österbotten, Österbotten. Toim. Åsa Stolpe. Helsinki: Scriptum.
- Sjöberg, H. R. A. (1925). Livet bland kvarkens söner och döttrar 1–11. Mustasaari: Replot skärgårds hembygdsförening r.f.

Internet

- Kvarkens kundtjänst – Världsarvet i kvarken. Haettu 2.2.2015 osoitteesta <http://www.merenkurkku.fi>.

POHJANMAAN MUSEO

Museokatu 3

10.4.-7.6.2015

Kukkiva Pohjanmaa

25.6.-4.10.2015

Vampyyrin varjostamat
- lepakoiden salainen maailma
Tuotanto: Luonnontieteellinen
keskusmuseo

Museon kahvila

10.1.-31.12.2015

Katse kokoelmiin

VAASAN TAIDEHALLI

Senatsgatan 1

25.4.-31.5.2015

14 vuodenaikaa

Yhteistyössä: Kankaanpään
taidekoulu

6.6.-26.7.2015

Vaasan kesä

7.8.-20.9.2015

Rapujuhlat - suomen-
ruotsalainen karnevaali
Tuottaja: Pro Artibus

3.10.-29.11.2015

KORU5

Tuottaja: Korutaideyhdistys ry

TIKANOJAN TAIDEKOTI

Miljoonatohtori -
H.F. Antellin taidekokoelma
23.5. - 30.8.2015

Tikanojan taidekodin päänäyttely

KA-ZE

Ateljé Tikanoja 26.8.-27.9.2015

Pienoisveistoksia ja
muotokuvia Y.A. Jäntin
kokoelmasta
12.9.2015 - 10.1. 2016

KUNTSI

Out of the Box
12.6.-27.9.2015

ÖSTERBOTTENS MUSEUM

Museigatan 3

10.4.-7.6.2015

Det blomstrande Österbotten

25.6.-4.10.2015

I skuggan av vampyrerna
- fladdermössens hemliga värld
Produktion: Naturhistoriska
centralmuseet

Museets cafe

10.1.-31.12.2015

Glimtar ur samlingarna

VASA KONSTHALL

Senatsgatan 1

25.4.-31.5.2015

14 årstider

I samarbete med
Kankaanpään taidekoulu

6.6.-26.7.2015

Sommar i Vasa

7.8.-20.9.2015

Kräftskivan - en finlands-
svensk karneval
Producent Pro Artibus

3.10.-29.11.2015

Smycke5

Producent Korutaideyhdistys ry

TIKANOJAS KONSTHEM

Miljondoktorn
- H.F. Antells konstsamling
23.5. - 30.8.2015
Tikanojas konsthems huvudutställning

KA-ZE

Ateljé Tikanoja 26.8.-27.9.2015

Statyetter och porträtt ur
Y.A. Jänttis samling
12.9.2015-10.1. 2016

Ismo Hölttö
17.10.2015-24.1.2016

Kuva/Bild:
Joxerra
Aihartza

Vaasan kesä
Sommar i Vasa

Avoinna / Öppet 2015:

Vanhan Vaasan museo / Gamla Vasa museet
23.6.-30.8.2015, ti-to 10-16, pe-su 12-16/ ti-to 10-16, fre-sö 12-16.

Pohjanmaan museo / Österbottens museum
ti-to 11-18, pe-su 11-16/ti-to 11-18, fre-sö 11-16

Taidehalli / Konsthallen
ti-to 12-18, pe-su 12-16/ti-to 12-18, fre-sö 12-16

Museoiden aukioloajat netistä:
www.pohjanmaanmuseum.fi
<http://kuntsi.vaasa.fi>

Museernas öppethållstider i web:
www.osterbottensmuseum.fi
www.tikanojantaidekoti.fi

Muutokset mahdollisia! Tarkista näyttelyiden aikataulut museon infosta, puh (06) 325 3800 tai: www.pohjanmaanmuseum.fi
Ändringar möjliga! Kolla utställningarnas tidtabell från museets info, tfn (06) 325 3800 eller: www.osterbottensmuseum.fi

Miljoonatohtori - H. F. Antellin taidekokoelma

23.5.-30.8.2015 Tikanojan taidekodissa

Vaasalaissyntyinen lääketieteen lisensiaatti *Herman Frithiof Antell* (Vaasa 1847 - Pariisi 1893) tunnetaan suurlahjoituksestaan Suomen kansallismuseon hyväksi. Näyttely valottaa ensimmäistä kertaa tarkemmin keräilijän Vaasassa viettämiä vuosia.

Tikanojan taidekodin tuottamassa näyttelyssä nähdään sekä Antellin itse hankkimaa taidetta että hänen kuolemansa jälkeen kokoelmaan ostettuja Suomen taidehistorian merkkiteoksia. Ateneumin taidemuseo on lainannut näyttelyä varten Antellin kokoelman helmiä, kuten *Albert Edelfeltin* Pariisin Luxembourgin puistossa (1887) ja *Ulkosaaristossa* (1898), *Akseli Gallen-Kallelan* Poika ja varis (1884) ja *Démasquée* (1888) sekä Antellin taiteilijalta hankkimia *Auguste Rodinin* veistoksia. Näyttelyn muita taiteilijoita ovat mm. *Gunnar Berndtson*, *Eero Järnefelt*, *Hugo Simberg*, *Werner Holmberg*, *Victor Westerholm*, *Maria Wiik* ja *Alexander Lauréus*.

Herman Frithiof Antell syntyi vuonna 1847 Vaasassa, Höstveden kylässä kruunuvouti *P.H. Rosenbergin* ja palvelijatar *Brita Catharina Antellin* aviottomana lapsena. Lapsuutensa Antell vietti varsin vaatimattomissa olosuhteissa. Äidin kuoltua nuorella iällä vuonna 1854 hänet sijoitettiin vanginkuljettaja *Jonas Wiklundin* perheeseen Kauppiaankadulle. Isä Rosenberg otti 13-vuotiaan Antellin kasvattilapsekseen jäätyään leskeksi ilman avioliitossa syntyneitä lapsia. He muuttivat uuteen Vaasaan v. 1862, jonne ”ukko Rosenberg” oli rakennuttanut talon heti kaupunkioikeuksien siirryttyä palon jälkeen. Komea nikkarityylinen puutalo oli *Setterbergin* piirtämä ja sijaitsi osoitteessa Koulukatu 1. Värekkäänä persoonana tunnettu kruunuvouti oli itse jäänyt ilman koulutusta ja halusi poikansa pääsevän kunnon opinahjoon. Hyväpaiseksi oppilaaksi osoittautunut Antell kirjoittautuikin 1865 Helsingin yliopistoon lukemaan lääketiedettä.

Isän kuolema tammikuussa 1874 muodostui käännekohtaksi opiskelija H.F. Antellin elämässä. Kävi ilmi, että Rosenberg oli testamentannut Antellille valuuttakaupalla hankkimansa 1,2 miljoonan markan omaisuuden. ”Katsokaa, tuolla menee miljoonatohtori Antell”, kuiskittiin pian Helsingin kaduilla. Antell uskoi omaisuutensa hoidon vaasalaiselle pankkiiri Joachim Kurténille ja suoritti tutkintonsa valmiiksi saman vuoden lopussa, minkä jälkeen hän lähti ulkomaille, viettäen seuraavan vuoden Lontoossa ja Pariisissa. Vuosien

Akseli Gallen-Kallela. Tohtori Herman Frithiof Antellin muotokuva / Porträtt av doktor Herman Frithiof Antell.

Ölly kankaalle / Olja på duk 64,5 x 54,5 cm

Antellin kokoelmat, H. F. Antellin testamenttikokoelma, Ateneumin taidemuseo / Antells samlingar, H. F. Antells testamentsamling, Konstmuseet Ateneum

Kuva / Bild: Kansallisgalleria / Finlands Nationalgalleri, Jukka Romu

1876-77 aikana hän teki maailmanympärimatkan, jonka reitti kulki New Yorkin ja San Franciscon kautta Japaniin, Kiinaan, Jaavalle, Intiaan ja Suezin kanavan kautta Eurooppaan.

Palattuaan maailmanympärimatkaltaan 30-vuotias miljonääri hankki vakituisen asunnon Pariisista vuonna 1877. Keräilys-

tä muodostui vähitellen hänelle päätoiminen työ ja elämän kiintopiste. Taidekokoelmaansa Antell tilasi ja osti teoksia Pariisissa työskennelleiltä taiteilijoilta, kuten *Albert Edelfeltiltä*, *Akseli Gallén-Kallelalta* (tuolloin vielä *Axel Gallén*) ja *Ville Vallgrenilta*. Gallénilta tilaamassaan muotokuvassa Antell on ympäröity rak-

kailla esineillään, jotka antavat viitteitä hänen erilaisista kokoelmistaan. Antellin tärkein keräilykohde olivat vanhat ruotsalaiset rahat. Tieteellisiin kokoelmiin kuului erilaisia kulttuurihistoriallisia esineitä, sinettejä, käsikirjoituksia, keramiikkaa sekä itämaista ja egyptiläistä aineistoa. Antellin elämäntyö oli kaksijakoinen: siihen kuului kurinalainen numismaattisen kokoelman tutkimus- ja luettelointityö, mutta myös boheemi ajanvietto taiteilijoiden ateljeissa ja Pariisin yöelämässä.

Kesäisin Antell oleskeli Vaasassa, isältä perimässään talossa Koulukatu 1:ssä. Antell piti siellä myös silmälääkärin vastaanottoa 1870-luvun lopulla, köyhät potilaat hänen kerrotaan hoitaneen ilmaiseksi. Antell sijoitti Vaasan-kotiinsa keräämäänsä taideteokset ja esineet, kunnes siirsi ne 1880-luvun lopulla uuteen arvoasuntoonsa Avenue d'Antinille. Vaasassa käydessään Antellilla oli tapana tehdä pitkiä kävelyretkiä, joiden reitti kulki usein Onkilahden ympäri Sepänkylään ja Vanhaan Vaasaan.

Paviljongissa (nyk. ravintola Strampen) kului usein koko yö tuttavien iloisessa seurassa.

Antell kuoli Pariisissa perheettömänä 45 vuoden iässä vuonna 1893. Hänet haudattiin toiveensa mukaisesti isänsä viereen Vaasan Kappelinmäen hautausmaalle. Antellin asuinhoitaja *Joachim Kurtén* tilasi muistokiven, jota koristavat Ville Vallgrenin veistämät medaljongit. Testamentissaan Antell lahjoitti kaikki kokoelmansa ja miljoona markkaa Suomen kultarahassa Suomen kansalle, sekä mm. 800 000 mk Helsingin yliopistolle ja 100 000 mk Vaasan ruotsalaiselle lyseolle. Testamentin mukaan rahastot tuli nimetä "Kamari-neuvos Herman Rosenbergin rahastoiksi" eikä niihin saanut yhdistää Antellin nimeä. Taidekokoelma sijoitettiin Ateneumin taidemuseoon ja sitä hallinnoimaan perustettiin Antellin valtuuskunta.

H. F. Antellin testamenttilahjoitus on todennäköisesti merkittävin yksityinen lahjoitus Suomen kulttuuri-instituutioiden

hyväksi, ja sillä oli huomattava vaikutus Suomen kulttuurielämän kehitykseen. Lahjoitus antoi lopullisen sysäyksen Suomen kansallismuseon perustamiselle. Antellin kuollessa hänen taidekokoelmaansa kuului 44 maalausta ja 28 veistosta, nyt sen laajuus lasketaan tuhansissa. Antellin valtuuskunta lakkautettiin vuonna 1977, jolloin sekä kokoelmat että varat siirrettiin Museoviraston hallintaan. Taidekokoelmaa hallinnoi Suomen Kansallisgalleria.

Näyttely opastetaan torstaisin ja sunnuntaisin klo 14 suomeksi ja parillisten viikkojen sunnuntaisin klo 13 ruotsiksi. Tikanojan taidekotiin on ilmainen sisäänpääsy Herman Frithiof Antellin nimipäivänä 12.7. sekä Taiteiden yönä 6.8. Heinäkuussa (8.-9.7. ja 15.-16.7.) puolestaan tutustutaan vaasalaisiin taiteenkeräilijöihin ja Miljoonatohtori H.F. Antellin taidekokoelma -näyttelyyn Taiteenkeräilijöiden korttelit-kävelykierroksella.

Riina Peltonen, Tikanojan Taidekoti

Miljondoktorn – H.F. Antells konstsamling

23.5.-30.8.2015 i Tikanojas konsthem

Vasabördige medicine licentiaten *Herman Frithiof Antell* (Vasa 1847 – Paris 1893) är främst känd för sin stora donation till förmån för grundandet av Finlands nationalmuseum. Utställningen presenterar ny forskning om Antells liv då han bodde i Vasa. Utställningen belyser, för första gången, hur Antell tillbringade sina år i Vasa.

Den utställning som Tikanojas konsthem har tagit fram visar upp både konst som Antell själv köpte in och betydande verk ur Finlands konsthistoria som köpts in efter hans död. Konstmuseet Ateneum har lånat ut pärlor ur Antellska samlingen för utställningen, såsom *Albert Edelfelts* I Luxembourg-trädgården i Paris (1887) och I yttersta skären (1898), *Akseli Gallen-Kallelas* Gosse och kråka (1884) och *Démasquée* (1888) samt skulpturer av *Auguste Rodin* som Antell köpt av konstnären. Till de övriga konstnärerna på utställningen hör bland andra *Gunnar Berndtson*, *Eero Järnefelt*, *Hugo Simberg*, *Werner Holmberg*, *Victor Westerholm*, *Maria Wiik* och *Alexander Laureus*.

Herman Frithiof Antell föddes 1847 i Vasa som oäkta barn till kammarrådet *P.H. Rosenberg* och tjänarinnan *Brita Catharina Antell*. Sin barndom tillbringade

Antell i mycket anspråkslösa förhållanden. Sedan modern dött i ung ålder 1854 placerades han i *Jonas Wiklunds* familj på Köpmangatan. Fadern Rosenberg tog sig an den 13-åriga pojken som fosterbarn efter att han blivit änking utan att ha fått barn inom äktenskapet. De flyttade till det nya Vasa 1862, där "gubben Rosenberg" hade låtit bygga ett hus genast efter att stadsrättigheterna flyttats efter branden. Det ståtliga trähuset med snickarglädje var ritat av *Setterberg* och låg på adressen Skolhusgatan 1. P.H. Rosenberg var en färgstark personlighet, men hade inte fått någon utbildning, och önskade att sonen i sin tur skulle få denna möjlighet. Antell visade sig ha ett gott läshuvud och skrev in sig vid Helsingfors universitet 1865 för att studera medicin.

Faderns död i januari 1874 blev en vändpunkt i studerande H.F. Antells liv. Det visade sig att Rosenberg hade testamenterat den förmögenhet på 1,2 miljoner mark som han hade gjort sig på valutahandel till An-

H.F. Antell. Kansallismuseo/Nationalmuseum.
Kuva/foto: Kaj Höglund

tell. På gatorna i Helsingfors kunde man höra folk viska "Se, där går miljondoktor Antell". Antell anförtror sin egendom åt vasabankiren Joachim Kurtén och avlade sin examen i slutet av samma år, varefter han begav sig utomlands och tillbringade det följande året i London och Paris. Under 1876-77 reste han världen runt via New York och San Francisco till Japan, Kina, Java, Indien och via Suezkanalen till Europa.

Efter att han återkommit från sin resa jorden runt skaffade den 30-åriga miljonären sig en permanent bostad i Paris 1877. Samlandet blev så småningom det huvudsakliga arbetet och den fasta punkten i hans liv. Antell beställde och köpte in verk till sin konstsamling av konstnärer som arbetade i Paris, såsom Albert Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela (vid den tiden ännu Axel Gallén) och *Ville Vallgren*. I ett porträtt som Antell beställde av Gallén är han omgiven av sina kära föremål, som ger fingervisningar om de olika samlingarna han hade. Det viktigaste föremålet för Antells samlariver var gamla svenska mynt. Grunden till hans betydande numismatiska samling utgjordes av A. Stjernstedts samling av svenska mynt, vilken Antell målmedvetet utökade. Till de vetenskapliga samlingarna hörde olika kulturhistoriska föremål, sigill, handskrifter, keramik samt österländskt och egyptiskt material. Antell hade en tudelad livsstil: den omfattade dels disciplinerat forsknings- och katalogiseringsarbete med den numismatiska samlingen, dels bohemiskt tidsfördriv i konstnärssateljéer och nattliv i Paris.

Somrarna tillbringade han i Vasa, i det hus på Skolhusgatan 1 som han hade ärvt av sin far. Där hade Antell även en ögonläkarmottagning i slutet av 1870-talet; det berättas att han behandlade fattiga patienter gratis. De konstverk och föremål som Antell köpte in placerade han i sitt hem i Vasa, tills han i slutet av 1880-talet flyttade dem till sin nya praktvåning på Avenue d'Antin. Under sina besök i Vasa hade Antell för vana att ta långa promenader som ofta sträckte sig runt Metviken till Smedsby och Gamla Vasa. På paviljongen (nuv. restaurang Strampen) uppehöll han sig ofta hela natten i glatt sällskap.

Antell dog 1893 i Paris i en ålder av 45 år. Han hade ingen familj och begravdes enligt sin egen önskan bredvid sin far på Kapellbackens begravningsplats i Vasa. Antells förvaltare Joachim Kurtén beställde en minnessten som pryds av medaljonger utförda av *Ville Vallgren*. I sitt testamente donerade Antell alla sina samlingar och en miljon finländska guldmärk till Finlands folk och bland annat 800 000 mk till Helsingfors universitet och 100 000 mk till Vasa svenska lyceum. Enligt testamentet skulle fonderna kallas "Kammarrådet Herman Rosenbergs fonder" och fick inte förenas med namnet Antell. Konstsamlingen deponerades vid konstmuseet Ate-neum och Antellska delegationen tillsattes för att handa samlingen.

Kappelinmäki, Vanha Vaasa/ Kapellbacken, Gamla Vasa. Kuva/foto: Kaj Höglund

H. F. Antells testamentsdonation är sannolikt den mest betydande privata donationen till förmån för Finlands kulturinstitutioner, och den hade en anmärkningsvärd inverkan på utvecklingen av kulturlivet i Finland. Donationen gav den slutliga impulsen till att grunda ett nationalmuseum i Finland, men konsthistoriskt sett hade donationsmedlen den största betydelsen i och med att de möjliggjorde stora inköp av konst. När Antell dog omfattade hans konstsamling 44 målningar och 28 skulpturer, medan den nu inbegriper tusentals verk. Antellska delegationen lades ner 1977, varvid både samlingarna

och medlen överfördes till Museiverket. Konstsamlingen förvaltas av Finlands Nationalgalleri.

Guidningar ordnas söndagar kl. 13 under jämna veckor på svenska samt torsdagar och söndagar kl. 14 på finska. Tikanojas konsthem har fritt inträde på Herman Frithiof Antells namnsdag 12.7 och på Konstens natt 6.8. I juli (8-9.7 och 15-16.7) stiftar vi bekantskap med konstsamlarna från Vasa på promenaden Konstsamlarnas kvarter och på utställningen Miljondoktorn – H.F. Antells konstsamling.

Riina Peltonen, Tikanojas konsthem

Kesäinen maisema - Sommlandskap - Woodland summer landscape. Pekka Halonen 1929. Simo Kuntsin hankinta 1937 Galleria Hörhamnerista. Simo Kuntsis köp från Galleri Hörhammar år 1937. KH 3897. Pohjanmaan museo - Österbottens museum

POHJANMAAN MUSEO
ÖSTERBOTTENS MUSEUM

Museokatu 3 Museigatan, 65100 Vaasa/Vasa
Pl/Pb 3, 65101 Vaasa/Vasa
Puh/Tel (06) 325 3800

Telekopio (06) 325 3784 / Telefax (06) 325 3784
museuminfo@vaasa.fi / museuminfo@vaasa.fi
www.pohjanmaanmuseum.fi /
www.osterbottensmuseum.fi

Ota yhteyttä maakunta- ja aluetaidemuseotyötä tekeviin tutkijoihin Ta kontakt med forskarna som sköter landskapsmuseiarbetet

Kaj Höglund, maakuntamuseotutkija / landskapsmuseiforskare
Pia Timberg, vs. aluetaidemuseotutkija / tf. regionkonstmuseiforskare
Outi Orhanen, vs. rakennustutkija / tf. byggnadsforskare
Pentti Risla, maakunta-arkeologi / landskapsarkeolog

kaj.hoglund@vaasa.fi puh/tel (06) 325 3805, 0400 669 039
pia.timberg@vaasa.fi puh/tel (06) 325 3786, 0400 803 786
outi.orhanen@vaasa.fi puh/tel (06) 325 3795, 040 531 3918
pentti.risla@vaasa.fi puh/tel (06) 325 3813, 040 702 8199